מידי דהוה אמעביר חפץ בר"ה · יותר מד' אמות וכל כמה דלא מנח ליה פטור וכי אנחיה חייב ואע"ג דאיפסיק הילוכא ביני וביני: **מתחלת ד' לסוף ד'** · אמות מצומצמות: **לכולי עלמא מקום חיוב** · אם יטלהו חוץ לד' ויניחהו כאן שהרי העבירו ד' שלימות: **אלדי ר"ה.** מרה"י לר"ה (ג) כגון חלר שנפרץ לר"ה דהוי מקום המחילה לדי ר"ה ופליגי בה ר' אליעזר ורבנן בעירובין בפ' כל גגות ואמרי רבנן דלהו כר"ה דמו ואפ"ה כי אפיק מרה"י לר"ה דרך שם חייב: **היכא דליכא חיפופי.** כגון ההיא דעירובין: **היכא דליכא חיפופי.** נועלים יחדות קטנות לפני הכותל שיחופו שם עגלות וקרונות ולא יחופו בכותל ויפילוהו: **מי שמע' ליה** · דהוי ר"ה ואפילו הכי כי מפיק לר"ה דרך שם חייב: **בזורק** · מחטת לפלטיא דרך שטיו דחייב דהא לא נח בכרמלית מידי: **המכנים והמוציא פטור** · דמהלך כעומד והא נח גופו בכרמלית: **ד' רשויות** · כולהו מפרש ליה: **נדר** · כותל שהוא גבוה י' ורחב ד' הוי רה"י: **פרטיא** · מסילה שהולכין בה מעביר לעיר: **פלטיא**: רחבה של עיר שמס מתקבצין לסחורה: **ומבואות** · של עיר רחבים י"ז אמה: **המפולשין** · מבני ראשיהן *לפלטיא: **ענוש כרת** · בלא התראה: **ונפקל** · בהתראה: **בקבר** · שדות הרבה קברי"ח בלע"ז: **איסטווגים** · שלפני החנויות שיושבים שם סוחרים: **והכרמלים** · לקמיה פריך אטו כל הני יש ובקעה לאו היינו כרמלית דקתני תנא לעיל: **אינן לא כרשות היחיד** · משום דדמיא לרה"ר דאין להם מחיצות: **ולא כרה"ר** · דאין דומין לדגלי מדבר דלאו להילוכא דרבים עבידי: **אין נושאין ונותנין בתוכן** · כלומר אין מטלטלין בהן אלא בתוך ד' אמות דדומין לר"ה וגזרו בהן רבנן אטו ר"ה: **ואם הוציא והכניס פטור** · וזו היא כרמלית המוזכרת למעלה: **חלר של רבים** · שפתוחין לחלר בתים רבים וחלר פתוחה לרה"ר וכני הבתים יוצאים דרך החלר לרה"ר: **ומבואות שאינן מפולשין** · שרשאו לחד שתות וחלרות פתוחין לו וכני החלרות יוצאין דרך מבוי לרה"ר: **עירבו**. כל הבתים של חלר יחד בפת וכן לענין המבוי אם עירבו החלרות הפתוחות לו ביחד: **מותרים**· להכניס ולהוציא מן הבתים לחלר וכן מן החלרות למבוי: **לא עירבו אסורין** · מפני שהבית מיוחדת לבעליה והחלר רשות לכולן ונמלא מוציא מרשות לרשות אע"פ שאינו רה"י לעשות שיג לתורה להרחיק (ג) שלא יוציא מרה"י לרה"ר והך מילתא לאו מחיוק ד' רשויות היא דבין עירבו בין לא עירבו רה"י היא והמוציא מתוכו לרה"ר חייב: **אדם עומד על האסקופה נוטל מפני העומד בחוץ ונותן לו כו'** · וזה מקום פטור שהוזכר למעלה שאינו חשוב רשות לעצמו לפי שאינו רחב ד' כדמפר' לקמן וכטל אצל רה"י ואצל רשות הרבים: **וכלבד שלא יעול כו'** · דמזלזל באיסורי שבת לכתחלה לנרוס הוצאה דאמר צדי רה"ר כרה"ר הן היכא דאיכא היפופי דברי הכל לאו כרה"ר נינהו. א"ר יוחנן מורה בן עזאי שהזורק מהנות לפלטיא דרך סטיו חייב. תניא נמי הכי אחר הזורק ואחד המושיט ואחד המוציא ואחד המכנים מהנות לפלטיא דרך סטיו חייב. בן עזאי אומר המוציא והמכנים פטור המושיט והזורק חייב: **ת"ר ד' רשויות לשבת.** רה"י

מידי דהוה אמעביר חפץ ברה"ר התם לאו אע"ג דכמה דנקיט ליה ואזיל פטור כי מנח לי' חייב ה"נ ל"ש מי דמי התם כל היכא דמנח ליה מקום חיוב הוא הבא אי מנח ליה בסטיו מקום פטור הוא אלא מידי דהוה אמעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' התם לאו אע"ג דאי מנח ליה בתוך ד' אמות פטור כי מנח ליה בסוף ד' אמות חייב ה"נ ל"ש מי דמי התם לגבי דהאי גברא מקום פטור הוא לב"ע מקום חיוב הוא הבא לב"ע מקום פטור הוא אלא מידי דהוה אמוציא מרה"י לרה"ר דרך צדי רה"ר התם לאו אע"ג דאי מנח ליה אצדי רה"ר פטור וכי מנח ליה ברה"ר חייב ה"נ ל"ש מתקיף לה רב פפא הניחא לרבנן *דאמרי צדי רה"ר לאו כרה"ר דמי אלא לר' אליעזר *(בן יעקב) דאמר צדי רה"ר כרה"ר דמי מאי איכא למימר א"ל רב אחא בריה דרב איקא איכור דשמעת לר"א *(בן יעקב) דאמר צדי רה"ר כרה"ר דמי היכא דליבא חיפופי אבל היכא דאיכא חיפופי מי שמעת ליה הלכך להא דמיא *א"ר יוחנן ומודה בן עזאי בזורק תניא נמי הכי *המוציא מהנות לפלטיא דרך סטיו חייב אחד המוציא ואחד המכנים (ה) ואחד הזורק ואחד המושיט בן עזאי אומר המוציא והמכנים פטור המושיט והזורק חייב: *ת"ר ד' רשויות לשבת רה"י ורה"ר וכרמלית ומקום פטור ואיזו היא רה"י *חריץ שהוא עמוק י' ורחב ד' וכן גדר שהוא גבוה י' ורחב ד' זו היא רה"י גמורה ואיזו היא רה"ר *סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין זו היא רה"ר גמורה אין מוציאין מרה"י זו לרה"ר זו ואין מכניסין מרה"ר זו לרה"י זו ואם הוציא והכניס *בשוגג חייב חטאת במזיד ענוש כרת ונסקל *אבל ים ובקעה ואיסטוונית והכרמלית אינה לא כרה"ר ולא כרה"י *ואין נושאין ונותנין בתוכה ואם נשא ונתן בתוכה פטור *ואין מוציאין מתוכה לרה"ר ולא מרה"ר לתוכה ואין מכניסין מרה"י לתוכה ולא מתוכה לרה"י ואם הוציא והכניס פטור *חצרות של רבים ומבואות שאינן מפולשין עירבו מותרין לא עירבו אסורים אדם עומד על האיסקופה נוטל מבע"ה ונותן לו נוטל מעני ונותן לו ובלבד שלא יטול מבעה"ב ונותן לעני מעני ונותן לבעה"ב ואבנטל ונתן שלשתן פטורים אדרים אומרים איסקופה משמשת ב' רשויות בזמן שהפתח פתוח כלפנים פתח נעול כלחוץ ואם היתה איסקופה גבוהה י' ורחבה ד' ה"ז רשות לעצמה: אמר מר זו היא רה"י למעוטי מאי למעוטי הא *דר' יהודה *דתני' יתר על כן א"ר יהודה מי שיש לו ב' בתי' בשני צדי רה"ר עושה לחי

מידי דהוה אמעביר חפץ בר"ה · ה"ל למנקט המוציא דאיירי ביה לעיל דכל כמה דלא מנח ליה מיפטר אלא משום דבתר הכי נקיט מעביר נקיט ליה נמי אשתא וכל עניני העברה בר"ה קאמר: **התם** כל היכא דמנח ליה מקום חיוב הוא · ומוציא ומושיט ומעביר ד"א בר"ה דרך למעלה מי' דחייב אע"ג דאי הוה מנח ליה *למעלה מי' פטור מ"מ תחתיו במקום שמהלך מקום חיוב הוא אבל סטיו הקרקע נמי מקום פטור הוא: **מידי** דהוה אלדי ר"ה · וא"ת מה פשוט לן יותר דרך לדי ר"ה מדרך סטיו וי"ל דדרך בית שיש לפניו לדדין וכן היה מסתמא במשכן: **היכא** דליכא חיפופי כו' · ותימה בפ' כל גגות (עירובין לד· ופס) פריך ולפלוג בלדי ר"ה דעלמא פירוש ואמאי פליגי בחלר שנפרלה ומשני אי הוי פליגי בעלמא ה"א כי פליגי רבנן עליה ה"מ היכא דליכא חיפופי אבל היכא דליכא חיפופי מודו קמ"ל דמשמע דר"א נמי פליג בדליכא חיפופי וי"ל דה"ק קמ"ל דהיכא דליכא חיפופי דוקא פליגי אבל היכא דאיכא חיפופי מודה רבי אליעזר אי נמי ההיא סוגיא כרב פפא דהכא דלא מחלק: **המושיט** והזורק חייב · וא"ת אמאי מודה במושיט וזורק כיון דלא יליף דרך סטיו מדרך לדי לענין (ד) מעביר ה"נ לא יליף בזורק ומושיט וי"ל דלבן עזאי מעביר דרך לדי נמי פטור אע"ג דהיה במשכן משום דמהלך כעומד אבל זורק ומושיט דרך סטיו יליף מזורק ומושיט דרך לדי: **ארבע** רשויות לשבת. ק' לרשב"א ליתני ה' רשויות דהא קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הזורק מר"ה לתוכו או אפילו חייב ואין מטלטלין בו אלא בד"א וי"ל דהתם רה"י גמור אלא לענין דאין מטלטלין בו אלא בד"א עשאוה כרמלית והרי כבר שנה רה"י וכרמלית ולהכי נמי לא תני חלר שלא עירבו*: **כרמלית**. בירושלמי ברים שבת תני ר' חייא כרמל רך (*ומלא) לא לח ולא יבש אלא ביטוי ה"ל כרמלית אינו לא כרה"י ולא כר"ה: **יתר** על כן ת"ר יהודה · הכי מיתני' בתוספתא פרק ז' דעירובין אחד חלון שבין ב' חלרות ואחד חלון שבין שני בתים כו' וגשרים ונפשות ור"ה מקורה מטלטלין ביניהן בשבת דברי ר' יהודה יתר ע"כ בשני בתים משני צדי ר"ה דאף על גב דליכא למימר פי הקרה יורד וסותם כמו בגשרים ונפשות ור"ה מקורה דרשאי אפ"ה עושה ואוכן בתמלא דקסבר ר"י ב' מחילות דתוריי' כדאמרן בפ' כל גגות (עירובין לה·) וא"ת אמאי לא מייתי הכא מתני' דכל

ר"ה דהוה אמעביר חפץ ברה"ר התם לאו אע"ג דכמה דנקיט ליה ואזיל פטור כי מנח לי' חייב ה"נ ל"ש מי דמי התם כל היכא דמנח ליה מקום חיוב הוא הבא אי מנח ליה בסטיו מקום פטור הוא אלא מידי דהוה אמעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' התם לאו אע"ג דאי מנח ליה בתוך ד' אמות פטור כי מנח ליה בסוף ד' אמות חייב ה"נ ל"ש מי דמי התם לגבי דהאי גברא מקום פטור הוא לב"ע מקום חיוב הוא הבא לב"ע מקום פטור הוא אלא מידי דהוה אמוציא מרה"י לרה"ר דרך צדי רה"ר התם לאו אע"ג דאי מנח ליה אצדי רה"ר פטור וכי מנח ליה ברה"ר חייב ה"נ ל"ש מתקיף לה רב פפא הניחא לרבנן *דאמרי צדי רה"ר לאו כרה"ר דמי אלא לר' אליעזר *(בן יעקב) דאמר צדי רה"ר כרה"ר דמי מאי איכא למימר א"ל רב אחא בריה דרב איקא איכור דשמעת לר"א *(בן יעקב) דאמר צדי רה"ר כרה"ר דמי היכא דליבא חיפופי אבל היכא דאיכא חיפופי מי שמעת ליה הלכך להא דמיא *א"ר יוחנן ומודה בן עזאי בזורק תניא נמי הכי *המוציא מהנות לפלטיא דרך סטיו חייב אחד המוציא ואחד המכנים (ה) ואחד הזורק ואחד המושיט בן עזאי אומר המוציא והמכנים פטור המושיט והזורק חייב: *ת"ר ד' רשויות לשבת רה"י ורה"ר וכרמלית ומקום פטור ואיזו היא רה"י *חריץ שהוא עמוק י' ורחב ד' וכן גדר שהוא גבוה י' ורחב ד' זו היא רה"י גמורה ואיזו היא רה"ר *סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין זו היא רה"ר גמורה אין מוציאין מרה"י זו לרה"ר זו ואין מכניסין מרה"ר זו לרה"י זו ואם הוציא והכניס *בשוגג חייב חטאת במזיד ענוש כרת ונסקל *אבל ים ובקעה ואיסטוונית והכרמלית אינה לא כרה"ר ולא כרה"י *ואין נושאין ונותנין בתוכה ואם נשא ונתן בתוכה פטור *ואין מוציאין מתוכה לרה"ר ולא מרה"ר לתוכה ואין מכניסין מרה"י לתוכה ולא מתוכה לרה"י ואם הוציא והכניס פטור *חצרות של רבים ומבואות שאינן מפולשין עירבו מותרין לא עירבו אסורים אדם עומד על האיסקופה נוטל מבע"ה ונותן לו נוטל מעני ונותן לו ובלבד שלא יטול מבעה"ב ונותן לעני מעני ונותן לבעה"ב ואבנטל ונתן שלשתן פטורים אדרים אומרים איסקופה משמשת ב' רשויות בזמן שהפתח פתוח כלפנים פתח נעול כלחוץ ואם היתה איסקופה גבוהה י' ורחבה ד' ה"ז רשות לעצמה: אמר מר זו היא רה"י למעוטי מאי למעוטי הא *דר' יהודה *דתני' יתר על כן א"ר יהודה מי שיש לו ב' בתי' בשני צדי רה"ר עושה לחי

ר"ה דהוה אמעביר חפץ ברה"ר התם לאו אע"ג דכמה דנקיט ליה ואזיל פטור כי מנח לי' חייב ה"נ ל"ש מי דמי התם כל היכא דמנח ליה מקום חיוב הוא הבא אי מנח ליה בסטיו מקום פטור הוא אלא מידי דהוה אמעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' התם לאו אע"ג דאי מנח ליה בתוך ד' אמות פטור כי מנח ליה בסוף ד' אמות חייב ה"נ ל"ש מי דמי התם לגבי דהאי גברא מקום פטור הוא לב"ע מקום חיוב הוא הבא לב"ע מקום פטור הוא אלא מידי דהוה אמוציא מרה"י לרה"ר דרך צדי רה"ר התם לאו אע"ג דאי מנח ליה אצדי רה"ר פטור וכי מנח ליה ברה"ר חייב ה"נ ל"ש מתקיף לה רב פפא הניחא לרבנן *דאמרי צדי רה"ר לאו כרה"ר דמי אלא לר' אליעזר *(בן יעקב) דאמר צדי רה"ר כרה"ר דמי מאי איכא למימר א"ל רב אחא בריה דרב איקא איכור דשמעת לר"א *(בן יעקב) דאמר צדי רה"ר כרה"ר דמי היכא דליבא חיפופי אבל היכא דאיכא חיפופי מי שמעת ליה הלכך להא דמיא *א"ר יוחנן ומודה בן עזאי בזורק תניא נמי הכי *המוציא מהנות לפלטיא דרך סטיו חייב אחד המוציא ואחד המכנים (ה) ואחד הזורק ואחד המושיט בן עזאי אומר המוציא והמכנים פטור המושיט והזורק חייב: *ת"ר ד' רשויות לשבת רה"י ורה"ר וכרמלית ומקום פטור ואיזו היא רה"י *חריץ שהוא עמוק י' ורחב ד' וכן גדר שהוא גבוה י' ורחב ד' זו היא רה"י גמורה ואיזו היא רה"ר *סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין זו היא רה"ר גמורה אין מוציאין מרה"י זו לרה"ר זו ואין מכניסין מרה"ר זו לרה"י זו ואם הוציא והכניס *בשוגג חייב חטאת במזיד ענוש כרת ונסקל *אבל ים ובקעה ואיסטוונית והכרמלית אינה לא כרה"ר ולא כרה"י *ואין נושאין ונותנין בתוכה ואם נשא ונתן בתוכה פטור *ואין מוציאין מתוכה לרה"ר ולא מרה"ר לתוכה ואין מכניסין מרה"י לתוכה ולא מתוכה לרה"י ואם הוציא והכניס פטור *חצרות של רבים ומבואות שאינן מפולשין עירבו מותרין לא עירבו אסורים אדם עומד על האיסקופה נוטל מבע"ה ונותן לו נוטל מעני ונותן לו ובלבד שלא יטול מבעה"ב ונותן לעני מעני ונותן לבעה"ב ואבנטל ונתן שלשתן פטורים אדרים אומרים איסקופה משמשת ב' רשויות בזמן שהפתח פתוח כלפנים פתח נעול כלחוץ ואם היתה איסקופה גבוהה י' ורחבה ד' ה"ז רשות לעצמה: אמר מר זו היא רה"י למעוטי מאי למעוטי הא *דר' יהודה *דתני' יתר על כן א"ר יהודה מי שיש לו ב' בתי' בשני צדי רה"ר עושה לחי

מתקיף לה רב פפא הניחא לרבנן דאמרי צדי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דאמר אלא לר' אליעזר דאמר כרשות הרבים דאמר מאי איכא למימר ופליגא דר' אליעזר ורבנן בפס' עירובין בפרק כל גגות העיר (דף לד) דתנן חצר שנפרצה לרה"ר המבנים מתוכה לרה"י או מרה"י להוכה חייב דברי ר' אליעזר וחכמים אוסרים מתוכה לרה"ר ומרה"ר לתוכה פטור ואמרי' בגמ' ואיכעי תיפמא בצידי רה"ר קטיפלני דר' אליעזר

הכי אחר הזורק ואחד המושיט ואחד המוציא ואחד המכנים מהנות לפלפ"א דרך סטיו חייב. בן עזאי אומר המוציא והמכנים פטור המושיט והזורק חייב. מ"ם לא אמרי' קלוסה כמו שהוגהה: ת"ר ד' רשויות לשבת.רה"י

רבינו חננאל

זהו כרמלית. לבן עזאי כאילו עומד בסטיו. שנמצא מוציא מכרמלית לרהבה אלא לרבנן אמאי חייב ואמרי מידי דהוה אמוציא דרך צדי רשות הרבים הכם לאו אע"ג דאי מנח ליה בצדי רה"ר פטור. כי כפיק לה לרה"ר חייב הבא נמי כך והוא דאית לההוא כותל שהוא צדי רה"ר. היפופי. מי' אבנים. יוצאות מן הקיר כזיזים כדי שלא יהעפו ויחככו הבהמות ובני אדם העוברים ובאין בקיר ויהרסוהו. דאמי' לר' אליעזר דאמר צדי רה"ר כרה"ר הן היכא דאיכא היפופי דברי הכל לאו כרה"ר נינהו. א"ר יוחנן מורה בן עזאי שהזורק מהנות לפלטיא דרך סטיו חייב. תניא נמי

מתקיף לה רב פפא הניחא לרבנן דאמרי צדי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דאמר אלא לר' אליעזר דאמר כרשות הרבים דאמר מאי איכא למימר ופליגא דר' אליעזר ורבנן בפס' עירובין בפרק כל גגות העיר (דף לד) דתנן חצר שנפרצה לרה"ר המבנים מתוכה לרה"י או מרה"י להוכה חייב דברי ר' אליעזר וחכמים אוסרים מתוכה לרה"ר ומרה"ר לתוכה פטור ואמרי' בגמ' ואיכעי תיפמא בצידי רה"ר קטיפלני דר' אליעזר

רב נסים גאון

סבר צידי רה"ר כרה"ר דאמר ר' דאמר ורבנן סברי צידי רשות הרבים לאו כרה"ר דאמר: הבקעה ביומות החמת רשות היחיד לסבת ורשות הרבים לטומאה ביומות הנשמים רשות היחיד לכאן ולכאן פירשו בתוספתא בשבת טהרות בפרק המטמון [פ"ז] אלו הן יומות החמה משתעקר תבואה מתוכה ואלו הן יומות הנשמים משתחד רביעה שנייה ובפורש הרביעה בשבת תענית (דף ו) בפ' א':

מסורת השס

וגרלין קרסין בגולאות . מילתא אחריתי היא שתי מחברות היו היריעות כל אחת ואחת ה' יריעות הפורות זו עם זו במחט על פני כל אורכן ובאמצע היה מחבר בקרסים מחברת עם מחברת שהיו גולאות בשפה חיצונה של כל מחברת באמצע המשכן אלו כנגד אלו כדכתיב מקבילות הגולאות וגו' תורה אור (שמות כו) : **נשא לבן** . יחירות חכמה משמע : **בין ענלם לענלה** . שבלדה ה' אמות כמלא אורך העגלה : **למה לי** . אורך העגלה ה' אמות : **באורכא ופלגא פגי** . שאם מסדרן על רחבן היו מסדר על ה' אמות יותר מג' והרי באורכא ומחצה יכול לסדרן ואי מסדרן בחודן יותר מד' לא יסדר מפני הפסקת מקום הבריחים שבאמצע הקרסים ובפלגא אמה נמי תסגי ליה : **דלא לידחקו** . אם כא לסדרן על רחבן : **לדי ענלה** . חלל שבין דפנות לאופנים ועובי הדופן ועובי האופן : **כמלא רחב ענלה** . שני הצדדים כמלא רחב חללה דהיינו אמה ורביע לכל צד : **למה לי** . רחבה תרתי ופלגא אם מפני שאם יצטרך להוציא מן הקרסים לאוכה יכנים : **באמתא ופלגא פגי** . ויוציאם בה על חוזק: **כי היכי דלא לידדו קרסים** . שלא יהיו הקרסים המוטלים לאורכן על דופנותיה לרחבן מדדין וטוטין לכאן ולכאן שאם מוסבות הקרסים קצר מתוך שהן לרוכות ויוצאות לחוץ הרבה יכבד אחד מן הראשין כשהן מדדין בהליכתן ויפלו: **תמיסרי פויין** . שתי העגלות ההולכות זו בצד זו רחב כל אחת ה' אמות הרי י' וה' אמות ריוח שבין עגלה לעגלה הרי ט"ו ואם תאמר יותר מעשרים הן שהרי הקרסים אורכן י' אמות והן מוטלות על גבי דופני עגלה לרחבה נמצא אורך הקרסים הרי כ' אמה לבד מה שצריך למשוך קרסי כל עגלה ועגלה לצד החילון של עגלה שלא יגיעו ראשי הקרסים זו בזו ומעכבין את הילוך העגלות אין זה הבורה שהקרסים למעלה מעשרה הן שהעגלה גבוה י' ונגבי רה"ר ליתן לן למיחסב אלא מקום העגלות וריוח שביניהן שהוא למטה מי' דכל למעלה מי' לאו רה"ר היא הלכך לא חשיב ליה : **אמתא יתירא הואי** . עוד צריך להיות ברחב הדרך עודף אמה שתהן חצי אמה לכאן וחצי אמה לכאן לשני לדדין החילונות של ב' עגלות: **דקאי כן לוי דאי משהלפי** . זו מזו ליפול לתוך אויר שביניהם: **סוה נקיב לכו** . ככנס לבין האויר אמה שביניהם ועומד בחצי אמה שם בין העגלה לגדדין ומתקן את הסדר זו על זו שלא תפול העליונה וכל הדרך הוא מהלך אחורי העגלה וכשרואה אותן משהלפות אל תוך האויר רץ לתוך(ה) בליטת הקרסי' שבגדדין עד שמגיע לאמת האויר שביניהם ודוחק עצמו לעמוד בחצי אמה עד שיחזיר הנשלפת למקומה ועל סדרה : **מתני' חולית הבור** . קרקע חפירת הבור מוהגין סביבותיו להקיף כמין חומה כמו שאנו עושין הקיף עליהם לו אבן סביב פי הבור : **גמ' למה לי למתני חולית הבור והסלע** . פשיטא לן הסלע נקרא לענין גובהה ובור לענין עומק שנוטל מחוכו ומוליא לרשות הרבים דאי לענין גובהה כגון למוריד מחוליא למטה וכגון דרחבה ארבע למה לי למיתניא כלל הא תנא ליה סלע אלא ודאי למוליא מתוך אוגני בור נקט לה וכיון דהכי הוא חוליא למה לי ליתני הבור לעומק והסלע לגובה : **מלטרפין לעשרה** . לשויה הבור רה"ר ואם הוליא מתוך אוגן חוליא חייב : מחילה

שתי גזוזטראות כו' . מייתי שסתום למטה בשום דבר ואין גדייס בוקעים התחיסם לו שים מחיצה, למעלה מן הגזוזטרא דהו לא חייסין לבקיעת גדייס וכן עגלות היו רה"י אע"פ שתחיתיסם רה"ר לפי שים מגוף העגלה עד למעלה מן הקרסים הרבה יותר מעשרה: **ביון** עגלה לעגלה כמלא אורך עגלה . לסימנא בעלמא נקטיה ואגב אורחא קמ"ל דאורך עגלה חמש אמות : **כי** היכי דלא לידחקו קרסים . פרש"י אם באת לסדרן על רוחבן וקשה דהא מסיק לעיל דמנח להו אחודן אלא נרא"ל לפרש דלא לידחקו קרסים (ג) אע"ג דדי היה בארבע ואלו לטבעות שהן זו כנגד זו והיו שם לטבעי כדמפרש שהן גלוא"ם מכל מקום מפני כובדן משתרבבים ביניהם ורחוקין זה לזה אם לא שים ריוח גדול ופלגא סגי. לשיטת רש"י שאתה מתחיל בעגלות היו מפורקות זו מזו ויש הפסק ביניהם ה' אמות וכל אחת מעוגלת לבד משוי של קרסים קצה דהיאך יכולין קרסים שכל כך כבדין שאורכן עשר אמות ורוחבן אמה ואלו ועובין אמה לעמוד על ב' אמות ומחצה רוחב ועוד דפריך באמתא ופלגא סגי איך יכול כ"ב כובד גדול לעמוד באמתא ופלגא וכל שכן למ"ד כלין והולכין עד שלא היו יכולין לעמוד ועוד היאך היו יכולים שתי עגלות להלך זו בצד זו בט"ו אמות א"כ היו הקרסים מוקשין זה בזה ועוד שלריך לומר לפירושו שהקרסים היו מוטים על האהליים לו על החלרות מלמעלה מי' מכל לד ב' אמות ומחצה כמו שפי' בקונטרס בעצמו שהרי אורך שני הקרסים הוא כ' אמה ורה"ר אינו רוחב כי אם ט"ז אמה ועוד מנלן דשתי עגלות היו הולכות זו בצד זו למילף שיהא רה"ר ט"ז אמה שמא היו הולכות כולן זו אחר זו והיה רה"ר קטן לו אלבעתן יחד והיה רה"ר גדול הרבה ונראה לר"ת ששתי עגלות היו מחוברות יחד שהיה שם עץ אורך ט"ו אמה והיו בה ארבע אופנים כמו לשתי עגלות ושתי היקופי דפנות כמו לשתי עגלות ובין עגלה לעגלה כמו אורך עגלה פירוש בין דופן עגלה זו לדופן עגלה זו ה' אמות ולידי העגלה כמלא רוחב העגלה מכל לד ולד דבין דופן העגלה עם האופן שתי אמות ומחצה ולא כפירוש הקונטרס שפי' אמה ורביע לכל לד ורוחב שתי העגלות עם לידיהן ט"ו אמה ומדופן עגלה זו החילון לדופן עגלה זו החילון י' אמות באורך הקרס והיה משביב הקרס על שתי דופני העגלות ושתי עגלות אחרות לכניהן שאם היו הולכות זו אלא זו היו נוקשות זו בזו וזו אחר זו היו הולכות יפה והשתא פריך שפיר באמתא ופלגא סגי דהואיל ועל שתי העגלות היה משביבן הוה ס"ד דלא לידדו ומשני דאפילו הכי מידדו :

אמתא יתירא הואי . בצד העגלה דהוי קאי בה כן לוי ולריך לו אמה דגברא באמתא יתיב דרמאר בפ"ק דסוכה (ד' ז:) גבי סוכה העשויה ככסא ואע"פ שפעמים היה הולך מצד זה ופעמים מצד זה מ"מ היה די לו באמה אחת שמאיזה צד שהיה רולה ליכנס היה מטה העגלה לצד אחר והיה ככנס בין האהל לעגלה ומתקנם אף על פי שהיה רחוק מן הקרסים שתי אמות ומחצה כשיעור לד העגלה מכל מקום היה יכול להושיב ידו שם ולתקן או על ידי מקל או על ידי שוט דבר : **מסייע** ליה לר' יוחנן דאמר בור ומוליאתה מלטרפין לעשרה. וא"ת ומה לריך למתני' לאשמעינן הא תניא חדא כתיב אורך הירעה האתה שמנה ועשרים באמה רחב חללו של משכן מכאן עשר אמות כשתבאה הירעה על המשכן והוא המשכן עומד מכסה החלל עשר אמות נמצאו עודפות ס' אמות מזה הצד ומזה הצד ונראין קרסין בלולאות כבוכבים ברקיע ת"ר יריעות התחתונות של תכלת ושל ארגמן ושל תולעת שני ושל שש ועליונות של מעשה עזים וגדולה חכמה שנאמרה בעליונות יותר ממה שנאמרה בתחתונות דאילו בתחתונות כתיב °וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ואילו בעליונות כתיב °וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים *ותניא משום ר' נחמיה שטוף בעזים וטווי מן העזים : שתי גזוזטראות כו' : *אמר רב משום רבי חייא עגלות תחתיהן וביניהן וציידיהן רה"ר, אמר אביי בין עגלה לעגלה כמלא ארך עגלה וכמה ארך עגלה ה' אמות ל"ל בד' ופלגא סגי כי היכי דלא לידחקו קרשים, אמר רבא צידי עגלה כמלא רחב עגלה וכמה רחב עגלה שתי אמות ומחצה למה לי באמתא ופלגא סגיא כי היכי דלא לידדו קרשים אלא דקי"ל *דרך רה"ר שש עשרה אמה אנן דגמרינן לה ממשכן דמשכן המיסרי הואי אמתא יתירא הואי דהוה קאי בן לוי דכי משהלפי קרשים הוהנקיט להו: **מתני'** חולית הבור והסלע שהן גבוהין עשרה ורחבן ארבעה הנוטל מהן והנותן על גבן חייב פחות מכן פטור : **גמ'** למה לי למיתני חולית הבור והסלע ליתני הבור והסלע מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר ר' יוחנן *בור וחוליתה מצטרפין לעשרה תניא נמי הכי בור ברה"ר עמוקה י' ורחבה ארבעה אין ממלאין הימנה בשבת

עמוד ב

[לעיל נח.]

[לעיל נח.]

[נ"ב נט:]

פירוכין פח. נט:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה סוה נקיב וכו' כן לתחת בלשמה: (ב) תוס' ד"ה כי היכי וכו' נראה לפרש דלא לידחקו קרסים לטבעות שהן זו כנגד זו והיה שם לעגלי כדפי שהן גלוא"ם אע"ג דדי היה בארבע ואלו לטבעות ודוחק הם"ד :

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ד מהל' שבת הלכה ח סמג לאוין סה טושע"ח ח"ת סי' שמה סעיף ז :

יד ב מיי' שם ע"ז הלכה ט סמג שם טוש"ע ח"ת סי' שנב סעיף ח :

רבינו חננאל

עובין אמה היינו דכתיב ולירכתי המשכן ימה תעשה ששה קרשים ושני קרשים תעשה למקצעות המשכן בירכתים דל פלגא [דאמתא] לחללה בהאי ניסא ופלגא [דאמתא] לחללה בהאי ניסא דאישתייר מעשר אמות חללו של משכן כי חללו של עשר אמות והן ששה קרשים ס' אמות נשארה אמה תשלום עשר אמות למלאות עשר אמות אורך של משכן ואמתא טומכא דקרש מראי ניסא ואמתא מאירך ניסא היינו דאתיא סיתיא דב' קרשים שבמקצועות סמלא לסומכא דהני קרשים ולחללה דאמתא בדאמרן פירוש המשכן עשר אמות חללו כשמעמיד ברוח מערבית ו' קרשים כל קרש רחבו אמה וחצי הרי ט' אמות נשאר מלחלל אמה נמצא פתוח חצי אמה מיכן וחצי אמה מכאן היה מביא ב' קרשים כל קרש רחבו אמה וחצי ומעמידה בסקצועות נמצא כל אחד חופס חצי אמה החלל וממלא אמה עובי הקרשהאחרון העומד בקצה הצפון שהיא סוף לעכדים קרשים וכן כיוצא בו בקצה הדרום נמצאו מכוונים תמים מלמטן והמים מלמעלן אין אחד מהם עודף ויוצא על חבירו אלא לפ"ד כלין והולכין עד כאצבע האי מעייל והאי נפיק כי אע"פ שהן מכוונים מלמטן כנגד עביו של קרש הסמוך להן מן הצפון והקרש הסמוך להן מן הדרום. אבל מלמעלן מקום אשר כלו מכלפי עוביו ועומד על כאצבע נמצא כל אחד מב' קרשים חללו של מקצועות המשכן יוצא אמה חסר אצבע מקרשי צפון ודרום ופריק ר"י [כי פורין] דשפיר מלו כי מידי בלשון ערבי בניקא שעושין בבגדים והיא רחבה מלמטה ומשפיע ומיצר מלמעלן ובלע"ז ניירי כך באלו ב' קרשי המקצועות היה תחתיתו רחב אמה וחצי והיה הנער אוכל ועולה כשיפוע עד שיכלה למעלה עד כאצבע כדי שישתו לקרשי צפון ודרום מבחוץ ולא יהיה קרש יוצא וקרש נכנס : **והבריח** התיכון בתוך הקרשים משלש רוחות ואין עץ אחד מבריח ג' רוחות אלא במעשה נס: **כתיב** אורך הירעה האתה שמנה ועשרים באמה רחב חללו של משכן עשר אמות כשתבאה הירעה על המשכן והוא המשכן עומד מכסה החלל עשר אמות נמצאו עודפות ס' אמות מזה הצד

הצעוני משולשלת על הקרשים וכן בצד הדרומי כיוצא בו לר' יהודה שאמר כי הקרשים למעלה עוביין אצבע בלבד נמצא גם המשכן עשר אמות וס' אמות וב' קצבעות מן הקרשים כי קרש ארכן (ד') [ו'] אמות אמה ספני ירות מובלעות כארן אבל לר' נחמיה שאמר כי ראשי הקרשים נמי עוביין אמה נמצא חלל המשכן וראשי הקרשים מתכסין מן הירעה י"ב אמה נשארו מכ"ח אמה ס"ז אמה ח' אמות כנכסות מקרש שבצפון ו"ח אמה בקרש שבדרום נמצא מכל קרש בשני הצדדין אמה בגולה והאהל הנה זה החשבון לרחב המשכן ועיר כתיב ואת המשכן תעשה עשר יריעות כל יריעה רחבה ד' אמות הרי עשר יריעות ל' אמה דהמשכן אורכו ל' כשנכסה המשכן ל' אמה נשארו י' אמות ששתשעות ויורדות בקרשים אחורי המשכן ונתכסו לר' יהודה הקרשים והאדנים עד קרוב לקרקע אצבע אחת ולר' נחמיה נתכסו הקרשים ונשארו האדנים מגולין ועשו יריעות עזים לאהל על המשכן עשתי עשרה יריעות אורך כל היריעה ל' אמה ורחבה ד' אמות נמצאו אלו י"א יריעות בעת שהן מחוברות ל' אמה כ"ב אמות כשמסיל אורך היריעות שהיא ל' אמה לרחבן של משכן מכסה חללו עשר אמות משתשעות ויורדות ע"נ הקרשים בצפון וכיוצא בהן בדרום. לר' יהודה מיכסיא דאדנים לא נשארו מגולה מן האדן אלא אצבע לר' נחמיה מיכסיא אמה הקרשים ונשארו האדנים מגולין. תניא נמי הכי כי' רוחב י"א יריעה ס"ד אמות כשתסיל ל' מהם לאורכן של משכן ושתים כפילת ל' מהם לאורכן של משכן ושתים כפילת היריעה אל מול פני האהל הרי ל"ב אמה נשתיירו י"ב אמה כשתשעות ויורדות אחורי המשכן לר' יהודה נתכסו הקרשים והאדנים ונשארו ב' אמות מגולות על הארץ והיינו דכתיב הצי היריעה העודפת הסרח על אחורי המשכן אלא לר' נחמיה הגג ל' ושתי אמות הכפילה ואמה עובי הקרש הרי ל"ג אמות ונשארו י"א ו' אמות לקרש ולאדנים נשארה אמה אחת ואגן בעינן שתהיה הצי היריעה עודפת ופריק כאי הסרח בחברותיה שהברותיה לא כיסו האדנים ונשאה מחשב אמה של אדנים ווו שעל הארץ הנה הצי היריעה ותנא דבי ר' ישמעאל על זה דותסרה העודף *) פי' שטוף ושווה מן העזים כשהן חיים העזים ששופים כדאמרינן (מולין דף קלו) השומע את רחליו ומעל גבי העזים

רב נסים גאון

*) נראה דחסר וכו'ל למה המשכן דומה לאהל שמלכת בקוק וביפוליה מהלכין אחריה .

תאלא דקייסא לן דרך רשות הרבים י"ו אמה ומשתבח עיקר דילה בפשטה בפרק המובר שיחורין בבבא בתרא (דף עו) דרך תיחיד ד' אמות ודרך הרבים י"ו אמה ודרך המלך אין לה שיעור : הויא

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה לג:

כט ב מיי' פי"ד מהל' שבת הלכה ח:

ל ג ד מיי' פ"כ מהל' אבות העומאות הל' ו:

מסורת הש"ס

דכל גנות (פירובין לה:) דקתני התם ועוד אמר רבי יהודה מערבין למבוי המפולש וי"ל דמתני' איכא לפרושי דמערבין בצורת הפתח וקסבר ג' מחיצות דאורייתא א"ע ה"א דמתני' איירי במבוי המפולש לרה"ר אבל אין ר"ה עוברת לתוכה להכי מייתי הברייתא דיתר על כן דאפי' רה"ר (גמורה) עוברת בה מטלטלין ע"י לחי לו קורה משום דשתי מחיצות דאורייתא ואע"ג דבפ"ק דעירובין (דף י.) אמתני' דהרחב מי' אמות ימעט משמע דלכל היותר לא התיר רבי יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש *היינו מדרבנן אבל מדאורייתא אפי' ברוחב י"ז אמות מטלטלין דאית ליה ב' מחיצות דאורייתא דע"כ ל"ל דרבי יהודה אייר ברה"ר גמורה שבוקעין שם רבים כדמוכח בפ"ק דעירובין דף ו: ושם) גבי כילד מערבין רה"ר ושם פירשתי* וא"ת והא מדקתני סיפא דמבואות המפולשין הוו רה"ר שמעי' שפיר לאפוקי מדר' יהודה דאית ליה ב' מחיצות דאורייתא דלדידיה מבואות המפולשות לא הוו רה"ר כיון דאיכא שתי מחיצות וי"ל דמסיפא לא הוה שמעינן לאפוקי מדר' יהודה דה"א טעמא דרבי יהודה משום דקסבר לחי וקורה משום מחיצה דאיכא מאן דסבר הכי בפ"ק דעירובין (דף טו:) להכי אצטריך למתני' זו היא רה"ר גמורה *למעוטי דר' יהודה דלא הוי רה"ר דלחי וקורה לא חשיב מחיצה:

ואמאי קרי ליה גמורה כו' מהו דתימא. לומר ר"י דלשון גמורה אדרבה איפכא משמעא זו היא רה"ר גמורה אבל זו איכא רה"ר גמורה אבל היא רה"ר קלת ורש"י יעבה בדוחק (ה) לפי הגמרא: **כאן** בזמן שישראל שרויין במדבר. משמע קלת דאיכא ר"ה אלא לא"כ מצויין שם *ששים רבוא כמו במדבר: **בשונג** חייב חטאת פשיטא. כיון דאשמעינן דהאי הוי רה"ר והאי הוי ר"ה פשיטא דהמוליא מזה לזה בשונג חייב חטאת:

הא קמ"ל כרב כו'. מכאן מדקדק ר"י דלא קתני איסי איכא חייב על אחת מהן אלא אסקילה אבל חטאת חייב על כולם דאי קאי אחטאת א"כ כי פריך בשונג חייב חטאת פשיטא הו"ל לשנויי הא קמ"ל כרב דהא דמשני במזיד עגום כרת ונסקל איצטריכא ליה לא משני מידי ומעיקרא ודאי לא היה ידע דמיירי בסקילה מדפריך מדר' יוחנן דמיירי בחטאת והיינו משום דאיכא חייב אלא אחת לא מצי לאוקמי בסקילה דאמטו בתרי קטלי קטלינן ליה אבל כי קמפרש דאיכא חייב על אחת מהן קאמר איסי אז ידע שפיר דלא איירי איסי אלא בסקילה דלא פליג אמתני' דכלל גדול (לקמן עג:) דקתני מגיינא לאמר דחייב על כל אחת ואחת ואתי שפיר הא דברים פרק כלל גדול (שם כפ:) קאמר אבי יוחנן דאמר שאם עשאן כולם בהעלם אחת חייב כו' דידע לה לשבת במאי ומפרש דידע לה לתחומים ואליבא דר"ע ולא מצי לאמר דידע לה בדאיסי דהא אכולהו חייב חטאת וכן פירש בקונטרס ולקמן ברים הזורק (דף לו:) מייתי לדאיסי לענין סקילה ולא משתמטינן בשום מקום לאתויי לענין חטאת והא דאמרינן לקמן ברים פרק בתרא (דף קנד.) לרמי בר חמא דילמא הכי קאמר כל שחייבין על שגגתן חטאת חייבים על זדונו סקילה לומר ריב"א דלאליבא דרמי בר חמא אתיא הכיא ברייתא דלא כאיסי דלאיסי איכא דוכתא דחייב חטאת ולא סקילה:

ואמר רבי יוחנן שאם עשאן כולם בהעלם אחת כו'. אין לריך לפרש דפריך דמסתמא לא פליג איסי עלה אלא מדברי איסי נמי יש לדקדק כן מדקתני מגיינא כדדייק לקמן בכלל גדול (דף עג:) לא

לחי מבאן ולחי מבאן או קורה מבאן וקורה מבאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך ואמאי קרו ליה גמורה מהו דתימא כי פליגי רבנן עליה דרבי יהודה דלא הוי רה"ר ה"מ לטלטל אבל לזרוק מודו ליה קמ"ל: אמר מר זו היא רה"ר למעוטי מאי למעוטי אידך דרבי יהודה *דתנן רבי יהודה אומר אם היתה דרך רה"ר מפסקתן יסלקנה לצדדין *וחכמים אומרים אינו צריך ואמאי קרו ליה גמורה איידי דתנא רישא גמורה תנא נמי סיפא גמורה] ולחשוב נמי מדבר דהא תניא איזו היא ר"ה סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין *והמדבר אמר אביי לא קשיא כאן בזמן שישראל שרויין במדבר כאן בזמן הזה: אמר מר אם הוציא והכניס בשוגג חייב חטאת במזיד עגוש כרת ונסקל בשוגג חייב חטאת פשיטא במזיד עגוש כרת ונסקל אצטריכא ליה הא נמי פשיטא הא קמ"ל כדרב דא"ר *מצאתי* מגלת סתרים בי רבי חייא וכתוב בה איסי בן יהודה אומר אבות מלאכות מ' חסר אחת ואינו חייב אלא אחת איני *והתנן אבות מלאכות מ' חסר אחת והוינן בה מנינא למה לי ואמר רבי יוחנן *שאם עשאן כולן בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת אלא אימא אינו חייב על אחת מהן והא קמ"ל האמהנך דלא מספקן: אמר מר אבל ים ובקעה והאיסטווניות והכרמלית אינן לא כרה"י ולא כרה"ר ובקעה אינו לא כרה"י ולא כרשות הרבים והא *תנן *הבקעה בימות החמה רה"י לשבת ורה"ר לטומאה בימות הגשמים רה"י *(לכאן ולכאן) אמר עולא לעולם כרמלית הויא ואמאי קרי לה רה"י לפי שאינה רה"ר *רב אשי אמר

כגון

לחי מבאן ולחי מבאן. כשתי פאות של אחד מן הבתים להיכר בעלמא דקסבר רבי יהודה ב' מחיצות הוו רה"י מדאורייתא והא איכא שתי מחיצות מעלייתא מחיצות של ב' בתים: **מפו דתימא כי פליגי רבנן עליה דר' יהודה** • בברייתא ואמרי אין מערבין רה"ר בכך למהוי רה"י ה"מ לטלטל שיהא מותר לטלטל בתוכה דקתני אין מערבין רה"ר בכך דגזור בה משום דדמי לרה"ר: **אבל לזרוק** • שהזורק מרה"ר לתוכה מודו ליה דחייב דשתי מחיצות דאוריי' ושם רה"י עליה: **קמ"ל גמורה.** כלומר זו היא שנגמרו מציין מחיצות שלה שיש לה מחיצות מכל לד כגון חרין וכן גדר דאמרינן מד' לדדין גוד אסיק פני המחיצה על ראשו וגמלא ראשו מוקף מד' לדדין וחללו ד' אבל דרבי יהודה לא נגמרו מחיצות שלה למציינן ולאו רה"י היא כלל: **מפסקתן** • לפסי בירות בפרק ב' דעירובין דהקילו חכמים משום עולי רגלים בבור בר"ה והבור עלמה רה"י שהיא עמוקה י' ורחבה ד' והממלא מתוכה ומניח על שפתה חייב והקילו חכמים לעשות ד' פסין וביניהן י' אמות דהוי חללו רה"י למלאות מן הבור וקאמר ר' יהודה אם היתה דרך רה"ר מפסקתן יסלקנה מביניהן דאתו רבים ומבטלי מחיצתה והתם רמינן דרבי יהודה אדרבי יהודה דלעיל דאמר עשה ונותן באמצע דלא אתו רבים ומבטלין מחיצות ורבנן אדרבנן ומשנינן לה: **איכו לריך** • והיינו דקתני זו היא רה"ר אבל הילוך דרבים לבין הפסים לא הוי רה"ר הואיל ואיכא שם ד' מחיצות: **ומאי גמורה** • הכא ליכא למימר מהו דתימא כדלעיל דעיקר עשייתן משום לטלטל בתוכו וקאמרי רבנן איכו לריך דרשות היחיד היא אפילו לטלטל וכ"ש דהזורק לתוכה מרה"ר חייב: **בזמן שהיו ישראל במדבר** • תשובת רה"ר: **בזמן הזה** • איכו מקום הילוך לרבים דהולכי מדברות לא שכיחי: **חייב חטאת פשיטא** • כיון דתנא חדא רה"י וחדא רה"ר ניתני סתמא ואם הוליא והכניס חייב ואלא ידעינא דשגגתו חטאת דהא שבת זדונו כרת הוא: **הא נמי פשיטא** • דבהתראה סקילה ממקושש: **מגילת סתרים** • שהסתירוה מפני שלא ניתנה ליכתוב וכששמעינן דברי יחיד חדשים שאינן נאמרין בב"ה וכותבין אותן שלא ישתכחו מסתירין את המגילה: **איכו חייב אלא אחת** • השתא משמע אם עשאן בהעלם אחד שלא מודע לו בין כל אחת ואחת שחטאת איכו חייב אלא אחת דכל חילול דשבת גוף אחד של עבירה הוא: **מגיינא למה לי** • ליתני אבות מלאכות הזורע והחורש כו' למה לי לאשמעי' מגיינא הא מצי אתי ואזיל: **חייב על כל אחת ואחת** • וכא לאודועינן סכום החטאות שאדם חייב באיסורי שבת בהעלם אחד ואשמעינן מ' חסר אחת הן והו לא שאפי' עשה תולדותיהן עמהן איכו מביא על התולדה היכא דעשאה עם אביה דה"ל כעושה וחוזר ועושה דכולו חדא עבירה היא: **איכו חייב על אחת מהן** • אחת יש בהשאיכו חייב עליה מיהת ולא פי' (רבי) איזו היא ואשמעי' תנא דמתניתי' דקתני נסקל דהא הולאה והכנסה מהכך דלא מספקן היא דעל זו לא אמר איסי בן יהודה: **בימות החמה** • שאין בה זרעים: **רה"י לשבת** • דהא אלו הילוך לרבים הוא שאין רבים מסתלקין מן המסילה ליכך בשבת: **רה"ר לטומאה** • וספקו טהור דהא אלו מקום סתירה הוא שיש בני אדם נכנסים לה דספק טומאה לטמא מסוטה גמרינן לה והתם סתירה כתיב ונסתרה והיא נטמאה דבמקום סתירה טמאה היא לבעלה מספק ומכאן אתה דן לשרן: **בימות הגשמים** • שהיא זרועה אין אדם נכנס לה: **לעולם כרמלית הויא** • והזורק מרה"ר לתוכה איכו חייב

כגון

מסורת הש"ס

עירובין [כ.] כב.

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה ואמאי וכו' ורש"י יעבה בדוחק (לפי הגמרא) תא"מ ונ"ב ס"ל לפירוש גמורה:

כד"ה וכי תימא

ולא כעי למימר דזו היא רה"י גמורה למעוטי דרבנן דאם היה רה"ר למעוטי לידך דרבנן דמי שיש לו שני בתים דלא הוי רה"ר דלחי וקורה משום מחיצה דזהו לא מיסתבר ועוד מיתא ליה טפי לאוקמי דרבנן [ת"י]

לקמן עו:

לקמן סט. ע: עג: [לו:]

*בקשה ריב"ה ומאי קמ"ל ר"י מתני' היא לקמן סז: ותי' דקמ"ל בהעלם זה וזה כיון ה"ג בכבת בכבת והזיד בלאו כדלקמן דף עו: ה"ג קמ"ל דלא כאיסי דאף בדאיסי חייב חטאת [ת"י]

ב"ב קנג: עוקרות פ"ו מ"ו

[בעוקרות אי' לכן ולכך]

גליון השי"ס

גמ' דאמר רב מלאתי מגילת סתרי' בי ר"ח בכ"מ לב ע"א: תוס' ד"ה יהר הייגו ולא מדרבנן. ולא זכיתי להבין הא מה דקתני ונותן לחי כו' ונושא ונותן הייגו אף מדרבנן דמדאורייי' נ"ל דלתי דהא סבר כ' מחיצות דאורייתא: תוס' ד"ה כאן כו' שיש רבוא כו' עי' עירובין ע"א תוד"ה כילד:

רבינו חננאל

ורה"ר כרמלית ומקום פטור. פשיטא היא זו הברייתא וגם פירשוה הראשונים מטני. איו היא רה"י חרש עשוק י' מפחים ורחב ד'. וכן בדר גבוה י' ורחב ד' זו היא רה"י גמורה (הבו) זו היא למעוטי הא דתני ר' יהודה מי שיש לו ב' בתים בשני צדי רה"ר עושה לחי מכאן וכי זה אינו רה"י לא לזרוק וכ"ש לטלטל. סרטיא ופלטיא ומבואות המטולשות זו היא רה"ר גמורה למעוטי הא דר' יהודה. דתנן בעירובין בפסי ביראות. ר' יהודה אומר אם היתה דרך הרבים מפסקתה יסלקנה לצדדין קס"ל דאע"ג דלא סילקה אינה כהה"ר: אמר מר והוציא מרה"י זה לרה"ר זה בשונג חייב חטאת במזיד בלא התראה עגוש כרת בהתראה נסקל פשיטא לא נצרכה אלא להא דאמר רב מצאתי בגנילה סתרים בי ר' חייא וכתיב בה איסי בן יהודה אומר אבות מלאכות ארבעים חסר אחת אינו חייב על אחת מהן נמצא חייב על אחת בפני עצמה בספק זולתי המוציא מרשות לרשות דלא מספקא חיוב. דתני בהריא בשונג חייב חטאת במזיד חייב כרת ונסקל הא דתנן בהתרה פ"ו הבקעה בימות החמה רה"י לשבת ומטלטלין בה רה"ר לטומאה וק"ל כפק טומאה ברה"ר טהור בימות הגשמים שטלאה טים ואין אדם נכנס לתוכה רה"י לזה ולזה. משני עולא לעולם הבקעה כרמלית היא. והא

גמ׳ למקום שמיעט לא · בתמיה והלא יש בכלל מאתים מנה: **סיינו דק** · דהייטו אחד הייטו למקום א׳: **פ״ק ריבה א׳ ומיעט א׳** · שמדהוס שני בני אדם זה מיעט וזה ריבה: **אלא ירבה יותר ממדת העיר באלכסונא** · דאפי׳ ריבה שיעור גדול דליכא למיתני במתניתין האחל

למקום שריבה אין למקום שמיעט לא · פ״ה והלא יש בכלל מאתים מנה ותימה דמאי קשיא דודאי אין שומעין למקום שמיעט אלא הולכין עד מקום המרובה ועוד ליתא דמשני אף למקום שריבה לא אתי שפיר דלמקום שריבה דוקא הוא ולא אף למקום שריבה וגרתה לפרש דהולכין למקום שריבה משמע ליה דאף במקום שמיעט מצד שני מאותו רוח מוליאין המדה עד כנגד מקום שריבה ומתמי׳ נהי דאזלינן (א) ממקום שריבה עד מקום שניין ואומר דשפיר ליין למקום שמיעט נמי אית לן למימר דשפיר ליין ויש לתלות בהבלעה ובקידוזין ובמדידה יפה שמודדין בהר המתלקט י׳ מתוך ה׳ ולא נתלה בטעות ומשני אף למקום שריבה וכ״ש דאזלינן נמי אחר מקום שמיעט להחמיר גירס׳ ר״ח ובלבד שלא ירבה ממדתו ואלכסון ולא גרים באלכסון אלא גרסינן ואלכסון ומיירי שמדדו שניהן מצד אחד ולא הוי דומיא דרישא והכי פירושו דאם האחרון הרחיק ליין שלו יותר מן הראשון כמדת העיר ואלכסון אין לו לומר שטעה אלא יש לו לומר שהראשון קילר ליין שלו לעיר בקרן מערבית דרומית כי בלותה שטעה לא היו בעיר אלא ב׳ וג׳ בתים בקרן מזרחית לפונית ומדד משם וזה מדד אחר שנתיישבה העיר ולא טעה:

אפילו עבד אפי׳ שפחה נאמנים כו׳ · וא״ת והא אפי׳ עד אחד איתו נאמן כדתניא בפרק ב׳ דכתובות (ד׳ כח:) אלו נאמנים להעיד בגולגן מה שראו בקונטן זהו כתב ידו של אבא ועד כאן הייטו מהלכין בשבת ומוקי לה בגמרא והוא דיש גדול עמו משמע דגדול בפני עצמו לא מהימן וי״ל דה״ל איירי בגדול עמו ולא תש כאן לפרש הוא״ל וכבר פי׳ שם ועוד י״ל דהא דקאמר התם והוא דגדול עמו לא קאי אכולהו דע״כ לא קאי אאים פלוגי שהיה יולא מביה הספר לאכול בתרומתו דמוקי לה בתרומה דרבנן וסגי בגדול לאוד דהא אין מעלין מתרומה דרבנן ליוחסין:

ותתומין דרבנן · משמע אי הוה אזלוייתא לא מהימני ואע״ג דמעשה בכל יום שמאמינין לנשים בשחיטה ויקור ולתרומה אלה הייטו משום דהוי בידה קודם שנעשית השחיטה הוי בידה לשחוט אבל תתומין לא הוי כלל בידה ולהכי נאמן קטן טפי בבדיקת חמץ מבתתומין שאינו נאמן בקונטו ומר ע״כ הייטו מהלכין משום דבדיקת חמץ בידו והא דקאמר *גבי בדיקת חמץ בנשים ועבדים דהימנוהו רבנן בדרבנן משמע דאי הוי דאוריתא לא הימנוה אע״ג דבידו הייטו משום דבדיקת חמץ צריך דקדוק וטורח גדול לפיכך יש להוש לעצלות הנשים טפי ממקום אחר וכן משמע בירושלמי דאיכא מ״ד דנשים אינן נאמנות בבדיקת חמץ מפני שהן עצלות ובודקות כל שהוא*: **עיר** של יחיד · פי׳ בקונטו שלא נכנסין בו תמיד ס׳ רבוא ולא חשיב רה״ר דלא דמי לדגלי מדבר ונעשית של רבים שניתוספו בה דיורין לו נקבעו שוקין שם מערבין את כולה כבתחלה ואין מבואותיה לריכין תיקון שהרי היא כאגר אחת וכגון שאין בה רה״ר גמורה של ט״ז אמה ואם יש בה מפרש בגמרא תקנתא לרה״ר שבתוכה: **ושל רבים שנעשית של יחיד** · רבותא אשמועי׳ דאע״ג דנעשית של יחיד אין מערבין את כולה הואיל ותחלתה של רבים דדילמא הדרא ומתעבדא של רבים ואתו לערובה כולה ואסור לערב עיר של רבים בלא שיור ואע״ג דאין בה רה״ר גמורה שלא תשתכח תורת רה״ר והוא שיור הוי היכרא דטעמא משום עירוב הוא: **אע״ג דעבד מלוס לס** · שיור שלא עירבו עם שאר העיר אלא לבדן: **כעיר מדשה** · כך שמה*: **גמ׳ מ״ע** · תנו טעמא בה דלא משכחת עיר של יחיד ונעשית של רבים אחריתי: **משום דשכיחי רבים גבי סרמגא** · אלא המוצא דהיינו ריש גלותא ליטול רשות לדון ולהתיר בכורות ולסמוך: **מדברי אסדרי** · דלא אתו למיתני של רבים והרי היא של רבים: **בלפרא דשבתא שכיחי אסדרי** · לשמוע דרשה: **אע״ג א״ר נחמן** · כל עיר של יחיד ונעשית של רבים שריא: **כגון דיסקרתא דנתזואי** · כרך של אותו האים: **ורס״ר עוברים בתוכה** · של ט״ז אמה רוחב: **נחי מכאן ונחי מכאן** · לראשי רה״ר ובעיירות שאין להם חומה עסקינן שראשי רה״ר מפולשין ובשל רבים והרי היא של רבים לא שרו רבנן להא תקנתא דכל מבואותיה המפולשין הוו כרה״ר וכעין תקנתא מדרבנן דמיתלפי ברה״ר אבל בעיר של יחיד מוכחא מילתיה: **ואין מערבין אוסף לחצאין** · דכיון דמעיקרא חדא היא אסרי הני אהני והוא כמבוי שנכנס אחד מן החצירות ולא נשתתפה בו דאסרה אחולהו: **או מבוי מבוי** · ולקמן פריך השתא נמי ליסרו אהדדי: ואין

גמ׳ למקום שריבה אין למקום שמיעט לא אימא *אף למקום שריבה:ריבה לאחד ומיעט לאחר כו׳: הא תו למה לי היינו הך הכי קאמר ²ריבה אחד ומיעט אחד שומעין לזה שריבה אמר אביי ³בובלבד שלא ירבה יותר ממדת העיר באלכסונא: שלא אמרו חכמים את הדבר להחמיר אלא להקל: והתניא לא אמרו חכמים את הדבר להקל אלא להחמיר אמר רבינא לא להקל על דברי תורה אלא להחמיר ⁴על דברי תורה *ותחומין דרבנן: **מתני׳** *עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה ושל רבים ונעשית של יחיד אין מערבין את כולה אא״כ עשה חוצה לה כעיר חדשה שבידודה שיש בה חמשים דיורין דברי רבי יהודה ר״ש אומר ג׳ חצירות של שני בתים: **גמ׳** היכי דמי עיר של יחיד ונעשית של רבים אמר רב יהודה כגון *דאיסקרת׳ דריש גלותא״ל ר״נ מ״ט אילימא משום דשכיחי גבי *הרמנא מדכרי אהדדי כולהו ישראל נמי בצפרא דשבתא שכיחי גבי הדדי אלא אמר רב נחמן כגון דיסקרתא דנתזואי ת״ר עיר של יחיד ונעשית של רבים ורה״ר עוברת בתוכה כיצד מערבין אותה עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושאו ונותן באמצע ⁷ואין מערבין אותה לחצאין אלא או כולה או מבוי מבוי בפני עצמו ⁸היתה של רבים והרי היא של רבים ואין

[לעיל לו. סופס ג:]

מתני׳ עיר של יחיד · שלא היו נכנסין בה תמיד ס׳ רבוא של בני אדם ולא חשיבא רה״ר דלא דמיא לדגלי מדבר: **ונעשים של רבים** · שנתוספו בה דיורין לו נקבעו בה שוקים: **מערבין אם כולם** · כבתחלה ואין מבואותיה לריכין תיקון שהרי היא כחגר אחת וכגון שאין בה רה״ר גמורה של ט״ז אמה ואם יש בה מפרש בגמרא תקנתא לרה״ר שבתוכה: **ושל רבים שנעשים של יחיד** · רבותא אשמועי׳ דאע״ג דנעשית של יחיד אין מערבין את כולה הואיל ותחלתה של רבים דדילמא הדרא ומתעבדא של רבים ואתו לערובה כולה ואסור לערב עיר של רבים בלא שיור ואע״ג דאין בה רה״ר גמורה שלא תשתכח תורת רה״ר והוא שיור הוי היכרא דטעמא משום עירוב הוא: **אע״ג דעבד מלוס לס** · שיור שלא עירבו עם שאר העיר אלא לבדן: **כעיר מדשה** · כך שמה*: **גמ׳ מ״ע** · תנו טעמא בה דלא משכחת עיר של יחיד ונעשית של רבים אחריתי: **משום דשכיחי רבים גבי סרמגא** · אלא המוצא דהיינו ריש גלותא ליטול רשות לדון ולהתיר בכורות ולסמוך: **מדברי אסדרי** · דלא אתו למיתני של רבים והרי היא של רבים: **בלפרא דשבתא שכיחי אסדרי** · לשמוע דרשה: **אע״ג א״ר נחמן** · כל עיר של יחיד ונעשית של רבים שריא: **כגון דיסקרתא דנתזואי** · כרך של אותו האים: **ורס״ר עוברים בתוכה** · של ט״ז אמה רוחב: **נחי מכאן ונחי מכאן** · לראשי רה״ר ובעיירות שאין להם חומה עסקינן שראשי רה״ר מפולשין ובשל רבים והרי היא של רבים לא שרו רבנן להא תקנתא דכל מבואותיה המפולשין הוו כרה״ר וכעין תקנתא מדרבנן דמיתלפי ברה״ר אבל בעיר של יחיד מוכחא מילתיה: **ואין מערבין אוסף לחצאין** · דכיון דמעיקרא חדא היא אסרי הני אהני והוא כמבוי שנכנס אחד מן החצירות ולא נשתתפה בו דאסרה אחולהו: **או מבוי מבוי** · ולקמן פריך השתא נמי ליסרו אהדדי: ואין

[וע״ש תוס׳ לעיל לח: ד״ה כאן ותוס׳ עכתיס ד׳: ד״ה דיומוסו]

[נד״ה וכ׳]

שיין לע״ג

דפנימית

דשכיח כולהו קרמנא פי׳ השלטון של מקום ומדברי הדדי ומערבי ולא אתו למסבך חד (מחבריה) [אחבריה] אי הכי אפילו עיר של רבים ונעשית של יחיד נמי ליערבו דהא כולהו ישראל שכיחי גבי הדדי בצפרא בשבתא בעידן צלותא ומדברי אהדדי. אלא אמר רב נחמן כגון דיסקרתא דאתי אזאר [דנתזואי]. פי׳ שם אדם: ת״ר עיר של יחיד ונעשית של רבים ורשה״ר עוברת בו׳ עד ואין מערבין אותה לחצאין אלא או

[פי׳ שם תוס׳ ד״ה וסוא]

[גיר׳ הפיוך קרמנא פי׳ הכלטון של מקום]

[שיין לעיל נח: נמכנה]

נעיוך הגי׳ דסקרתא וכ״ה בר״ת וכן הגיה ס״ר יעב״ץ ז״ל

לח א מיי׳ פכ״ח מהל׳ מכל׳ שבת הל׳ י״ז טוש״ע א״ח סימן שנ״ט סעיף ח:

לט ב ג מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ט:

מ ד מיי׳ פ״ה מהלכות עירובין הלכה יט סמג עשין ח טוש״ע א״ח סי׳ שנב סעיף א:

מא ה מיי׳ שם הלכה כד טוש״ע שם סעיף ד:

מב ו מיי׳ שם הל׳ יט טוש״ע שם סעיף א:

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה למקום וכו׳ עכ׳ דאזלינן למקום שריבה עד מקום שניין ואמריגן דשפיר:

[עי׳ רש״י קידושין עו. ד״ה אף מי וכו׳ הוסיף רש״י לבאר כדכתיב לנן ומדשם (יהושע פו)]

[וע״ש תוס׳ לעיל לח: ד״ה כאן ותוס׳ עכתיס ד׳: ד״ה דיומוסו]

[נד״ה וכ׳]

רבינו חננאל

פירוש מ ק ו ם ישרה מלשון ומחה [על כתף ים כנרת (במדבר ל״ד)]. ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחר כו׳ אוקימנא שומעין למקום שמיעט ואף למקום שריבה. וכן ריבה אחד ומיעט אחד שומעין לזה שריבה ובלבד שלא ירבה יותר (מדרת) [מדרת] העיר ואלכסונה. אפילו עבר ואפילו שפחה נאמנין והתניא לא אמרו חכמים בדבר להקל אלא להחמיר אוקמא רבינא לא אמרו חכמים בדבר להקל על דברי תורה אלא להחמיר על דברי תורה ותחומין דרבנן כיוצא בו בנדה סוף פרק הרואה כתם א׳ רבינא לא אמרו להקל על ד״ת אלא להחמיר על ד״ת וכתבים נמצאן מדרבנן: **מתני׳** עיר של יחיד שנעשית של (יחיד) [רבים] מערבין את כולה [היכי דמי] עיר של יחיד ונעשית של רבים כגון דיסקרתא דריש גלותא ומקשינן אמאי התירו להו לעבוד כולן אי נימא

משום שבות שיהו אסורין בחגר דגימה דוקא כאשה שהיא שוחה אבל באיש שאינו שוחה [אמרינן] דברים שהן אסורין לו משום שבות ברשות הרבים שיהו מותרין לו בחגר לו דלמא לא שגא ועלה אחריו נשמעינן מן הדא דר"ג ירד לטייל בחגרו ומפתח של זהב בידו כלומר שהיה נוטלו לאותו בחגר לאחת כהן ור"ת פי' דאשה הם קלומות בשפרה מוהר דלא מיישינן דלמא אתי לאחוייהו שאסור לסתור קלייה שערה הלא מיירי באותן כהן על הלאה וכ"כ מי' ומתג יהראש :

גמ' בעי רב כהנא מרב הני תיבי חלילתא מאי א"ל ארין קאמרת כל שהוא ארוג לא גזרו (מ) ואיבא דאמרי אמר רב הונא ברי' דרב יהושע חזינא (נ) לאהוותאי דלא קפדן עליהו מאי איבא בין האי לישנא להאי לישנא איבא בינייהו דטניפן להך לישנא דאמרת כל שהוא ארוג לא גזרו הנך נמי ארוג נינהו להך לישנא דאמרת הזינא להו לאהוותאי דלא קפדי עליהו (נ) כיון דטניפן מקפד קפדי עליהו תנן התם [מ] ואלו הוצצים באדם חוטי צמר וחוטי פשתן ורצועות שבראשי הבנות ר' יהודה אומר של צמר ושל שער אין הוצצין מפני שהמים באין בהן : אמר רב הונא כולן בראשי הבנות שנינו אבל הוטין שבצואריהן אינן הוצצין °לפי שאין האשה חונקת את עצמה והני מילי בהוטין אבל בהבקין שבצואריהן בגון *קטלא[ע"ב נ"ב נ"ג] וביוצא בהן הוצצין דאשה חונקת את עצמה כדי שתראה בעלת בשר : ר' יהודה אומר של צמר ושל א שער וכו' : אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל מודים חכמים לרבי יהודה ברוטי שער שאין הוצצין הלכך יוצאה בהם בשבת (ד) ולא אתיא לאתויינהו ד' אמות בר"ה : ולא בטוטפת : מאי טוטפת אמר רב יוסף חומרתא דקטיפתא . פירוש חומרתא דקטיפתא חלי ידועה שתולין אותה בצואר מפני עין הרע א"ל אביי ותהוי בקמיע מומחה ותשתרי אלא אמר רב יהודה משמיה דאביי אפזייני . פי' אפזייני ציץ : תנ"ה יוצאת אשה בסבכה המזהבת ובטוטפת וסרביטין הקבועין בה ואיזו היא טוטפת המוקפת לה סרביטין א"ר אבהו טוטפת המוקפת לה בראשה מאזן לאזן סרביטין המגיעין לה עד לחיים אמר רב הונא (ה) תאנא ענוות עושין אותן ממיני צבעונין עשירות עושין אותן של כסף וזהב : ולא בבבול לרה"ד : א"ר יגאי בבבול זה אינו יודע מהו אי כבלא דעבדא תנן אבל כיפה של צמר שפיר דמי או דלמא כיפה של צמר תנן (ו) וכ"ש כבלא דעבדא [ז] רב אמר כיפה של צמר (ז) ושמואל אמר כבלא דעבדא (ח) א"ר אבהו מסתברא כמאן דאמר כיפה של צמר (ט) : תנ"ה יוצאת אשה בבבול ובאצטמא לחצר ר"ש אומר אפילו בבבול לרה"ר כלל אמר רבי שמעון כל שהוא למטה מן השבכה יוצאין בו וכל שהוא למעלה מן השבכה אין יוצאין בו [ג] (י)(א) (להצר אין לרה"ר לא) ושמואל אמר כבלא דעבדא תנן אבל כיפה של צמר שפיר דמי והלכתא כרבי

ולדחקן על הסער בחוזק והמיס כגמסין (מ) ומצעיא ליה מי הוי תגילה ולא תגלה כהן בשבת משום גזירת מלות עבילה הו לא הויא חגילה : כל שהוא אדוג לא גזרו . לאחת בשבת דלעניין חגילה לא חייב דלא מלי להדוקי שפיר ואיכא מאן דאמר דוקא אדוג כי האי שהוא חגול ואי הכשר שלא יכנסו שם המיס אבל אדוג שאינו חגול חייב : חזינא לאהתאי דלא קפידן עליהו . ליטול מרלשן בשבת בחמין אלמא עייל בהו מיא שפיר אפי' לאחת רחילה וכל שכן לענין טבילה נמי לא גריסה להחירן ומותר לאחת כהן בשבת דאי מתרמיא לה שריא להו לא משום חגילה ולא משום קפידא : דמיטנכי . הך דיבי בטיבו : הא נמי אדוג הוא . והא קאמר דלא גזרו כלל לאחת ולהאי ליטבלא דלא קפדן משמע דאי קפדן ליטול מרלשן בשבת רוחצות אסור לאחת כהן בשבת ואע"ג דלעניין הדוקי לא חייבי ומותרות לעטול בהן הלכך הני דיון דמטנכי מקפיד קפידן (ג) להיות ברלשן בשבת מבלהן מפני שהמים מתמרן את הטיבו ומנלגלך בשרן בעלייתן מן הטבילה ואע"ג דחגילה לא הוי שייל בהו מיא אפי' הכי כיון דשריא להו משום טיבוף אתיא לאחיוייהו ואסור לאחת כהן ולעיבלה והני כיון דחגילתא מיגהו לא מייני : הנן התם אלו חוגלין בהדס. משום דתני התם ואלו חוגלין בכלים הנה לגבי טבילת הדס ואלו חוגלין בהדס: של צמר ושל שער לין חוגלין.משום דלא מיהדקי על גבי שער: וכולן ברלשי הבנות שנו. לא תימא שבראלי הבנות אלרעות לחודייהו אלי אלא אחוטיס נמי אלי למעוטי חוטים שבצואר שאין חוגלין : לפי שאין האשה חונקת את עצמה . להדק חוטין בצואריה וקושרת בריות שיהו רפין : הבקין . (ס) ענפי רלועות (ע) מוזהבות והן רחבות: כגון קטלא. בגד שחולה בלואריה כגד לבה שלא יפול המחכל סביב בגדיה ויש לו מקום שלשים כעין מכנסים וחוחב בו רלועה רחבה וקושרת הרלועה סביב לואריה וחונקת בו את עלמה כחוזק כדי שיהא בשרה בולטו ותראה כבעלת בשר ומחוך שהרלועה רחבה וחלקה אינה מזקת : בעודיהם חכמים נר' יהודה בחוטי שער שאין חוגלין.פירוש דוקא ברלשי הבנות הוא שאין שער חוגלן לפי שאי אפשר להדקן יפה אבל לקשר נימא אחת בעלמה או נימא בחברתה מתהדקות הן בעצין שאין המיס נכנסין שם דהא אמרינן בפרק בתרא דעדה (דף סג.) נימא אחת קשורה חוגלת שלש לין חוגלות אחים אינו יודע ואפי' לרוחב חוטין (פ) אלו בשערותיה נמי אדי לפי שא"א להוטי שער אלו שלא יהו יותר מנימא אחת ואמרי' בהדיא בירושלמי אאם קצר שהי נמין בשלש דיניהו כשלש ולא חייבי : בעאי מועצפת וכו' . ואחהו בקמיע מומחה דקתני מתניתין ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה הא מומחה שפיר דמי : סבכה . קופיה דאי שלבה לה מגלה ראשה : אאי כבלא דעבדא תנן . חוטים שעושין לעבד בכסיתו לסימן שהוא עבד ובההוא קתני מתני' הבאהה לא תגלה בה : אבל כיפה של צמר . כמין טבע שתחת הסבכה דמיקרי נמי כבול ומתרגמינן דמיקרי נמי כבול ומתרגמינן [לוהה] מהתת הסבכה ואינה מגלה את שערה : וכ"ש כבלא דעבדא . דלא תגלה דאיכא למיחש דלמא שלבה ליה ומייתא ליה בידיה כדי שלא הראה שפחה : הנ"ל נמי הכי יוצאה אשה בבבול ובאצטמא להצר . לקמן מפרש מאי אצטמא ומייתא

היא

ורבנן גזרו דלמא שלבה ומתיין : נמ' תיבי הלילתא.ברכות(כ)חוטין הלולות ענולות: מאו . לקלוש כהן שערה בשבת דאינה יכולה לטותמן ולדוחקן על הבשר בחוזק והמיס נכנסים כהן . ומיבעי ליה מי חייבי בטבילה ולא תגלה כהן בשבת דדלמא מתרמי לה סבילת מלוה ומסיתהן או לא חייבי : כל שהוא אדוג לא גזרו . לאחת בו בשבת דלא היינו דלא מיהדק שפיר: דלא קפדי עלייהו. ליטלן מרלשן בכרוחלות בחמין אלמא עייל בהו מיא (ג) בהאתת רחיצה °ו"ש לענין סבילה לא לריכה לאחיתו ומותר לאחת כהן בשבת : דטניפן. בגמנגו הגך תיבי בטיב . דטניפן קפיד עלייהו אלא לחיות בלאשה בשבת אפילו מפני שהמים ממתרן הפיס ומלגלך בשרן בעלייתן מן הטבילה ואע"ג דלא הוי עייל בהו מיא אלא לא גזרו אלא לגמרי דחייב בטבילה:לפי שאין האשה חונקת עלמה.להדק הוטין בצואריה וקושרתן בריות שיהו רפין : הבקין.לשון קולקלי והבק שהוא ליגלה לאחור בו סוס : בקטלא. בגד הבוש לאחות בלואריה כגגד לבה אלא יפול המחכל סביב בגדיה ויש לו מקום שלשים כעין שלשין למכנסים וחוחבה בו רלועה וכולהו ומולהו סביב הרלועה שהבגד רחב הרבה וקושרת הרלועה סביב לואריה וחונקת את עלמה בחוזק שתהא בשרה בולט והראה בבעלת בשר ומחוך שהרלועה רחבה אינה מגלה ראשה ומלקה אינה מיקרי: חומרתא דקטיפתא . קשר שעושין לרפואה . קיפוף עין הרע אלא תלוים : ותהוי בקמיע מומחה . דשרי מהני' דהכן ולא בקמיע שאינו מומחה הא מומחה שרי: סבכה. שקופיי"ל דאי שלבה מגלה ראשה : המקפת. את הכפתה מאחן לאחן : המגיעים עד הלחיים. מכאן ומכאן: אי בבבלא דעבדא חכן . חוטים שעושין לעבדים בכסותן לסימן שהוא עבד ובההוא קתני מתניתין דשפחה לא תגלה בו : אבל כיפה של צמר . כמין טבע שתחת הסבכה מיקרי נמי בבול ומתרגמינן : שפיר דמי . דכיון דמיגלה שערה לא שלבה ומהוייא : אי דלמא כיפה של צמר תנן . דלמא שלבה בשומטה מן תחת הסבכה ואינה מגלה שערה וכ"ש בבבלא דעבדא:ולא אלמא.לקמן מפרש מאי אלמא: כלא

הגהות מא"ר

(מ)נ"ב מקומות פ"ס : (נ) מן הי' רב עד הי' ה"ר אבהו מוקמ : (נ) לאחר : (ד)נ"ב והמהוה

נ"ל וכיון שכן

הגהות הגר"א

(א)אח"ק קלי :

ד"ה מ"ו

הגהות הב"ח

(ה) נ"ב לאתתר נמי אמר ר"א כרים דכל יהובש כל שהוא אדוג לא גזרו : (ב) נ"ב לאו : (ג) נ"ב הני : (ד) נ"ב דלא לריכה לאחיבלעיהו בשבת טבילה כו' :(ה) הי' אתמה נאתקו:(ו) הן הי' וכ"ב כו' עד הי' ופירוש כיפה כ"ר מוקף וכ"ב סלה וכן בהבריי ובה"יוכ"ם בכבלה דעבדה אמר ר' אבהו מסתברא אמ"ר כיפה של צמר הנן אבל כיפה של צמר הנן הנ"ם יוצאה אשה בבבול ובאצטמא לחצר לין לרה"ר לא ובמותאל אמר כבלה דעבדה הנן אבל כיפה של צמר בבבל דמי והלכתא כר' אבהו וכו' : (ז) נ"ב הנן : (ח) נ"ב הנן אבל כיפה של צמר שפיר דמי : (ט) נ"ב הנן : (י) לין יוצאין בו והלכתא כר' אבהו כלל ואסחר נמתקן : (כ) נ"ב אל : (ל) נ"ב אפילו לאחתת וכו' שבילה דלא כלל : (מ) נ"ב נכן : (נ) נ"ב עליהו בלא לרוחה כו' : (ס) נ"ל ענקי : (ע) נ"ב הנ"ם כרבי' פירש הבקין ענקי רלוטות שאינן מוזהבות והנה דלמה לתכשיט עבדין הייבו דוקא לאחי"ד דקס"ד דאכיי משיקרא דבהבקין נמי לין אלה חונקת אה עלמה וקא מוהיב הבקין בקטלאיהם דאמלי אינן יוצאה בהם הא לין ליכא הלילה והלכך צריך לפרש דהוה ס"ל דלא לאחכשיט עבדין דומיא דחוטין שבלאוצים המיתמה בהדיא דאם מוזהבות הן ולתכשיט עבדין איקוק לי' דאסיר מבוסה לאחה שלפה ומהוייה דהא הכשיט הן אבל לאחי דמסיק דביעה הגא בקטלא עבקינן אלמה חונקת אה עלמה כדי שהבהה בעלת בשר מפרשינן לה בפבטוטו דמזהבות הן ולתכשיט עבדין ואפ"ה אינן אסורין מבוסה לאחה שלפה ומהוי' דזהאי לא מבלפה ליה לפי בלה הבהה בעלת בשר ולפיכך אין לאחכרו אלא מבוסה הלילה ומתני' דאוסר קבעלה מבוסה דהוה תכשיט ומבלפה ומהוייה אייבי בדפוי דלילה חגילה ואינה ביה מבוסה מבלפה ומהוייה וכן בהגהו הבוסה' ע"ש : (פ) נ"ב פי' כל שער :

א פירש"י אפילו אם כם קלוטות לם בשפרה אסור לאחה כהן ור"ת פי' דאם הם קלומות בשפרה מוהר דלא מיישינן דלמא אתי לאחוייהו שאסור לסתור קלייה שערה הלא מיירי באותן כהן על הלאה וכ"כ מי' ומתג יהראש :

הגהות הב"ח

(ה) נ"ב לאתתר נמי אמר ר"א כרים דכל יהובש כל שהוא אדוג לא גזרו : (ב) נ"ב לאו : (ג) נ"ב הני : (ד) נ"ב דלא לריכה לאחיבלעיהו בשבת טבילה כו' :(ה) הי' אתמה נאתקו:(ו) הן הי' וכ"ב כו' עד הי' ופירוש כיפה כ"ר מוקף וכ"ב סלה וכן בהבריי ובה"יוכ"ם בכבלה דעבדה אמר ר' אבהו מסתברא אמ"ר כיפה של צמר הנן אבל כיפה של צמר הנן הנ"ם יוצאה אשה בבבול ובאצטמא לחצר לין לרה"ר לא ובמותאל אמר כבלה דעבדה הנן אבל כיפה של צמר בבבל דמי והלכתא כר' אבהו וכו' : (ז) נ"ב הנן : (ח) נ"ב הנן אבל כיפה של צמר שפיר דמי : (ט) נ"ב הנן : (י) לין יוצאין בו והלכתא כר' אבהו כלל ואסחר נמתקן : (כ) נ"ב אל : (ל) נ"ב אפילו לאחתת וכו' שבילה דלא כלל : (מ) נ"ב נכן : (נ) נ"ב עליהו בלא לרוחה כו' : (ס) נ"ל ענקי : (ע) נ"ב הנ"ם כרבי' פירש הבקין ענקי רלוטות שאינן מוזהבות והנה דלמה לתכשיט עבדין הייבו דוקא לאחי"ד דקס"ד דאכיי משיקרא דבהבקין נמי לין אלה חונקת אה עלמה וקא מוהיב הבקין בקטלאיהם דאמלי אינן יוצאה בהם הא לין ליכא הלילה והלכך צריך לפרש דהוה ס"ל דלא לאחכשיט עבדין דומיא דחוטין שבלאוצים המיתמה בהדיא דאם מוזהבות הן ולתכשיט עבדין איקוק לי' דאסיר מבוסה לאחה שלפה ומהוי' דזהאי לא מבלפה ליה לפי בלה הבהה בעלת בשר ולפיכך אין לאחכרו אלא מבוסה הלילה ומתני' דאוסר קבעלה מבוסה דהוה תכשיט ומבלפה ומהוייה אייבי בדפוי דלילה חגילה ואינה ביה מבוסה מבלפה ומהוייה וכן בהגהו הבוסה' ע"ש : (פ) נ"ב פי' כל שער :

ז"ל פי' חיפופי יתדות שהיו נועצים לפני הכתלי' שלא יחופו עגלות וקרונות בכתלים ויפילום:

סרטיא ופלטיא. פירש"י סרטיא מסילה שהולכין בה מעיר לעיר, פלטיא רחבה של עיר שמתקבצין שם לסחורה, וכתב הרא"ה ז"ל ומסתברא דפלטיא נמי בעינן מפולשת אלא דבמבואות איצטריך משום דאיכא סתומין ע"כ[ב]:

חצירות של רבים וכו'. כתב הרא"ה ז"ל דהני ודאי לאו בכלל ארבע רשויות נינהו, אלא דמפרש דינייהו בהדי הני ע"כ. וצ"ע:

[ע"ב] **עושה** לחי מכאן ולחי מכאן. פי' דאיהו סבר דבלחי אחד לכל רוח הוה לי' כרשות היחיד ומותר לטלטל בתוכה, ורבנן סברי דבעינן שתי לחיים לכל רוח וקורה שאינו רחב שש עשרה אמה מיירי דאלו רחב שש עשרה אמה לכולי עלמא אין עירוב מועיל בו. והא דדייק למעוטי מאי מדיוקא דהא היא רשות היחיד הוא דקא ממעטינן ולא מלישנא דגמורה תדע דהא קא בעי' ואמאי קרא לה גמורה ומן מפרשים כולהו כנ"ל:

אבל לזרוק אימא מודה וכו', י"מ דלהוי רה"י ולישתרי בזריקה מבית לבית כדמוכח בפרק מי שהוציאוהו דטלטול ע"י זריקה שרי, ורש"י ז"ל לא פי' כן:

יסלקנה לצדדין. פי' יסלק רשות הרבים לצד הפסין משום דאתו רבים ומבטלי מחיצתא והשואב מים מן הבאר כשואב מרשות היחיד לרשות הרבים וקמ"ל ברייתא דדוקא זו היא ר"ה אבל כי הא דאיכא פסין לא ואין צריך לסלקן:

כאן בזמן שהיו ישראל שרויין במדבר וכו'. פי' הרא"ה ז"ל דאפשר דאתא למימר דבזמן שישראל שרויין במדבר היה מקום שהיה בו רשות הרבים ואע"ג דלאו מקום קבוע שפעמים היו כאן ופעמים כאן, א"נ אפשר דבאותו זמן אפי' שאר מדברות שהי' להם דרך לשם לאותו מדבר הוו ר"ה, דאע"ג דפי' רש"י ז"ל ובה"ג דלא הוי רשות הרבים אלא של ששים רבוא לאו דבעינן ששים רבוא אלא שיש כאן דרך לששים רבוא כלומר שיהו רגילין לילך שם אנשים רבים תדיר כששים רבוא וכאן הרי היו שיירות מצויות של ששים רבוא ואע"פ שלא היו כולם כאן בדרך כאחד:

במזיד ענוש כרת ונסקל איצטריכא לי'. פי' ואיידי דתנא הא תנא נמי בשוגג חייב חטאת:

אימא אינו חייב על אחת מהן. פי' הרא"ה ז"ל אינו חייב סקילה אבל חטאת וכרת חייב דכל שחייבין על שגגתו חטאת חייבין על זדונו כרת. וקשיא לי דהא מייתינן הא דאיסי בן יהודא אהא דאקשי' במזיד ענוש כרת ונסקל לא איצטריכא לי' ולומר דדוקא הא מהנך דלא מספקן דחייב כרת ונסקל אבל איכא חדא דאינו ענוש כרת ונסקל, וצ"ע לי דליכא לפרושי אינו חייב סקילה וכרת דא"ה אפי' חטאת אינו חייב דאין חטאת אלא בדבר שזדונו כרת:

אמר עולא לעולם כרמלית היא. פי' ועולא מפרש לה לברייתא הכין בימות החמה כרמלית לשבת דהילוך ע"י הדחק שמי' הילוך ורשות הרבים לטומאה כיון דבקעי בה רבים אבל בימות הגשמים שהבקעה זרועה הוי כרמלית לכאן ולכאן כיון דזימנין דחקי בה רבים וכרמלי' לענין טומאה אית לה דין דר"ה וספקו טהור דהא מונסתרה גמרינן וכרמלית לא הוי מקום סתירה כיון דבקעי בה רבים. וזה קשה דאי כרמלית אית לה דין דר"ה לענין טומאה לתני בימות החמה ובימות הגשמים הוי רה"י לשבת ורשות הרבים לטומאה. והנכון דאיכא לאיפלוגי בין כרמלית דבימות החמה לכרמלית דבימות הגשמים דבימות הגשמי' שהיא זרועה לא בקעי רבים בה כולי האי כבימות החמה שאינה זרועה, אלא שקשה קצת לי דהיכא נימא דליהוי מקום סתירה לגבי טומאה כיון דלית לה מחיצות, ולרב אשי דמוקי לה במחיצות גיחא, וצ"ע:

[דף ז' ע"א] **קרפף** יותר מבית סאתים. פי' יותר מזריעת סאתי' דאע"ג דחצר דמשכן דילפינן מיני' לא הוי אלא סאתים דהיינו מאה על חמשים כדכתיב קרא השתא קמ"ל דלא מבעיא סאתים כחצר המשכן דהוי רשות היחיד דאפילו יתר מבית סאתים ואפי' כור או כורים הזורק לתוכו חייב דמחיצה היא מדאורייתא והוי רה"י לכל חומרי' לזריקה ולהוצאה ומטעמא דמחוסרת דיורין אית לה דין

ב. שו"ת מהרש"ם, חלק א, סימן קסב.

גירסת הספרים אין מודדין אלא מן המומחה. ופירשו הגאונים ז"ל שהוא מלשון ומחה אל כתף ים כנרת והוא מלשון הגעה, כלומר שאין מתחילין למדוד אלא ממקום שיוכל להגיע מכאן עד סוף התחום ולא נצטרך להניח מקום המדידה ולילך למקום אחר כדי להבליעו לגיא או לגדר, אבל אם לא יוכל להמלט שלא למדוד משם נדון בהם כדין המפורש למעלה, ואינו נכון בלשון המשנה, גם בירושלמי אינו נראה כן דגרסינן התם הא מן ההדיוט שריבה אין שומעין לו דאלמא מומחה לשון בקיאות הוא כלישנא דכוליה תלמודא, וכן פירש הרמב"ם ז"ל אין מודדין אלא מן הבקי, וגם רש"י ז"ל כן פי' אלא שהוא גורס אין מודדין אלא מומחה, ואין צריך למחוק גרסת המשנה דה"ק אין שומעין במדידת תחומין אלא מן המומחה הבקי במדידה, וכן נראה מלשון הירושלמי שכתבנו וכולה מתני' מפרש בגמ'.

דף נ"ט ע"א. למקום שריבה אין למקום שמיעט לא. פרש"י ז"ל והלא בכלל מאתים מנה, פירוש לפירושו דקס"ד שאין שומעין לו למקום שמיעט כלל ללכת אפי' עד אותו מקום, והקשו בתוספות דהיכי קס"ד לומר דמשום דקתני שומעין למקום שריבה בעי לומר שלא ילכו עד המקום שמיעט, הא ודאי לא אפשר להבין, אלא שבא לומר שאפילו במקום שמיעט הולכין עד המקום שריבה, ולפיכך פירשו הם דה"ק למה אתה אומר ששומעין למקום שריבה בקרן מזרחית דרומית ואין שומעין למקום שמיעט בקרן מזרחית צפונית ושילך במזרחית צפונית כשיעור המרובה שנתן במזרחית דרומית, א"כ אתה נותן אותו טועה לגמרי במדת מזרחית צפונית, והא אמאי יהלא אפשר שלא טעה בו כלל ומה שנתמעטה שם המדה מפני שפגע בהר או בגיא ונתמעטה המדה. ופריק אימא אף למקום שריבה כלומר ותולין שלא טעה כלל וה"ק שאף במקום שריבה שהוא מקל שומעין לו והולך בכאן בקצרה ובכאן בארוכה.

ה"ק ריבה אחד ומיעט אחד. פירוש דלישנא דריבה אחד על פי אדם אחד בעי למימר.

ובלבד שלא ירבה יותר ממדת העיר באלכסונה. כן גירסת הספרים והיא גירסת רש"י ז"ל באלכסונה בבי"ת. ופירש הוא ז"ל דאפי' ריבה שיעור גדול דליכא למתלייה בחבל תלינן ליה בטעות האלכסון דאמרינן זה היה בקי במדידה והניח טבלא מרובעת כנגד האלכסון כדינו וזה מדד אלפים מאמצע הקרן והפסיד את הזויות, אבל אם ריבה יותר מכן אין לנו במה לתלות ואין שומעין לו, ויש ספרים דגרסי ובלבד שלא ירבה מדת העיר ואלכסונה, ופירש ר"ת ז"ל לזה שריבה לקרן האחד תולין לו עד כדי מדת העיר וגם עד כדי אלכסונה, כי בתחלה אומר אולי בקרן זה [היו] דיורין או פגימין ולא היו כן בקרן שמיעט שמדד חבירו, ועוד תולין על זה כי אולי הממעיט טעה למדוד שלא באלכסון וזה המרבה מדד כדינו לתת האלכסון הדאוי.

אמר רבינא לא להקל על ד"ת. פירוש דההיא מיירי לומר דתחומין דרבנן וכל מה שהקלו לך משלך נתנו לך כי כל איסור תחומין תומר סופרים הוא, וא"כ היא הנותנת במה שאומרים במשנתינו דכיון דאיסורא דרבנן הוא שאין לנו לדון בו להחמיר אלא להקל ושלא לטרוח במדידה, ואע"ג דבכל ספיקא דרבנן דאפשר למיקם עלה דמילתא לא אזלינן לקולא הכא טרחא רבה הוא למדוד וכמאן דליכא למיקם עלה דמילתא דיינינן לה.

מתני' עיר של יחיד כו'. פרש"י ז"ל עיר של יחיד כל שאין נכנסין בה ששים רבוא תדיר דכיון שכן אין רחוב שלה חשוב רשות הרבים אפי' רחב שש עשרה אמה לפי שאינו דומה לדגלי מדבר ועיר של רבים היא שנכנסין לה ששים רבוא תדיר, והא דקתני עיר של יחיד שנעשית של רבים כגון שנתוספו בה דיורין ושווקים עד שנכנסין בה ששים רבוא.

ור"ת ז"ל הקשה דא"כ דבעינן ששים רבוא כדגלי מדבר אף אנו נאמר דבעינן טף ונשים וערב רב כי התם, וזו אינה קושיא כל כך דטף ונשים וערב רב לא חשיבי למיעל במנינא כשם שלא היו במספר הפקודים במדבר, ועוד הקשה ר"ת ז"ל דא"כ היכי משכחת לה עיר שהיתה של רבים בתחלתה דהא ודאי מילתא דלא שכיחא הוא שיתיישבו שם בתחלתה ששים רבוא ולעולם לא משכחת לה אלא שהיתה בתחלתה עיר של יחיד ובטלה דין משנתינו בעיר של רבים, וגם זו אינה קושיא כ"כ כי רש"י ז"ל אינו מצריך שיתיישבו בעיר ששים רבוא אלא שיכנסו בה ששים רבוא כאלו הכרכים והעיירות שהם פתוחים למקומות הרבה ורגילין בהם סוחרים וכיוצא בהם, ותדע שאף ירושלם לא היו בה ששים רבוא תדיר ואעפ"כ יש בה משום רשות הרבים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה, ומעתה כל שבתחלתה נתיישבה ככרכים ושווקים גדולים להיות רוכלת העמים זו היא של רבים.

ועם כל זה רוב הגאונים ז"ל הם כדעת ר"ת ז"ל דלא בעינן ששים רבוא כלל וכן דעת הרמב"ם ז"ל, וטעם דבריהם שאין לנו ללמוד מדגלי מדבר אלא לענין רשות הרבים ממש שלא תהא מקורה ושיהא בה שש עשרה אמה ושתהא מפולשת אבל לא לענין מנין

הדורסים בה, וגם לא הוזכר זה בשום מקום לא בגמרא דילן ולא בירושלמי, וכן נראין הדברים, ולפיכך פירש ר"ת ובתוספות דעיר של יחיד כגון שאין ברחובותיה י"ו אמה רוחב, ונעשית של רבים כי ע"י שניתוספו דיורין תקנו לה סרטיאות ופלטיאות ושווקים רחבים י"ו אמה ויש בה משום רשות הרבים של תורה.

של יחיד נעשית של רבים, ואע"פ שבאותה שעה שבא לערבה עיר של רבים הות שהסרטיאות והשווקים שלהם דכיון שנקראת בשם היחיד כל העולם דנין אותה כחצר אחת ולא אתיא לאחלוקי ברשות הרבים גמורה דעלמא, ואביי אהדריה דלאו מהאי טעמא הוא כי אולי מעולם לא היתה של ר' חייא שתהא בתחלתה

פרק חמישי
כיצד מעברין

דף נט ע"א. מתני' עיר של יחיד ונעשית של רבים. פרש"י ז"ל עיר של יחיד היינו שאין בה ששים רבוא בני אדם, וקרי לה של יחיד לפי שאין בה רשות הרבים מפני שעמה מועטים ולא דמיא לדגלי מדבר, ונעשית של רבים, שניתוספו בה דיורין. וזה הענין בכמה מקומות פירש אותה (לעיל ו, ה ד"ה ר"ה ועוד) שאין רשות הרבים גמורה אלא בעיר שיש בה ששים רבוא. ולא ידענו מנין לו לרש"י כן שלא הוזכר בתלמוד בשום מקום. אבל בהלכות גדולות נמצא כן. והרי הדבר תלוי באילנות גדולות.

ומכל מקום אנו תמהים אם כן בתחילת מסכת שבת (ו, ה)

כג) פי' דעיקר ההלכה נאמרה בעירובין אלא דלא על עירובין לחוד נאמרה. כד) תקה"ש בירושל' מגיה "ולא למחיצות" ומפרש כן "אמר ליה לא", פי' דבחא דוכן נשרים אין הלכה כר"י. אך מכיון שהרמב"ן גורס כן ע"פ מפרש הדברים בתמיה, לא לעירובין אלא למחיצות אמרתי, ודאי שאמרתי רק בעירובין.

ששנו בברייתא ארבע רשויות לשבת היאך לא אמרו סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשות זהו רשות הרבים גמורה והוא שיעברו שם ששים רבוא. אי נמי ליתני בכרמלית יש ובקעה ואסת[ו]נית ומקום שאין בו ששים רבוא. וכי תימא במקומות קא מיירי באינשי לא מיירי. והא איתמר התם (עמוד ב) וליתני נמי מדבר דתניא איזהו רשות הרבים סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין ומדבר ותרצינן אמר אביי לא קשיא כאן בזמן שהיו ישראל במדבר כאן בזמן הזה, אלמא בדיורין נמי איירינן בברייתא. ועוד מדקא אמרי' מדבר בזמן שהיו ישראל שם הוי רשות הרבים ובזמן הזה כרמלית מכלל דעיר ואיסטריטיאות אע"פ שאין בהם ששים רבוא הוי רשות הרבים כיון שהדרכים כבושין ובני אדם עוברין בהם דטעמא דמדבר משום שאין שם דרך כבושה ולא מכוונת לילך בה לשום מקום ודמי לבקעה שהיא רשות היחיד לשבת.

ורבינו שלמה עצמו כתב שם מדבר בזמן הזה אין מקום הילוך לרבים דהולכי מדברות לא שכיחי. ומינה דדרכים ועיירות דשכיחי אע"ג דלא הוו תמן ששים רבוא. ושמא דעת הראשונים לומר שהאיסטר[ט]יא שהיא כבושה הוץ לעיירות והולכים ממנה מעיר לעיר וממדינה למדינה עד סוף כל העולם אין מדקדקין בה בעוברין עליה ששים רבוא דהא דכו"ע הוא אבל בתוך העיר אין שם רשות הרבים בלא ששים רבוא דתהוי כדגלי מדבר. וגם זה אינו מחוור.

ועוד מדקדקין עליו בתוספות (לעיל ו, ה ד"ה כיצד) שהרי מדבר כפלי כפליים היו בו אנשים ונשים וטף וערב רב. והם מתרצים קושיא שלהם וז"ל כיון דממשכן גמרינן לכל מילי דשבת מן המנין שהוזכר בתורה ילפינן. ואין התירוץ נכון שהרי כתיב (שמות לה, כב) ויבאו האנשים על הנשים. ועוד ליבעי ששים רבוא מבני עשרים ועד ששים.

וסוף דבר אין לנו אלא מה שמוזכר בתלמוד רשות הרבים שש עשרה אמה דגמרי' ממשכן כדאיתא בפרק הזורק (שבת עט, ה) ושאינו מקורה כדאמרי' בפרק קמא דשבת (ה, ה) אבל דיורין לא ילפינן. הילכך כל מבוי שמפולש בשני ראשין ומכוון עד הוץ למדינה ורחב שש עשרה אמה הוא רשות הרבים גמורה ככל עיירות וככל כפרים שבעולם.

ומיהו לרבי יהודה דסבר שתי מחיצות מדאורייתא כדאמרינן בפ"ק דמכילתין (לעיל יג, ב), אין לך רשות הרבים בתוך העיר ואפילו רחב כמה אלא סרטיא ומדבר וכיוצא בהן שאין (לך) {הג' - להן} מחיצה כלל. ואע"פ שאי אפשר שלא יהיו הרים ובקעות סביב להן, כל שאין המחיצה נראית לעומדין באמצע ואין ניכרת להם אי נמי שאין המחיצה מעכבת וממעטת על הרבים כלום, אין בה תורת מחיצה. וה"נ משמע בפרק עושין פסין (לעיל כב, ב) גבי סולמא דצור ואוקיאנוס.

ואם תשאל דרך שש עשרה אמה לרבי יהודה היכי משכחת לה. איתא בבקעה שדרך שש עשרה כבושה שם ובקעה מצד אחד לדרך או משני צדדין לה. א"נ חריץ שאינו עמוק עשרה וגדר שאינו גבוה עשרה וכל כיוצא בהו, אבל במחיצות לא.

וי"ל עוד שלא א"ר יהודה שתי מחיצות תורה אלא ברחב שש עשרה שדרך הרבים עוברת שם ואין הרבים נקבעין ועומדין שם, דגמר ממדבר דליכא מחיצות. אבל פלטיא גדולה של עיר רחבה הרבה שהרבים מתקבצים שם לשוק והיא רחבה של עיר כיון שהרבים קבועים ועומדים שם כל היום זהו רשות הרבים גמורה.

ויש אומרים רשות הרבים דלר' יהודה, בתוך העיר, כגון דאתי רבים ומבטלי מחיצתה דבוקעין בהם שתי וערב דמבטלי להו כדאמרינן (לעיל כ, ה) לענין פסי ביראות.

ואיכא דמקשו אשמעתין, דהא בפחות משש עשרה אמה נמי קרינן ליה בגמרא רשות הרבים, דתניא (לקמן עמוד ב) יתר על כן א"ר יהודה מי שיש לו שני בתים בשני צידי רשות הרבים עושה לחי מכאן כו' אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך, ופרש"י ז"ל שלא התיר רבי יהודה אלא ברחב שלש עשרה אמה ושליש, אבל ביתר על כן אין לחי וקורה מתירין אפי' לרבי יהודה, כדאמרינן בפ"ק (לעיל י, ה) דגבי מבוי הרחב מעשר אמות ימעט רבי יהודה אומר אינו צריך למעט ועד כמה סבר רב אחי קמיה דרב איסי למימר עד שלש עשרה אמה ושליש וק"ו מפסי ביראות כו'. ואם במבוי אין לחי וקורה מתירין לרבי יהודה אלא עד שלש עשרה אמה ושליש כפסי ביראות, אין צריך לומר ברשות הרבים. אלא על כרחך רבי יהודה בשני בתים בשני צדי רשות הרבים שאינו רחב אלא עד שלש עשרה אמה ושליש הוא שהתיר וקרי ליה רשות הרבים.

וכי תימא התם לאו רשות הרבים גמורה הוי אלא כרמלית, והאי דקרי ליה רה"ר לפי שהוא דרך מפולש ועוברין בתוכה הרבים, כדאמרי' בעלמא (שבת ח, ב) ואמאי קרי ליה רה"ר לפי שאינה רשות היחיד, א"כ היכי פליגי רבנן עליה דאמרי אין מערבין רה"ר לפי שאינה רה"י בכך. וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא אבל בצורת פתח מיערבא, הא לא מצית אמרת, דבפ"ק דמכילתין (ו, ה ועיי"ש בתוס' ד"ה וכ"ת) מקשי עלה מרשות הרבים גמורה דתניא כיצד מערבין רה"ר והוינן בה רה"ר מי מיערבא והתניא יתר על כן כו', וכ"ת בכך הוא דלא מיערבא הא בדלתות מיערבא והאמר רבה בר בר הנה כו', ומפרקינן דכיצד מערבין מבואות המפולשין לרה"ר קתני, אלמא ברה"ר גמורה איירי. וכן נמי מוכח התם בפ"ק (יב, ב) (השמעתא) [הג' - בשמעתא] דלחי משום מחיצה וקורה משום היכר דברה"ר גמורה מיירו ר"י ורבנן.

ויש לתרץ לומר, דוודאי למאי דסבר רב אחי מעיקרא למימר קמיה דרב איסי שלא התיר רבי יהודה במבוי אלא ברחב שלש עשרה אמה ושליש, ברייתא דרבי יהודה רה"ר דרבנן קתני. ותריץ הכי, מי שיש לו שני בתים בשני צידי מבוי המפולש לרה"ר. ורבנן הכי קאמרי ליה, אין מערבין מבוי המפולש לרה"ר בכך, ובכך הוא דלא מיערבא הא בצורת פתח או בדלתות מיערבא. אלא דרב אחי ליתא דהא דהיה רב איסי. ופריק והיא הנותנת, פסי ביראות שהתרת בהן [פרוץ מרובה על העומד, לא תתיר בהן יותר משלש עשרה אמה ושליש, מבוי שלא התרת בו - הג'] פרוץ מרובה על העומד, תתיר בו יותר מי"ג אמה ושליש. הילכך לר' איסי דהוא מסקנא רבי יהודה מתיר הוא במבוי אפי' רחב י"ו ויותר הלכך בשני בתים בשני צדי רה"ר רחב י"ו מיירי, ואע"ג [דרחב י"ו מתיר ר"י - הגרא"ש], דלר"י שתי מחיצות דאורייתא ומש"ה שרי בלחי וקורה כדאמרינן בפ"ק (שם), וקרי ליה רה"ר משום דרוחב רה"ר הוא ולרבנן רה"ר גמורה הוי. וסוגיין בבוליה

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן שמה

קצו:

פָּנִים, נְדוֹנִים (יא) לְפִי גְּבָהָן וְרָחְבָּן, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר סִימָן זֶה סָעִיף י״ג (בית יוסף בשם הרשב״א והמגיד):
ה [ה]אֵוִיר רְשׁוּת הַיָּחִיד, הוּא רְשׁוּת הַיָּחִיד (יב) עַד (ג) לְרָקִיעַ: **ו** (ד) (יג) [ו]אֲפִלּוּ כְּלִי כְּגוֹן
(יד) תֵּבָה אוֹ מִגְדָּל אוֹ כַּנָּרֶת, (טו) אִם יֵשׁ לְרַבֵּעַ בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה וְהוּא גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה,
(טז) הֲוֵי רְשׁוּת הַיָּחִיד: **ז** [ז]אֵיזֶהוּ רְשׁוּת הָרַבִּים, (ה) (נה) (יז) רְחוֹבוֹת וּשְׁוָקִים (יח) הָרְחָבִים שֵׁשׁ
עֶשְׂרֵה אַמָּה (יט) וְאֵינָם מְקֹרָים [ח]וְאֵין לָהֶם חוֹמָה, וַאֲפִלּוּ יֵשׁ לָהֶם חוֹמָה * אִם הֵם
(ו) (כ) מְפֻלָּשִׁים מְשֻׁעָר לְשַׁעַר (כא) (וְאֵין דַּלְתוֹתָיו (ו) (כב) נְעוּלוֹת בַּלַּיְלָה) (טוו) הֲוֵי רְשׁוּת הָרַבִּים.

ה שם ד׳ (ע״א). ו שם ח׳ (ע״א) בְּשִׁמְעָתָא דְּכִנָּרֶת. ז שם צ״ט (ע״א). ח בְּרֵישׁ עֲרוּבִין (ו״ו) בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ״י (ד״ה יחיכלים).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ז [ה] **רחובות.** עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וְעַיֵּן שו״ת בֵּית אֶפְרַיִם סִימָן כ״ו וְכ״ז כְּצִירוֹת שְׁרָרִים מְפֻלָּשִׁים עוֹבְרִים מִתּוֹךְ הָעִיר וְהוּא דֶּרֶךְ הַפֶּלֶךְ, יֵשׁ בּוֹזֶה שְׁנֵי עִנְיָנִים. הָאֶחָד שֶׁעוֹבֵר בְּאֶמְצַע הָעִיר וּמִשְׁנֵי צִדֵּי הַדֶּרֶךְ יֵשׁ סְטוּב מְחִיצוֹת כָּזֶה ☜ [ ], אוֹ שֶׁהַדֶּרֶךְ הַמְפֻלָּשׁ בְּסוֹף הָרְחוֹב כָּזֶה ☜ [ ]. וּמִסְקָנָא דְּמִלְּתָא שֶׁאֲפִלּוּ בְּכִי הַדֶּרֶךְ הַשֵּׁנִי אֵין לְהַחְמִיר לְדִין דִּין רְשׁוּת הָרַבִּים לָאֹסֶר תִּקּוּן צוּרַת הַפֶּתַח וּלְהַצְרִיךְ דְּלָתוֹת, שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְעַשּׂוֹתוֹ אִם לֹא מִטַּעַם הַמֶּלֶךְ וּגְרוּלָיו, וְהַמַּחְמִיר יַחְמִיר לְעַצְמוֹ וְלֹא לְאַחֵרִים. וְעַיֵּן בְּשו״ת מַהַרַ״ם מִלְּבְלִין סִימָן רנ״א עַל עִנְיָן כָּזֶה בְּעִיר״ק עָפָר תוכ״ב, וְכָתַב שֶׁהַגְּדוֹלִים לֹא פָּקְפְּקוּ בְּהֶתֵּר הַשְּׁלוּחַ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (מִשְׁלֵי כב כח) אַל תַּסֵּג גְּבוּל עוֹלָם, עַיֵּן שָׁם:

(ו) **נְעוּלוֹת.** נִרְאֶה דְּאִם דַּלְת א׳ נָעוּל, מְכֻטָּל גַּם כֵּן רְשׁוּת הָרַבִּים כֵּיוָן דְּלֹא הָוָה מְפֻלָּשׁ. ט״ז (סק״ה). כָּתַב בְּתְשׁוּבַת חֶכֶם צְבִי סִימָן ל״ז וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: מְצֵאתִי לְהַרַשְׁבַּ״א בְּסֵפֶר עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ גָּדוֹל, דְּפְלַטְיָא אֲפִלּוּ דַּלְתוֹת הַמְּדִינָה נְעוּלוֹת בַּלַּיְלָה תּוֹרַת רְשׁוּת הָרַבִּים עָלֶיהָ. נִרְאֶה דַּעְתּוֹ דְּדַרְנָקָא בְּמִבּוֹאוֹת הַמְפֻלָּשִׁין שֶׁהֵם מֵיחָרוֹת לְאַנְשֵׁי הַמְּבוֹי הַהוּא וְאֵין יַד כָּל אָדָם שָׁוָה בּוֹ הוּא דְּמִהְנַּי נִגְעֶלֶת בַּלַּיְלָה וְלֹא בִּפְלַטְיָא שֶׁיַּד כָּל אָדָם שָׁוָה בּוֹ דְּאֲפִלּוּ נְעִילַת דַּלְת לֹא מְהַנֵּי, וְחָמַהּ אֲנִי שֶׁלֹּא רְאִיתִי לְאֶחָד מִן הַפּוֹסְקִים שֶׁהִכִּיא דָּבָר זֶה. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן יַד אֵהֶרֹן:

בְּאֵר הַיטֵב

ה (ג) **לְרָקִיעַ.** וְאִם נָעַץ קָנֶה בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, עַל גַּבּוֹ הֲוֵי רְשׁוּת הַיָּחִיד. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ג): ו (ד) **אֲפִלּוּ כְּלִי.** וּכְלִי שֶׁאֵין גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה הָעוֹמֵד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אֵין לוֹ דִּין כַּרְמְלִית אֶלָּא הֲוֵי כְּמוֹ רְשׁוּת הָרַבִּים. דְּאֵין כַּרְמְלִית בְּכֵלִים. רַשַׁ״י בְּשַׁבָּת דף ח׳ (ע״א ד״ה פחות), וְעַיֵּן סִימָן שנ״ה סָעִיף כ׳. אֲבָל בִּכְלִי הַמְחֻבָּר לְקַרְקַע הֲוֵי כַּרְמְלִית. תּוֹסְפוֹת דף י״א (ד״ה אלא): ז (ה) **רחובות.** דְּרָכִים שֶׁעוֹבְרִים מֵעִיר לְעִיר הֲוֵי רְשׁוּת הָרַבִּים. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה): (ו) **מְפֻלָּשִׁים.** פֵּרוּשׁ שֶׁהַשְּׁעָרִים מְכֻנָּנִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְיֵשׁ לְאוֹתוֹ דֶּרֶךְ הַמְכֻנָּן מְשֻׁעָר לִשְׁעֹר כָּל דִּין רְשׁוּת הָרַבִּים. וְיֵשׁ לְצַיֵּן אִם יֵשׁ חִלּוּק כְּזֶה בֵּין עִיר שֶׁל יָחִיד לְשֶׁל רַבִּים. מַהַרַ״י בֶּן לֵב (ח״ג סי׳ עד), מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה). וְעַיֵּן סִימָן שצ״ב:

בְּאוּר הֲלָכָה

ז * **אִם הֵם מְפֻלָּשִׁים מְשֻׁעָר לְשַׁעַר.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן כ׳ מַה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּשֵׁם הַמָּגֵן אַבְרָהָם דְּיֵשׁ לְאוֹתוֹ דֶּרֶךְ הַמְפֻלָּשׁ כָּל דִּין רְשׁוּת הָרַבִּים. וְנִרְאֶה פָּשׁוּט דְּגַם כָּל הָרְחוֹב וְהַשּׁוּק יֵשׁ עָלָיו דִּין רְשׁוּת הָרַבִּים אַף שֶׁהוּא מִתְרַחֵב הַרְבֵּה מִכְּנֶגֶד הַפֶּלֶשׁ. דְּאֲפִלּוּ קֶרֶן זָוִית הַסְּמוּכָה לְרְשׁוּת הָרַבִּים הָיָה רְשׁוּת הָרַבִּים אִי לָאו מִשּׁוּם דְּלֹא נִיחָא תִּשְׁמִישְׁתָּא כְּדַאִיתָא בְּשַׁבָּת ד׳ (ע״א), וְכָל שֶׁכֵּן בְּזֶה דְּכָל עִקַּר מְקוֹם קִבּוּץ הָרַבִּים הוּא בַּמְּקוֹם שֶׁנִּתְרַחֵב, וְגַם רָאִיָה בְּרוּרָה מִמָּה מִפְּנֵי שֶׁכֵּיוָן שֶׁהוּא נָמוּךְ בְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים מִשְׁתַּמְּשִׁין שָׁם, וְעַל כֵּן דִּינָם כְּחוֹרֵי רְשׁוּת הָרַבִּים הַמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסָעִיף י״ג. וְכֵן הוּא גַּם כֵּן דַּעַת הַגְּרַ״א בְּבֵאוּרוֹ בְּסִימָן זֶה וּבְסִימָן שנ״ג (ד״ה ואם היה), עַיֵּן שָׁם: (יא) **לְפִי גְּבָהָן וְרָחְבָּן.** עַיֵּן שָׁם: (יב) **עַד לְרָקִיעַ.** וַאֲפִלּוּ נָעַץ קָנֶה בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד שֶׁגְּבוֹהּ מֵאָה אַמּוֹת, אַף שֶׁאֵין בּוֹ רֹחַב אַרְבָּעָה, (יג) אִם זָרַק מִרְשׁוּת הָרַבִּים וְנָח עַל גַּפָּיו רֹחַב: **ו** (יג) **אֲפִלּוּ כְּלִי וְכוּ׳.** הַיְנוּ אֲפִלּוּ הִיא עוֹמֶדֶת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים: (יד) **תֵּבָה וְכוּ׳ אוֹ כַּנָּרֶת.** נִקְט שְׁנֵי מִינֵי כֵּלִים, מְרֻבָּעִים אוֹ עֲגֻלִּים: (טו) **אִם יֵשׁ לְרַבֵּעַ בּוֹ.** וְעַל כֵּן כְּכַנָּרֶת שֶׁהִיא עֲגֻלָּה לֹא הֲוֵי רְשׁוּת הַיָּחִיד עַד שֶׁתְּהֵיָה (יג) חֲלָלָהּ מְחֻזֶּקֶת חֲמִשָּׁה טְפָחִים וּשְׁלִשָׁה חֲמִשֵּׁי טָפַח, דְּאִז יֵשׁ בְּחֲלָלָהּ לְרַבֵּעַ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה: (טז) **הֲוֵי רְשׁוּת הַיָּחִיד.** בֵּין תּוֹךְ חֲלָלָהּ (יד) וּבֵין גַּב הַכְּלִי מִלְּמַעְלָה, וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף ג׳. וּכְלִי שֶׁאֵין גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה הָעוֹמֵד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אֵין לוֹ דִּין כַּרְמְלִית, דְּאֵין כַּרְמְלִית בְּכֵלִים, (טוו) [י]אֶלָּא הֲוֵי כְּמוֹ רְשׁוּת הָרַבִּים, דְּבָטֵל לְגַבֵּי רְשׁוּת שֶׁהוּא עוֹמֵד בּוֹ [מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ד)]. וּלְפִי זֶה אִם עוֹמֵד הַכְּלִי בְּכַרְמְלִית, דִּין כַּרְמְלִית עָלָיו מִצַּד רְשׁוּת שֶׁהוּא עוֹמֵד בּוֹ, וְכֵן מוּכָח לְקַמָּן בְּסִימָן שנ״ה (מג״א סק״ו) [תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת (סק״ו)]. וְכֵן כָּתַב בְּבֵית מֵאִיר לְדַעַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם]. וּכְלִי (טוו) הַמְחֻבָּר לַקַּרְקַע (יז) מִקְּרֵי כַּרְמְלִית אֲפִלּוּ הוּא בִּרְשׁוּת הָרַבִּים: **ז** (יז) **רְחוֹבוֹת.** וּדְרָכִים שֶׁעוֹבְרִין מֵעִיר לְעִיר (יח) הֲוֵי גַּם כֵּן רְשׁוּת הָרַבִּים מִשּׁוּם דְּשַׁכִּיחִי כָּם רַבִּים: (יח) **הָרְחָבִים שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה.** דְּיָלְפִינַן מִדְּגָלֵי מִדְּבָר, שֶׁמְּקוֹם הַלּוּחַ הָעֲגֻלּוֹת הָיָה מְחֻזָּק שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, וְעַל כֵּן אִם הָיָה פְּחוֹת מִזֶּה הַשִּׁעוּר אֵינוֹ רְשׁוּת הָרַבִּים מִן הַתּוֹרָה (יט) אֶלָּא כַּרְמְלִית: (יט) **וְאֵינָם מְקֹרִים.** דִּדְגָלֵי מִדְּבָר לֹא הָיוּ מְקֹרִים (שבת צח.): (כ) **מְפֻלָּשִׁים מְשֻׁעָר לְשַׁעַר.** פֵּרוּשׁ שֶׁהַשְּׁעָרִים מְכֻנָּנִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְיֵשׁ לְאוֹתוֹ דֶּרֶךְ הַמְכֻנָּן מְשֻׁעָר לִשְׁעֹר כָּל דִּין רְשׁוּת הָרַבִּים [מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה)]. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַלָּכָה: (כא) **וְאֵין דַּלְתוֹתָיו וְכוּ׳.** וְאִם דֶּלֶת (כ) אַחַת נְעֻלָּה בַּלַּיְלָה, עַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן שס״ד בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ו׳: (ככ) **נְעוּלוֹת.** מִלְּשׁוֹן זֶה מִשְׁמַע דְּאִם לֹא הָיוּ נְעוּלוֹת מִמֵּשׁ אַף עַל פִּי שֶׁרָאוּיוֹת לִנְעֹל, לֹא נִתְבַּטֵּל עַל יְדֵי זֶה שֵׁם רְשׁוּת הָרַבִּים, וְהוּא רִאשׁוֹנָה הַמּוּבָא לְקַמָּן בְּסִימָן שס״ד סָעִיף ב׳,

שָׁעַר הַציּוּן

(יא) תוֹסְפוֹת (ז: ד״ה הלכה) וְרַבֵּנוּ יְרֻחָם (נתיב יב חלק ד) [וּמַה שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) דְּדִבְרֵיהֶם בְּשֶׁבֶּת הוּא רַק לְפִי הַסְּלָקָא דַּעְתֵּהּ לֹא נִיחָא לְהוּ לְהַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים בְּזֶה]: **ה** (יב) כְּמִימְרָא דְּרַב חִסְדָּא (ו.). וּפְסָקוּ כֵּן הָרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל (ז: ד״ה הא דאכר. ע״ין רמב״ן ז: ד״ה נצץ) וְהָרִי״ף (כ:) וְהָרַמְבַּ״ם (פי״ד ה״י) וְהָרֹא״ש (פ״א סי׳ יג) וְהָרַמְבַּ״ן (שם) וְהָרַשְׁבַּ״א (עבודה״ק כית נחיכות ג כח), וְכֵן כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ג): **ו** (יג) וּלְדַעַת הָאַחֲרוֹנִים שֶׁזְּכָרְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ג׳ דְּסִכְּרָא לְהוּ דְּגַם עֹבִי הַמְּחִיצָה מִצְטָרְפִין לְשִׁעוּר אַרְבָּעָה טְפָחִים, דֵּי שֶׁיִּהְיוּ בְּצֵרוּף הַמְּחִיצוֹת חֲמִשָּׁה טְפָחִים וּשְׁלִשָׁה חֲמִשֵּׁי טָפַח: (יד) כַּ״ח וּמִאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ג) וּפְרֵי מְגַדִּים (א״א סק״ד), וְכָתַב עוֹד בִּפְרֵי מְגַדִּים דְּהוּא הַדִּין דְּאֵרוּרוֹ עוֹלֶה עַד לְרָקִיעַ כְּמוֹ שְׁאָר רְשׁוּת הַיָּחִיד: (טו) אַף דְּאָבְן הָעוֹזֵר מַשִּׂיג עַל הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) דְּאֵין שוּם רְאִיָּה מַרַשַׁ״י (כבת ח. ד״ה פחות) וְכַנִּעֵת רַשַׁ״י דְּהוּא מָקוֹם פָּטוּר בְּעָלְמָא (אֲבָל רְשׁוּת הָרַבִּים לֹא הֲוֵי דְּלֹא נִיחָא תִּשְׁמִישְׁתֵּהּ) וְהָבֵיא בְּשֵׁם הַגְּהוֹת אַשְׁרַ״י (פ״א סי׳ טו) שֶׁכְּתַב לְהַדְיָא כִּדְבָרָיו, מִכָּל מָקוֹם לְדִינָא אֵין לְנָטוֹת מִדִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם שֶׁכֵּן מְצָאתִי בְּכַמָּה רִאשׁוֹנִים כִּדְבָרָיו, וְהוּא בְּחִדּוּשֵׁי הָרַשְׁבַּ״א (ה. ד״ה הא דאמרינן אלא) וּבְחִדּוּשֵׁי הָרַ״ן (ה. ד״ה פחות) וּבְמָאִירִי (ח. ד״ה מ״ו), [וּמַה שֶׁהֵבִיא בְּהַגְּהוֹת אַשְׁרַ״י בְּשֵׁם רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל וְרַשַׁ״י (יא: ד״ה פאי נת) כִּדְבָרָיו, בְּרַשַׁ״י אֵינוֹ מְדֻיָּק, וּבְרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל שְׁנִדְפַּס לְקִנִינוּ לֹא נִזְכָּר כְּלָל דִּין זֶה], וְדַע דְּבְמָאִירִי אִיתָא כְּהָדְיָא דְּגַם מָקוֹם פָּטוּר לֹא שַׁיָּךְ בְּכֵלִים וְעַל כֵּן אֲפִלּוּ אִם אֵין רֹחַב אַרְבָּעָה וְהוּא עוֹמֵד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים כְּבֵטֵל לְגַבֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים, וְכֵן פְּסָק בְּחַיֵּי אָדָם כְּלָל מ״ט דִּין ח׳: (מו) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת (יא: ד״ה אלא): (יז) וְהַשַּׁפַּס דְּכֵיוָן שֶׁהוּא מְחֻבָּר לַקַּרְקַע אֵין שֵׁם כְּלִי עָלָיו, וְהֲוֵי כְּמוֹ תֵּל פְּחוּת מֵעֲשָׂרָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וּפְשׁוּט דְּמִמְּילָא בְּעִינַן שֶׁיִּהְיֶה עַל כָּל פָּנִים רֹחַב אַרְבָּעָה, דְּאִי לָאו הָכִי הֲוֵי מָקוֹם פָּטוּר אֲפִלּוּ גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וּכְדִלְקַמִּיהּ בְּסָעִיף י״ט: **ז** (יח) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים, וְהוּא נוֹבֵעַ מִדִּבְרֵי רַשַׁ״י (ו. ד״ה פרטיא) הָרַמְבַּ״ם (פי״ד ה״א), וְגַם הוּא. בְּדִנְקָא אִם הֵם רְחָבִים שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה כְּמוֹ שֶׁכְּתַב הָרַמְבַּ״ם: (יט) רַמְבַּ״ם (פס״ה ה״ו), וְרַשַׁ״י בְּעֲרוּבִין ב׳ עַמּוּד א׳ (ד״ה מבוי שהוא גבוה): (כ) עַיֵּן בְּט״ז (סק״ה), וּכְבָר הִקְשָׁה עָלָיו הָאַחֲרוֹנִים דְּדִבֵּר זֶה כְּבָר מְפֹרָשׁ הוּא לְקַמָּן בְּסִימָן שס״ד בְּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַשְׁבַּ״א (עירובין ו. ד״ה ההוא), וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם שָׁם סָעִיף קָטָן כ׳:

ליקוטי דברי הרב: א] וכן פסק בשו״ע הרב (סי״ח), והלא כהגר״א. ב] ובשו״ע הרב (סי״ז) כתב: מ״מ בכלים לא רצו חכמים לגזור לבטלם מתורת כלי לעשותם רשות בפני עצמם, הואיל והם כלים ודינם כמקום פטור. וז״א שדינם כהה״ר שהם עומדים עליה וכו׳.

(כג) * [ט]וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכָּל * שֶׁאֵין (מ) שִׁשִּׁים רִבּוֹא עוֹבְרִים בּוֹ (כד) בְּכָל יוֹם, אֵינוֹ רְשׁוּת הָרַבִּים: ח [י]מְבוֹאוֹת הָרְחָבִים

בְּאֵר הַגּוֹלָה

ט רש״י שם. וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת הָרֹא״ש בְּפֶרֶק קַמָּא דְּעֵרוּבִין (פ״ה ח). וּבְפֶרֶק ג׳ דְּבֵיצָה (פר״ב ב) וּסְמָ״ק (לאוין בה״ז) וּסְמַ״ג (פר״ד רפד) דְּהַפֶּסֶד הַתְּרוּמָה (פ״ר רי״ד) וְהָרוֹצֶה לְסִיקוֹן קַע״ה וְהַתּוֹסְפוֹת בְּפֶרֶק א׳ דְּשַׁבָּת (ו: ד״ה אמן) דְּמִשְׁמַע קָצָת כֵּן וְכֵן תִּכְבּוֹ בְּפֶרֶק (י״) [נ״] דְּשַׁבָּת (כד: ד״ה רבי). אֲבָל הָרַמְבַּ״ם לֹא הִזְכִּיר תְּנָאִי זֶה בְּפֶרֶק י״ד. וְכֵן כָּתַב הָרֵב הַמַּגִּיד (פי״ד ה״א) כְּשֵׁם רַמְבַּ״ן (מכות נז. שיטה״ק שם) וְרַשְׁבָּ״א (סוי״ת פי״ד הלכה) וְהַסְּפָרִים עִפְּהֶם. וְכֵן כָּתַב בְּהַגָּהוֹת מְרַדְּכֵי מִסֶּפֶת שַׁבָּת שְׁבִיעִית בְּסוּף פֶּרֶק כֵּמָה אִשָּׁה (מב. ד״ה אבל) וְהָרִיבַ״ש בְּתְשׁוּבָה (פר״ה תה) שֶׁאַף שֶׁאֵין שִׁשִּׁים רִבּוֹא עוֹבְרִין בּוֹ הֲרֵי רְשׁוּת הָרַבִּים. י הָרֵב הַמַּגִּיד בְּפֶרֶק י״ד (ה״א) כְּשֵׁם הַרַשְׁבָּ״א (מכות״ק ג א ט).

בְּאֵר הַיֵּטֵב

(מ) שִׁשִּׁים. מִשְּׁאַת בִּנְיָמִין סִימָן צ״ב וְרַשִּׁ״ל בְּבֵיצָה סִימָן ח׳ פְּסָקוּ לְחֻמְרָא. אַךְ דַּעַת רב פּוֹסְקִים לְהָקֵל וְכֵן פְּסַק בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ סִימָן ש״ג סָעִיף י״ח וְכֵן כָּתַב רַמ״א בְּסִימָן שמ״ו סָעִיף ג׳ שֶׁכָּל רְשׁוּיוֹת שֶׁלָּנוּ כְּרִמְלִית הֵם. מִשְּׁמַע בְּדִעָה אַחֲרוֹנָה. וּבְכֵי הָעוֹלָם מַרְגִּל עַכְשָׁיו שֶׁאֵין לָנוּ רְשׁוּת הָרַבִּים וְהִיא כְּדַעַת הַיַּשׁ אוֹמְרִים וְהֵם רַבִּים. וְגַל כֵּן הַמַּחְמִיר יַחְמִיר לְעַצְמוֹ וְאֵין בְּיָדוֹ לְהַחוֹת לְמָה שֶׁנּוֹהֲגִין עַכְשָׁיו כְּאוֹתָן הָרַבִּים שֶׁמְּקַלִּין. טַ״ז מָגֵן אַבְרָהָם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

עַיֵּן שָׁם: (כג) וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכָּל שֶׁאֵין שִׁשִּׁים רִבּוֹא וְכוּ׳. סְבִירָא לְהוּ דְּגַם לְזֶה בְּעִינַן דּוּמְיָא דְּדִגְלֵי מִדְבָּר שֶׁהָיוּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא, וְאַף שֶׁהָיָה שָׁם עוֹד עֶרֶב רַב וְנָשִׁים וְטַף, (כס) לֹא חָשְׁבִינַן אֶלָּא מַה שֶּׁנִּמְצָא בַּכְּתוּב בְּפֵרוּשׁ. וּלְעִנְיַן הֲלָכָה, (כנ) מִדַּעַת הַמְחַבֵּר דְּכָתַב דַּעָה זוֹ רַק בְּשֵׁם יַשׁ אוֹמְרִים מִשְּׁמַע דְּלַהֲלָכָה לֹא סְבִירָא לֵיהּ כֵּן, [א]וּמִכָּל מְקוֹם אֵין בְּנוּ כֹּחַ לְמְחוֹת בְּיַד הַסּוֹמְכִין עַל דַּעָה זוֹ, דְּדַעָה זוֹ גַּם כֵּן לֹא דַּעַת יְחִידָאָה הִיא כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּבַאוּר הֲלָכָה, וְכֵן צְדָדוּ (כנ) כַּמָּה אַחֲרוֹנִים, (כד) וְכָל בַּעַל נֶפֶשׁ יַחְמִיר לְעַצְמוֹ, וְעַיֵּן בְּסִימָן שס״ד בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ח׳ וּבְבַאוּר הֲלָכָה כָּאן וְשָׁם: (כד) בְּכָל יוֹם. חִפַּשְׁתִּי בְּכָל הָרִאשׁוֹנִים הָעוֹמְדִים בְּשִׁיטָה זוֹ [ב]וְלֹא נִזְכַּר בְּדִבְרֵיהֶם (כה) תְּנָאֵי זֶה, רַק שֶׁיִּהְיוּ מְצוּיִין שָׁם שִׁשִּׁים רִבּוֹא. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּבַאוּר הֲלָכָה (ד״ה שאין) בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן

בַּאוּר הֲלָכָה

שֶׁכָּתְבוּ הַב״ח וְהֶעְלַת שַׁבָּת בְּדַעַת הָרַמְבַּ״ם וְאַפְּלוּ יְעָרוֹת הַסְּמוּכִין לְדָרְכִים גַּם כֵּן רְשׁוּת הָרַבִּים הֵם מִשּׁוּם דְּשִׁכְיחִי רַבִּים הַמִּסְתַּלְּקִין מִן הַדֶּרֶךְ וְהוֹלְכִין שָׁם, וְכָל שֶׁכֵּן בְּזֶה. וּמַה שֶׁכָּתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם דַּיָּשׁ לְאוֹתוֹ דֶּרֶךְ כָּל דִּין רְשׁוּת הָרַבִּים, נִרְאֶה דְּכַוָּנָתוֹ דִּבְעִינַן שֶׁיִּהְיֶה רֹחַב הַדֶּרֶךְ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וְגַם שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְקֹרֶה, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה חָל עָלָיו שֵׁם רְשׁוּת הָרַבִּים, וּמִמֵּילָא חָל עַל שְׁאָר מְקוֹם הַשּׁוּק אַף שֶׁאֵינוֹ מְכֻנָּן נֶגֶד הַפֹּרֹשׁ וְכַנַּ״ל, דְּאִי לְאו הָכִי אֵין חָל שֵׁם רְשׁוּת הָרַבִּים עַל כָּל הַשּׁוּק:

* וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכָּל וְכוּ׳. וְטַעַם הַדַּעָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁאֵין לָנוּ לִלְמֹד מִדִּגְלֵי מִדְבָּר אֶלָּא לְעִנְיַן רְשׁוּת הָרַבִּים מִפְּשַׁט שֶׁלֹּא תְּהֵא מְקֹרֶה וְשֶׁיִּהְיֶה בָּהּ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וְשֶׁתְּהֵא מְפַלֶּשֶׁת, אֲבָל לֹא לְמִנְיַן הַדּוֹרְסִים בָּהּ:

* שֶׁאֵין שִׁשִּׁים רִבּוֹא וְכוּ׳. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי דְּמִדַּעַת הַמְחַבֵּר הַמַּחְבֹּר הַמַּגֵּן אַבְרָהָם וְכָתַב שֵׁם הַמַּגֵּן אַבְרָהָם דִּלְכַרְמְלִית שְׁרִי. דְּכָל שֶׁבְּחֲבֵרוֹ פָּטוּר אֲבָל אָסוּר. בְּבֹהֶמָה מָתֵר. עַיֵּן שָׁם, וְכֵן בְּסִימָן שצ״ב לְגַבֵּי עִיר שֶׁל יָחִיד וְנַעֲשֵׂית שֶׁל רַבִּים פָּרַשׁ רַשִּׁ״י (עיהכ״ו נט. ד״ה עיר) שֶׁל יָחִיד שֶׁלֹּא הָיוּ בָהּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא וּלְבַסּוֹף נוֹסְפוּ בָהּ דַּיּוֹרִין, וְהָרַמְבַּ״ם (עיהכ״ו פ״ה הי״ט) פָּרַשׁ עִיר שֶׁהָיָה קְנִין יָחִיד, וּפְשׁוּט דְּהָרַמְבַּ״ם אֲזִיל לְשִׁיטָתוֹ בְּעִנְיָנוֹ דְּלֹא סְבִירָא לֵיהּ כְּלָל תְּנָאֵי דְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא וְכֵן כָּתַב שָׁם הַגְּרַ״א בְּבַאוּרוֹ, וְהִנֵּה הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ הֶעְתִּיק שָׁם רַק פֵּרוּשׁ הָרַמְבַּ״ם, וּפְשׁוּט דְּאֲזִיל לְשִׁיטָתוֹ כָּאן דְּהֶעְתִּיק פֵּרוּשׁ רַשִּׁ״י רַק בְּשֵׁם יַשׁ אוֹמְרִים וּלְדִינָא לֹא סְבִירָא לֵיהּ כֵּן, דְּאִי סְבִירָא לֵיהּ לַהֲלָכָה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם הָיָה לוֹ לְהַעְתִּיק שֵׁם פֵּרוּשׁ רַשִּׁ״י. וְכֵן כָּתַב הָעוֹלַת שַׁבָּת בְּשֵׁם הַגְּנָסָת הַגְּדוֹלָה וְכֵן בְּאֵלִיָּה רַבָּה וּכְתוֹסֶפֶת שַׁבָּת דְּמִדְּכָתַב הַמְחַבֵּר דַּעָה רִאשׁוֹנָה בִּסְתָמָא מַשְׁמַע דְּדַעְתּוֹ כֵּן. וְאַתָּה נִבוֹא לְהִתְבּוֹנֵן אוֹדוֹת מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ הַמַּגֵּן אַבְרָהָם וְהַשִּׁ״ו דְּרֹב פּוֹסְקִים סְבִירָא לְהוּ כְּהַיַּשׁ אוֹמְרִים. הִנֵּה כַּאֲשֶׁר כְּפִי מַה שֶּׁהֶעְתִּיק הַבַּיִת יוֹסֵף בְּקִצּוּר נִמְרָץ אֶת עִקָּרֵי הַשִּׁיטוֹת דִּמּוּ הַם שֶׁרַק אֵלּוּ הַם הַחוֹלְקִים בָּזֶה, וְנִכְנְסָת הַבַּיִת יוֹסֵף הָיָה, כֵּיוָן שֶׁאֵנוּ מוֹצְאִים כַּמָּה מִגְּדוֹלֵי הָרִאשׁוֹנִים שֶׁמַּחְמִירִין בָּזֶה עַל כֵּן בְּנֵדְאִי עַל כָּל פָּנִים נָבוֹן לְהַחְמִיר]. אֲבָל כַּאֲשֶׁר תִּסְתַּכֵּל בְּדָבָר זֶה בְּפוֹסְקִים מְצָאנוּ עוֹד הַרְבֵּה מִגְּדוֹלֵי הָרִאשׁוֹנִים הַמַּחְמִירִים בְּעִנְיָן זֶה. אֲכָן מִתְּחִלָּה אֲחַשֵּׁב דַּעַת הַמַּקְלִין בָּזֶה, רִאשׁוֹן לְכֻלָּם הֲבִיא זֶה כֶּשֶׁם בַּעַל הֶלְכוֹת גְּדוֹלוֹת וְנָאֵינוּ בְּכַעַל הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ] וְרַשִּׁ״י בְּצַרוּבִין דַּף ו׳ (ע״א ד״ה הה״ר) וְדַף נ״ט (ע״א במתניתין) וּסְמָ״ג (לאוין סה יז) וּסְמָ״ק (פי״ רפד) וְסֵפֶר הַתְּרוּמָה (פי״ רי״ד) וְרַבֵּנוּ מֵאִיר וְרוֹקֵחַ (פר״ קעה) וְתוֹסְפוֹת פֶּרֶק בַּמָּה אִשָּׁה (סד: ד״ה רבי) [וְלֹא״ מִשְׁמַע שָׁם (בתוס׳) דְּלֹא פְּסִיקָא לֵיהּ כְּלֵי הַאי דְּבָר זֶה] וְהָרֹא״ש פֶּרֶק א׳ דְּעֵרוּבִין (פי״ ח) וְהָאוֹר זָרוּעַ (ח״ב סי״ פר אות טז) וְהַטּוּר וְרַבֵּנוּ יְרֻחָם (נתיב יב ח״ד). אֲכָן לְצַמֵּת זֶה יַשׁ הַרְבֵּה שֶׁסּוֹבְרִין שֶׁרְשׁוּת הָרַבִּים הוּא מִן הַתּוֹרָה כְּשֶׁרַבִּים בּוֹקְעִין בְּמָקוֹם הַזֶּה אִם הוּא מְסֻלָּל וְלֹא בְּעִנְיַן שִׁשִּׁים רִבּוֹא, הֲלֹא הַמָּה הָרַמְבַּ״ם (עיין מגיד משנה פי״ד ה״א) וְהָרַבֵּנוּ תָּם (עיין רשב״א עיהכ״ו נט. ד״ה ורא״ה) וְהָרַמְבַּ״ן (נז. ד״ה ובספר) וְהָרַשְׁבָּ״א (ראה לקמן) וְהָרִיטְבָּ״א (עיהכ״ו נט.) וְהָרֵב הַמַּגִּיד (שם) וְהָרַ״ן בְּפֶרֶק בַּמָּה אִשָּׁה (כו. ד״ה אבל) [וְהַגָּהַת מָרְדְּכַי בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת (פר״ חג) וְהָרַשְׁבָּ״ם נַהֲגָאוֹת (אשר״י) [מָרְדְּכַי] (שם) פֶּרֶק קַמָּא דְּשַׁבָּת בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״ם בְּדִין הָאִסְקַפָּה שֶׁהֶחְמִיר שָׁם מֵאֹד נָגַד דִּינָא דְּגְמָרָא וְכָתַב שֶׁאֵין לָנוּ וְכוּ׳ וְיָבֹא לִידֵי אִסּוּר תּוֹרָה עַיֵּן שָׁם. הֲרֵי דִּסְבִירָא לֵיהּ שֶׁגַּם בִּזְמַן הַזֶּה שֶׁאֵין בְּנִמְצָא שִׁשִּׁים רִבּוֹא גַּם כֵּן יַשׁ מִן הַתּוֹרָה רְשׁוּת הָרַבִּים שִׁשִּׁים רִבּוֹא] וְהָרִיבַ״ש (פי״ תה) וְהַמְּאִירִי פֶּרֶק ו׳ דְּשַׁבָּת (נז. ד״ה וסוף) כֻּלָּם סְבִירָא לְהוּ דְּלֹא בְּעִנְיַן שִׁשִּׁים רִבּוֹא. וְעַיֵּן בְּרִיטְבָּ״א פֶּרֶק כֵּיצַד מְצִבְּרִין (שם) כָּתַב שֵׁם שֶׁרֹב הַגְּאוֹנִים סוֹבְרִין כֵּן, וְגַם בְּנֵדְאִי מִסְתַּבְּרָא כֵּן דְּאִלּוּ אִם הָיָה רְשׁוּת הָרַבִּים דַּוְקָא מִשִּׁשִּׁים רִבּוֹא לֹא הָיָה מִשְׁתַּמִּיט הַגְּמָרָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ דָּבָר זֶה, וְגַם בְּדַף ז׳ עַמּוּד א׳ דְּקַמַּקְשֶׁה הַגְּמָרָא אִטּוּ כָּל הָנֵי לְאוּ כַּרְמְלִית נִיהוּ אַמְּאִי לֹא תַּרֵץ דְּאַחוּ לְרַבּוֹת הֵיכָא דְּלֹא הָיָה שִׁשִּׁים רִבּוֹא, וְגַם בְּיָדוּעַ שֶׁגְּזְרוּ חֲזַ״ל לְעִנְיַן תְּקִיעַת שׁוֹפָר בְּשַׁבָּת [וְכֵן לְעִנְיַן קְרִיאַת הַמְּגִלָּה] וּכְשֶׁלּוֹ עֲשָׂה דְּאוֹרַיְתָא לְכָלָל יִשְׂרָאֵל כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי חִלּוּל שַׁבָּת, שֶׁיְּבִיא אוֹתוֹ אֶצֶל חָכָם וִילַמְּדֶנּוּ, וְאִי אָמַרְתָּ דְּהוּא דַּוְקָא בְּאוֹתָהּ הָעִיר שִׁשִּׁים רִבּוֹא, הוּא דְּבָר שֶׁאֵין מְצוּי כְּלָל וּכְלָל כִּי אִם אִיזֶה עִיר יְחִידָה בְּעוֹלָם. וְעַל כֵּן בְּוַדַּאי יַשׁ לְהַחְמִיר כְּסִבְרָא הָרִאשׁוֹנָה וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַשִּׁ״ל וְהַמִּשְׁאַת בִּנְיָמִין. וּמַה שֶׁהֵבִיא הַטּ״ז (סק״ו) [שמ״ו] שֶׁכָּתַב שָׁם שֶׁכָּל רְשׁוּיוֹת שֶׁלָּנוּ כַּרְמְלִית הֵם, כְּתַב הַבַּיִת מֵאִיר דְּאֵינוּ רְאִיָּה כְּלָל, דְּשָׁם אֵירֵי לְעִנְיַן לְהַחְמִיר. וְכֵן מַה שֶּׁמְּסַתְּפֵק שָׁם בְּדִבְרֵי הָרַשְׁבָּ״א גּוּפָא, כְּבָר דְּחוּ דְּבָרָיו כַּמָּה אַחֲרוֹנִים דְּמַה שֶּׁכָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף זוֹ הַקַּשְׁיָא, הֵינוּ קַשְׁיָא רְאִיָּה כְּלָל, דְּשָׁם הָרְאוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּתְשׁוּבוֹתָיו בְּסִימָן [תקכ״ב] [תשכ״ב] [תשמ״ו] [תש״ח] [תש״ט] בְּקִצּוּר, וְכֵן הָעִידוּ הָרִיטְבָּ״א וְהָרִיבַ״ש בְּשֵׁמוֹ שֶׁסִּבֵּר דְּלֹא בְּעִנְיַן שִׁשִּׁים רִבּוֹא. וְעַיֵּן בְּסֵפֶר גְּאוֹן יַעֲקֹב שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם הַגְּרַ״א זַ״ל גַּם כֵּן רְאִיָּה לְשִׁיטַת הַמַּחְמִירִין. מִכָּל זֶה מוּכָח שֵׁשׁ לְהַחְמִיר כְּדַעָה הָרִאשׁוֹנָה, [אַךְ בְּמָקוֹם שֵׁשׁ עוֹד צַד לְהָקֵל יַשׁ לִסְמֹךְ עַל הַסְּבָרָא אַחֲרוֹנָה כֵּן כָּתַב אֵלִיָּה רַבָּה עַיֵּן שָׁם]. וּמִכָּל מָקוֹם אֵין בְּנוּ כֹּחַ לִמְחוֹת בְּיַד הַמְקַלִּין שֶׁהֵם סוֹמְכִין עַל הַפּוֹסְקִים הָעוֹמְדִים בְּשִׁיטַת בַּעַל הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת וְרַשִּׁ״י הַנַּ״ל. אֲבָל כֹּל יָרֵא שָׁמַיִם בְּוַדַּאי יַשׁ לְהַחְמִיר לְעַצְמוֹ דְּבִזְמַנֵּנוּ יַשׁ גַּם כֵּן רְשׁוּת הָרַבִּים מִן הַתּוֹרָה, וּמִמֵּילָא אֵין לִסְמֹךְ עַל עֵרוּב שֶׁל צוּרַת הַפֶּתַח, דְּבָעִינַן דַּוְקָא דְּלוֹתוֹת וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאַר הַכֹּל לְקַמָּן בְּסִימָן שס״ד (סע״ד ב) עַיֵּן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה וּבַאוּר הֲלָכָה.

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(כס) תּוֹסְפוֹת עֵרוּבִין ו׳ עַמּוּד א׳ (ד״ה כיצד): (כס) אַף דְּהַמַּגֵּן אַבְרָהָם (סק״ו) כָּתַב לְהוֹכִיחַ מִדַּעַת הַמְחַבֵּר בְּעִצְמוֹ בְּסִימָן ש״ג סָעִיף י״ח דְּלִדְיָרִין לֵית לָן רְשׁוּת הָרַבִּים, אֵין רְאִיָּה מִזֶּה, דְּהָעִתִּיק רַק לְשׁוֹן בַּעַל הַתְּרוּמוֹת [תּוֹסְפָת שַׁבָּת (פ״ק טז) וּבְרַבֵּי יוֹסֵף וּבֵית מֵאִיר], וְגַם מַה שֶּׁכָּתַב הַטּ״ז (סק״ו) לְהוֹכִיחַ מֵהַבַּיִת יוֹסֵף (פ״ הלו) בְּעִצְמוֹ בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א, כְּבָר דְּחוּ אוֹתוֹ בְּשִׁיתִי יָדַיִם בְּאֵלִיָּה רַבָּה (פ״ק יד) וּבְמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ה) וּבְנֹהַר שָׁלוֹם וּכְמוֹ שֶׁהֵבַאתִי בְּבַאוּר הֲלָכָה: (כנ) הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (סק״ו) וְהַטּ״ז (סק״ו) וְעוֹד כַּמָּה אַחֲרוֹנִים שֶׁהֶעְתִּיקוּ דִּבְרֵיהֶם: (מ״) בֵּית מֵאִיר בְּסִימָן שס״ד וְהַחַיֵּי אָדָם (כלל נ רין יג): (כס) וְרַק בְּרַשִּׁ״י בְּצַרוּבִין נ״ט (ע״א ד״ה עיר של יחיד) מְצָאתִי שֶׁכָּתַב, עִיר שֶׁל יָחִיד, שֶׁלֹּא הָיוּ נִכְנָסִין בָּהּ תָּמִיד שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל בְּנֵי אָדָם וְלֹא חֲשִׁבְהָ רְשׁוּת הָרַבִּים וְכוּ׳, וְגַם שָׁם אֵין כַּוָּנָתוֹ שֶׁיִּהְיוּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא בּוֹקְעִין בּוֹ בְּכָל יוֹם [וּרְאִיָּה דִּבְרָדָ ר׳ שֶׁשָּׁם מְקוֹר דִּין רְשׁוּת הָרַבִּים לֹא זְכַר רַשִּׁ״י תְּנָאֵי זֶה כְּלָל], וְרַק שֶׁבָּא לְבַאֵר דִּבְרֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁאָמְרוּ 'עִיר שֶׁל יָחִיד וְנַעֲשֵׂית שֶׁל רַבִּים', דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם מֵעוֹלָם כְּאוֹתָהּ הָעִיר שִׁשִּׁים רִבּוֹא, רַק אַחַר כָּךְ נִתְיַשְּׁבוּ כְּאוֹתָהּ הָעִיר הַרְבֵּה אֲנָשִׁים עַד שֶׁנִּתְקַבְּצוּ בְּהָעִיר שִׁשִּׁים רִבּוֹא, אֲבָל אֵין הַכְּרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה צָרִיךְ לְהַשִּׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁיַּעַבְרוּ בְּכָל יוֹם דֶּרֶךְ הַמְבוֹי הַמְפֻלָּשׁ:

ליקוטי דברי הרב: א) וכן כתב בשו״ע הרב (סי״א): וע״פ דבריהם נתפשט המנהג במדינות אלו להקל ולומר שאין לנו עכשיו רה״ר גמורה, ואין למחות בידם שיש להם על מי שיסמכו, וכל ירא שמים יחמיר לעצמו (ועיין היטב נלשונו לקמן ס׳ שנז סמ״ו). ב) ובשו״ע הרב (שם) כתב בדעת יש אומרים אלו שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים אלא כרמלית.

הלכות שבת סימן שסג

(יג) [1] (קנו) (ובזה התל * הוי (קנז) כמחיצה. (בית יוסף) *:

ששד דין מבוי המפולש ועשוי כנדל. ובו ה׳ סעיפים:

א (א) * [א]מבוי המפולש בשני ראשיו לר״ה או צד אחת לר״ה וצדו השני לכרמלית. הגה או שני רחשיו פתוחין לכרמלית (ריב״ם סימן ת״ה) (ב) צריך צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן. [ב]אבל אם צדו אחד פתוח לרשות הרבים * (ג) וצדו השני לחצר * שאינה מעורבת * אין צריך אלא לחי או קורה בשני ראשיו. הגה וכל זה שיש לו תנאים המבוארים לעיל סי׳ שס״ג סכ״ו בדין מבוי (ד) אבל אם אינו רק כחצר צריך תיקון חצר משני לדדיו: **ב** (ה) [ג]רשות הרבים עצמה אינה נתרת (ו) אלא בדלתות

באר היטב

ע״ס: (יג) ובזה. ואם כל העיר מוקפת חל ואח״כ בנו בה בתים אסור כמ״ש סי׳ שנ״ח ס״ב מ״ח. ועש״ת אמונת שמואל סימן מ׳ אם חרין סביב לעיר רחב ד׳ ועמוק י׳ מותר לטלטל על ידו ע״ש וכ״כ חכם צבי סי׳ ד׳:

שערי תשובה

ע״ס: [1] ומה. עיין בה״ט ועיין באמונת שמואל סימן מ׳ בנפתח החרץ על ידי עפר וגרוגות אם אין הסתימה עולה ביותר מיו״ד אמות הרי הוא כפתח ואינו אוסר אבל אם אם הוא יותר מיו״ד אמות הרי הוא כפרלה ועיין בשו״ת ח״ל סימן ה׳ שדין עיר המוקפת חרץ עמוק יו״ד ורחב ד״ט כעיר המוקף חומה גבוהה לאמים וברח ולכן התיר לטלטל בעיר האגה ע״ש וכן כתב גם כן בתשובת אוהל יעקב סי׳ ע״ג בהיתר הטלטול בעיר האג׳ אך כתב יש שם בשרים שעוברים עליהם מצד זה לצד אחר של כרמלית והתיר בענין שלא יהיו הבשרים קטועים בסמרות או בבנין כ״א מטלטלים ויטלים בכל עת ובכל זמן שיצטרכו להבדיהן בשלשלאות והוי כמו רחויות לגבול שע״י הבנהתם תהיה העיר נעולה ומוקפת ואפילו אם היו קטועים מ״מ יש לה״פ באמצע הבשרים וכיון שראשה הפרוץ הוא לכרמלית שני בלה״פ ולכן ע״י קניית רשות ועירוב ונשיר שם שיור בלתי עירוב להיכרא מותר בטלטול וע״ש דאפילו אם הבשרים שאין קטועים בנפתח

משנה ברורה

וכו׳: (קנו) ובזה התל וכו׳. ואם כל העיר מוקפת חל (קמא) ואח״כ בנו בה בתים אסור דלא הוי מוקף לדירה וכמש״כ סימן שנ״ח ס״ב וע״ש ס״ח דאפילו בנה מחיצות גבוה יו״ד על התל לא מהני (קמב) ואם התל היה פחות מיו״ד טפחים והשלים עד יו״ד טפחים מהני דזה ההיקף הוי מוקף לדירה דנעשה אחר שנבנה העיר. וע״כ יכול לתקן אפילו אם היה התל סביב העיר כולו (קמג) דהיינו שיפחות מהתל בשטח יותר מעשר אמות ברוחב עד שלא יהיה בגובה עשרה טפחים דבזה חשוב כפרלה ואח״כ ישלים זה השיעור ומה מהני וכדלעיל בסימן שנ״ח ס״ב ע״ש: (קנז) במחיצה. ואם יש סביב העיר חרץ עמוק יו״ד טפחים ורוחב ד׳ טפחים דהוי כמחיצה ונפתח החרץ ע״י עפר וגרוגות (קמד) אם אין הסתימה עולה ביותר מעשר אמות הרי הוא כפתח ואינו אוסר אבל אם הוא יותר מעשר אמות הרי הוא כפרלה:

א (א) מבוי המפולש וכו׳. ומיירי שאותו המבוי לא היה ברחבו שיעור ר״ה ועיין לעיל סימן שמ״ה ס״ח וטו״ת ובמ״ב שם: (ב) צריך צורת הפתח וכו׳. והטעם (א) דע״י צורת הפתח נעשה כסתום במחילה מההוא לד והוי כמבוי סתום מג׳ לדדין וסבי בלד השני בלחי או קורה: (ג) וצדו השני לחצר וכו׳. דכיון דהחצר יש לו מחילות הרי אין המבוי מפולש וא״ל צורת הפתח אלא לחי על אלו (ג) ויש מחמירין דדוקא לחי לצד החצר בעינן ולא קורה אחר אבל אם היא רגילה בו מכבר אפילו צורת הפתח ודלתות אינן מועילות להתיר שם אם לא נשתתפה מבוי זה עם שארי החצרות הפתוחות לו ואם נשתתפה בו א״ל לערב כלל כמ״ש בסימן שפ״ז: (ד) אבל אם אינו וכו׳. ר״ל כשאין להמבוי תנאיו המבוארים לעיל ממילא דינו רק כחצר וע״כ אפילו אם היה מפולש משני לדדיו לר״ה (ה) ורבים נכנסין דרך אותו החצר לר״ה אין צריך רק תיקון חצר משני לדדין דהיינו מכל לד שני פסין או פס רוחב ד׳: **ב** (ה) ר״ה עצמה. דהיינו רחובות ושווקים הרחבים ע״ז אמה ומפולשים משער לשער וכדלעיל בסימן שמ״ה ס״ו[א] ועי״ש בס״ח וטי״ת דיש עוד מיני ר״ה: (ו) אלא בדלתות. מבאן (ו) ומבאן דעי״ז נעשית כחצר של רבים אבל צורת הפתח לא מהני [אפילו אם יעשהו משני לדדיו (ז) ויש פוסקים דס״ל דסגי בדלת מלד אחד

באור הלכה

* הוי כמחיצה. עיין מ״א מה שכתב בסק״מ דלהתוספות אם רבים בוקעים בו מבטלי מחיצתא כיון שאינה עשויה בידי אדם ולא העתקתיו במ״ב דכמה אחרונים חולקין בזה וכמו שכתבתי לעיל בסכ״ט במ״ב עי״ש וגם מה שכתב דאפשר דלענין בקיעת רבים לא מקרי פחות מכ׳ רבוא לא ניחא להו להאחרונים בזה עיין חו״ש:

* מבוי המפולש וכו׳. עיין במ״ב דמיירי שלא היה שיעור ר״ה דהיינו פחות מט״ז אמה כ״כ הפוסקים ומה דמהני בלד השני לחי מיירי שעושה לחי רחב עד שיתמעט יותר מעשר אמה [תוספות]:

* וצדו השני לחצר וכו׳. עיין מ״ב ומ״ת כשהוא מפולש מלד אחד לקרפף יותר מבית שתים שלא הוקף לדירה דינו כפתוח לכרמלית [פמ״ג]: * שאינה מעורבת. עיין בט״ז שכתב דבמעורבת א״ל שום תיקון לצד החצר [והיינו אפילו בלא נשתתפו עם בני המבוי דבנשתתפו אפילו כשהחצר אינה מעורבת א״ל אפילו בלחי] ובמאור הגר״א הוכיח מסימן שס״ג סל״א להיפך דדוקא כשאינה מעורבת שאינם יכולים לטלטל בפני עצמם מחמת חסרון העירוב אינם יכולים לאסור על בני המבוי כשעשו לחי אבל אם היא מעורבת דמותרין לטלטל בפני עצמם אוסרים אלו על אלו עד שישתתפו יחד עם בני המבוי או יעשו תיקון חצר כדין דהיינו שני פסין משני הצדדין או פס אחד רוחב ד׳ וכן מצדד ג״כ בפמ״ג עיי״ש: * א״צ אלא לחי או קורה וכו׳. עיין במאמר מרדכי

(ב) או קורה כדי לחלק בין דיורי החצר למבוי שלא יאסרו אלו (ד) וכ״ז כשהחצר אינה רגילה במבוי זה כגון שיש לה פתח למבוי ממילא דינו רק כחצר וע״כ אפילו אם היה מפולש משני לדדיו לר״ה אין צריך רק תיקון חצר אבל אם היא רגילה בו מכבר אפילו צורת הפתח ודלתות אינן מועילות להתיר שם אם לא נשתתפה מבוי זה עם שארי החצרות הפתוחות לו ואם נשתתפה בו א״ל לערב כלל כמ״ש בסימן שפ״ז: (ד) אבל אם אינו וכו׳. ר״ל כשאין להמבוי תנאיו המבוארים לעיל ממילא דינו רק כחצר וע״כ אפילו אם היה מפולש משני לדדיו לר״ה (ה) ורבים נכנסין דרך אותו החצר לר״ה אין צריך רק תיקון חצר משני לדדין דהיינו מכל לד שני פסין או פס רוחב ד׳: **ב** (ה) ר״ה עצמה. דהיינו רחובות ושווקים הרחבים ע״ז אמה ומכאן (ו) ומכאן דעי״ז נעשית כחצר של רבים אבל צורת הפתח לא מהני [אפילו אם יעשהו משני לדדיו (ז) ויש פוסקים דס״ל דסגי בדלת מלד אחד

שער הציון

(קמא) מ״א וש״ל: (קמב) פמ״ג: (קמג) פשוט: (קמד) שע״ת בשם אמונת שמואל: (א) אחרונים: (ב) ט״ז וא״ר שמסכימין לפסק השו״ע וכן משמע מדאור הגר״א שהוא כתב שלחלק דיורין שלא יאסרו אלו על אלו די בלחי או קורה: (ג) ב״ח והוכיח במ״א: (ד) הגר״ז בשם התוספות: (ה) גמרא: (ו) הרי״ף והרא״ש ורש״י והרוקח וקלה משמע כן גם מריא״ז: (ז) הרשב״א וריטב״א וכן משמע דעת ר״י בתוספות דף ו׳ ע״ב ד״ה ואמר רבה:

הגהות ותיקונים: א) ס״ז:

• (וכל אמות דעירובין נאמר שבה אלא לפעמים שוקקות ולפעמים עוברות בארבע שיבא (אומרא)

א עירובין י׳ נרייתא ונמרא וכמ״ק הרי״ף הרא״ש והרמב״ם בפרק י״ז ב טור וסמ״ק בהגהות

ג מפורש בגרי׳ וגמ׳ שלימתי לעיל

הלכות שבת סימן שסד

* [1]והוא (ז) שנגעלות בלילה (ח) [2]ויש אומרי' אע"פ שאין נגעלות אבל צריך שיהיו ראויות לינעל שאם היו משוקעות בעפר מפנה אותן ומתקנן שיהיו ראויות לינעל * ואחר שעשה לה תיקון דלתות חשובה כולה כחצר א' ואין מבואותיה צריכין תיקון: ג 'מבוי (ט) עקום כמין 'דלי"ת * דינו (י) כאילו היה (לא) [לא] מפולש בעקמימות * וצריך צורת פתח (יא) בעקמימותו ובשני ראשיו לכל אחד לחי או קורה או

ד המ"ף והרא"ש ה. הרמב"ם כפי"ז מקוגיא דגמ' סס מליגתא דר"ן וכתב ר"ה שכן ביקר ו סס כרב וכפירוש רש"י וכן הסכימו התוספות ולא"ס ז כזה

שערי תשובה

מ"מ רחויות לנעול מיקרי ע"י הנבהה הנשרים וסגירת המפתח אינו קטע אלא ערלי ולא דמי למשוקעות בעפר דמחוסר מעשה ע"ש. ועיין בנ"ב מ"ת סימן מ"ג שכתב ג"כ בעיר שפרוצה גרוח רמיעת לגמרי רק שהנהר הולך בלב העיר וקרקע העיר גבוה יו"ד עפהים מן המים רק שים גשר רחב יותר מיו"ד צריך לעשות על הגשר לה"פ ע"ש ועיין בכנסת יחזקאל סי' ס"ג ד' ד' וכשב יעקב סימן י"ז ובשבות יעקב ה"ג סימן כ"ה כתב בהאג מו הגרוערדאלס שהמים להם חומה יש להתיר ועיין בהה"ע ובמור וקציעה מ"ש בענין הנהרות שדרכן לקרום על דברי הט"ז בזה ועיין בחשל אברהם מ"ש בשם הכנ"י וע"ש דאם המים הקרושים יש להתיר בפשיטות ע"ש:

[לא] מפולש. עיין בה"ט ועיין בשו"ת ב"ח החדשות סימן ג' תשובות הגאון מוהר"ר יוסף ז"ל שדעתו שצריך תיקון ושם כתב שד"ז מוהר"ר זלמן

באר היטב

(לא) מפולש. ולדידן במבוי עקום צריך תיקון כמו במפולש ובכל מקום שמתקנין עירוב במבואות צריך ג"כ תיקון בעקמומית ט"ז. ועמ"א בסי' שס"ג ס"ק כ"ז מש"ש:

באור הלכה

* שכתב המשובה הר"ן המובא בב"י משמע שחולק על דין זה:

* והוא שנגעלות בלילה. ואם לא היו נעולות וכ"ש צוה"פ לבד חייב חטאת לדעה זו דאתו רבים ומבטלי מחילתא והוא דעת הרי"ף והרא"ש והסמ"ג ועוד פוסקים שהביאו דברי ר' יוחנן להלכה ודעה שניה הוא דעת הרמב"ם והרמב"ם אפילו לא היו דלתות כלל כ"א צוה"פ ג"כ אין חייב חטאת דפסק כר' אלעזר דלא אתו רבים ומבטלי מחילתא כן *כתבו האחרונים ואעפ"כ מדרבנן צריך דלת גם לדעתו: * ואחר שעשה לה וכו'. הנה מבואר בסעיף זה דבר"ה נעי דלתות לכו"ע ולדעה קמייתא צריך לנעול ואי לא"ה אסור לבטל מלאכתא ולדעה בתרייתא די בראויות לנעול וא"כ קשה על מנהג העולם שמשתפקין בצוה"פ בר"ה שהוא רחב י"ו אמה ומפולש משער לשער ולסמוך על שיטה דלדידן ליתא לן ר"ה ג"כ קשה מאוד דבאמת רוב ראשונים סובלין דגם בדידן איכא ר"ה עיין במשנ"י שהאריך בזה וא"כ קשה לסמוך ע"ז באיסור שקילה והנכון דסומכין על שיטת הרמב"ם דפסק כר"א דלא אתו רבים ומבטלי מחילתא ולדידיה בודאי מן התורה שני בצוה"פ ואלא נשאר לנו כ"א איסור דרבנן דיש גם לר"א בלא דלתות וכדומכה מהרמב"ם ומזה אפשר דיש לסמוך אדעה דאין ר"ה אלא בשיש ריבוי ואלא הוי אלא כרמלית ולהכי שני בצורת הפתח ומ"מ לאו דרך כבושה היא דרוב הפוסקים העתיקו כר' יוחנן דבלא דלתות נעולות יש חיוב חטאת וגם קולא זו דאין ר"ה בלא שיש ריבוי הרבה ראשונים פליגי עלה וע"כ אף דאין לאסור מיד העולם שנהגו להקל אבל בעל נפש יחמיר לעצמו מי יש בזה גרדא דהיוב חטאת וכ"כ בספר בית מאיר עי"ש: * דינו כאלו היה מפולש בעקמימות. דינו כמפולש דדעת רש"י ועוד הרבה ראשונים [מוסכמת ורבינו יהונתן והאשכול והאור זרוע (קצת פלא לאיתי שם שהוא הביא שהר"י היה מגדל יותר לנסוף בשיטת רש"י ובשאלתי ראשונים מזכר דעת הר"י היפך מדבה רש"י) והרא"ש והר"מ (הגם בב"י כתב שדעתו כדעת ר"י המעיין במרדכי יראה בהדיא שדעתו כדעת רש"י ובכור העיר עליו בזה בפריפה ע"ש) וריו"ז והטור] לדרך תקון בעקמימותו הן שיעשה בעקמימות צוה"פ ובשני לדדיו לחי או קורה או בלדדיו צוה"פ ובאמצעיתו לחי או קורה ודעת הר"י והרשב"א דא"ל תיקון בעקמימותו ודינו כשאר מבוי מפולש דעושה צוה"פ בראשו אחד ולחי או קורה בקצה השני ובעקמימותו א"ל כלום וכתב בב"י דלהלכה נקטינן כמו שכתב הטור כדעת רש"י לפי שהסכימו אליו התוספות והרא"ש ועיין בתשובת ר"ע איגר סימן ל"ג דדעת הר"י והרשב"א ג"כ לאו דעת יחידאה היא דהרבה גדולים הקרי לב עומדים בשיטתם והם הרמב"ם [גם נאור זרוע וברי"ו כתבו שדעת הרמב"ם כהר"י] והריטב"א והריב"ש והתשב"ץ והר"ן [וגם מגילת הר"א בדף חי"ת דגרס כרבו לי' בודאי בשפחיה משמע ג"כ קצת דס"ל כהר"י ע"ש] עיין שם בתשובת ר"ע וע"כ נלענ"ד דבשעת הדחק שאין יכול לעשות תיקון בעקמימותו יכול לסמוך על שיטת הר"י וזהו אפילו במבוי שבזמן הש"ס ובפרט לענין מבוי שלנו שיש לו דין חצר מפני שאין בתיב וחצרות פתוחות לתוכו כמבואר לעיל בסימן שס"ג סכ"ו בהג"ה בודאי יש לסמוך להקל כדעת האחרונים המקילין [היינו המ"א וש"א הרבה העומדים בשיטתו וכמבואר לעיל בשעה"ל שם ודלא כע"ז בסימן זה] דא"ל לעשות תיקון בעקמימותו [אלא בשני לדדין צוה"פ וכנ"ל בהג"ה שם וזה מהני אפילו היה רחב המבוי יותר מעשר אמות] משום דאפילו במבוי גמור שהוא עקום דעת כמה ראשונים דא"ל תיקון בעקמימות וגם מעיקר הדין אפילו לדעת רש"י נראה שהתיקון ההוא אינו אלא מדרבנן: * וצריך צורת פתח בעקמימותו. ומהני אפילו היה שם בלותו מקום רחב יותר מעשר אמות כמש"כ התו' בדף יו"ו

ד"ה

שער הציון

(ח) ובעשה שבת הראשונה דס"ל דוקא היכא דהוו תחילות נמורות אבל היכא דמחילה שלישית הוא ע"י דלת [שפתוחה כל היום ונעולה רק בלילה] רמיעת גמי לריך דלת [מוס' הג"ל]: (ט) ועיין בד"מ וכאן לא הביא דברי המחבר משמע דחזר מזה [בפמ"ג]: (י) רשב"א בעבודה"ק ורבינו יהונתן דלא כמ"ב וכן הסכים הט"ז [ובא"ר רצה לתרץ דברי המ"ב אבל הרשב"א ור"י מבואר כהט"ז וכבר הביאו בזה הגי"א]:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב סימן שמ"ה ס"ק כ"ב לענין דעת הרמ"א:

(12)

שמשכים ומעריב. שמחזרות לשון שחרית. כעורב לשון ערבית: עורב אחרי על בנו כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים וכוכמין לתוך פיהן*: קורמי. ירקות. ליפנת אחריתא (ה) נמי לח מ' עקרת לההוא רכיכא דאית ביה ועמי ליה ועבדי ריפתא בחלו"ף בי"ת ד' מכיר מלאתיו: אל תורה אור

[עי' דק"ר רפי"ט]

מוסף רש"י ראה בעמ' הקודם למטה

פניו. של הקב"ה ודומה לו כמשאר לפניו: ולא למחר לעשותם. שלאחר מיתה לעתיד לבוא אם בא לקיים מצות אינו מועיל דמי שטרח בערב שבת יאכל בשבת כדאמר במס' ע"ז*: אפים. משמע פיס בין שוחקות בין זעומות אפיס שוחקות מלריך ומאחר לגדיקים לעתיד לבא ואפיס זעומות מאריך לרשעים ומאחר פורענותם לעולה"ב: בור ופסין. רוחב הבור עם חלל היקף הפסין הרחוקין שמי אמות: או דילמא בור. לחודיה שרי בגית סאתים לבד הרחקת ב' אמות: אדם נותן עיניו בבורו. ואם בא לגמוד מכאן היתר למקום אחר מן הבור הוא לגמד והרי אינו אלא בית סאתים הלכך אע"פ שהוקף יותר על כן לא אתי למישרי קרפף יותר מבית סאתים דעלמא שלא הוקף לדירה: או דילמא במחיצתו אדם נותן עיניו. ואם בא לגמוד מכאן היתר למקום אחר מן המחילה ילמוד הלכך אתי למישרי בעלמא יותר מבית סאתים אי שרית הכא: לא אמרו להרחיק. ההיקף לבד בית סאתים של רוחב הבור אלא שמי אמות: אריך ורקטין. ק' על ג' דהוו סאתים כחלר המשכן לר' יהודה אע"פ שאינו מרובע מותר ובלבד שלא יהא בין אלכו ורחבו יותר מבית סאתים ולר"ש בעינן מרובע דאמר בהדיא בית סאתים על בית סאתים דהוי שבעים אמה ושריים על שבעים אמה ושריים דאמר בהאי פירקין (ד' כב.). קטין קלר ברחבו: כל אויר. אף על פי שאינו מקורה אם תשמישו לדירת אדם לכמיסה ולילאה תמיד: וכל דירה. שהיא מכוסה בגג והיא עשויה לשמירת אויר שחולה לה: מתני': גמ' חייבין עליה. אלמא אתו רבים ומבטלי מחיצה: הכא איכא שם ד' מחיצות. שיש שתי אמות (ג) היכר היקף דופן לכל רוח: *סולמא דצור. סלע הר גבוה סביב לעלות

[עין פי' רש"י הגיגה יג: ובזיומת נ: ובמגילה ט.]

פ"ז ג. ד:

נ"ק ב. ע"ש

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קורמי ירקות ליבא אחריתא קורמאי נמי ל: (ב) ד"ה הכא ליכא וכו' שתי אמותקיקף כל"ל ותיבת סיכל ממהק: (ג) תוס' ד"ה לא דילמא וכו' לא שרי להרחיק אלא כדי לאשה: (ד) ד"ה בור וכו' ובנה בו עמוד בגובה י' ולהכ ד' ומישבו הוי מיעוט והכא נמי כלו: (ה) ד"ה והא אמר וכו' נמי נמי תמיד. ע"ג דף ו ע"ב בד"ה ובי הומה:

שיך לפ"ב

ארך הפיס לגדיקים ולרשעים. אפיס שוחקות מאריך לגדיקים עד לעתיד וזעומות לרשעים ומאחר פורענותם עד לעולם הבא וגם זה לעתיד בא שהם להם שהות לחזור בתשובה כדמשמע בחלק (סנהדרין ד' קיא.) דהוו נמי לבעובה [ע' תוס' ב"ק נ: ד"ה אדך]: **אן** דלמא בור בלא פסין קאמר. פירוש ופסין לא יהו מרוחקין מן הבור אלא כדי לאשה ורובה של פרה אבל אין לפרש דפסין נמי לא בעי מרחיק עד בית סאתים מדקאמרי' בסמוך לי' הכי מאי ביניהו בין לר"ש בין לר' יהודה ולפי זה מובא הוכא ביניהו דר' שמעון לא שרי(ג) אלא להרחיק כדי לאשה ורובה של פרה ור' יהודה מתיר עד בית סאתים אלא ולהי גם ר' יהודה לא שרי להרחיק אלא כדי לאשה ורובה של פרה הוא"ג דאדם נותן עיניו בבורו ואלא במחילה אין לבטל אפסין לא התירו בין הכל אלא בית סאתים: **והא** ל"ל יוחנן ירושלים אלמלא דלמותיה. ואם תאמר שאני ירושלים דהוה רחבה שם עשרה אמות ופסין ליכא אלא י"ג ושליש וי"ל הואיל והיה לירושלים עורת הפתח דחשיב ממחילה כדאמר בפ"ק (ד' יח.) ואם יש לו עורת הפתח ה"ל למעט לא היה לרבים דבקעי לבעל המחילה ואפילו לרב *דאמתייה לריך למעט מודה הוא דמן התורה מהני תדע דהא פיאה מתרת בכלאים אפילו יותר מעשר ולפי פירוש אחר דפירשתי (ד' ו.) נמי יתר (ה) על כן ניחא: **חייבין** ות"ת כיון דמסקינן דרבי יוחנן סבר ליה כרבי יהודה אמאי חייבין עליה משום רשות הרבים הא אית ליה שתי מחיצות דאורייתא וי"ל דירושלים היתה מפולבת מלרבע לדדין וחייבין עליה משום רה"ר לעומד בחמצע הפילוס דליכא מחיצה: **קשיא** דרבי יהודה אדר' יהודה. קא סלקא דעתיה דמקשה דלרבי יהודה שם מחיצות דאורייתא ולאי וקורה משום מחילה אלמא לא אתו רבים ומבטלו מחילה דאי שתי מחיצות דאורייתא לא הוה פריך מידי ומסי קסבר שתי מחיצות דאורייתא לי נמי אפילו קסבר שם מחיצות דאורייתא לא אתו רבים ומבטלי מחילה שלשית כיון דאיכא שתי מחיצות שלמות: **דרבנן** אדרבנן נמי לא קשיא. הוה מלי לשנויי דרבנן לא פליגי אדרבי יהודה אלא מדרבנן אכל מדאורייתא מודו ליה: אילימא

שמשכים ומעריב עליהן לבית המדרש רבה אמר במי שמשחיר פניו עליהן כעורב רבא אמר במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב כי הא דרב אדא בר מתנא הוה קאזיל לבי רב אמרה ליה דביתהו ינוקי דידך מאי אעביד להו אמר לה מי שליבי קורמי באגמא *ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו א"ר יהושע בן לוי אילמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו *כביכול כאדם שנושא משוי על פניו ומבקש להשליכו ממנו לא יאחר לשונאו א"ר אילא לשונאיו הוא דלא יאחר אבל יאחר לצדיקים גמורים והיינו *דא"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב *אשר אנכי מצוך היום לעשותם היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשותם למחר לקבל שכרם *א"ר חגי ואיתימא ר' שמואל בר נחמני מאי דכתיב *ארך אפים ארך אף מבעי ליה אלא ארך אפים לצדיקים ארך אפים לרשעים: ר' יהודה אומר עד בית סאתים וכו': איבעיא להו בור ופסין קאמר או דילמא בור ולא פסין קאמר אדם נותן עיניו בבורו ולא גזרינן דילמא אתי לטלטולי יותר מבית סאתים בקרפף או דילמא אדם נותן עיניו במחיצתו וגזרינן דילמא אתי לאיחלופי יותר מבית סאתים בקרפף ת"ש כמה הן מקורבין בדי ראשה ורובה של פרה וכמה הן מרוחקין אפי' בור אפי' כוריים ר' יהודה אומר בית סאתים מותר יתר מבית סאתים אסור אמרו לרבי יהודה אי אתה מודה בדיר וסהר מוקצה וחצר אפילו בית חמשת כורים ובית עשרת כורים שמותר אמר להם זו מחיצה ואלו פסין ר"ש בן אלעזר אומר בור בית סאתים אבית סאתים מותר ולא אמרו להרחיק אלא כדי ראשה ורובה של פרה הא מדקאמר ר"ש בן אלעזר בור ולא פסין מכלל דרבי יהודה בור ופסין קאמר ולא היא ר' יהודה בור בלא פסין קאמר אי הכי היינו דר' שמעון בן אלעזר איכא בינייהו אריך וקטין כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר *כל אויר שתשמישו לדירה כגון דיר וסהר מוקצה וחצר אפילו בית חמשת כורים ומתר מוכלה יוכל דירה כגון דיר וסהר ומוקצה מותר יתר מבית סאתים אסור: **מתני'** *ר' יהודה אומר אם היה דרך רשות הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין. וחכמים אומרים אינו צריך. ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוייהו כאן הודיעך כחן של מחיצות דאע"פ שמפסיקין אותן העוברים והשבים כמו הה"ר שיש שם מחיצות נעשה כדה"ר ומקשינן ר' יוחנן אבר כאן וכביכא ליה דאמר רבה בר בר חנה אבר ר' יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה נגעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים אלא כאן ולא ס"ל ורמי דר' יהודה אדר' יהודה ורמי דרבנן אדרבנן *דתניא יתר על כן א"ר יהודה מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים עושה לו לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בבך קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדרבי יהודה לא קשיא התם דאיכא שתי מחיצות מעלייתא הכא ליכא שתי מחיצות מעלייתא דרבנן אדרבנן [נמי] לא קשיא הכא איכא שם ארבע מחיצות התם ליכא שם ד' מחיצות א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רה"ר יתיב רב דימי וקאמר ליה להא שמעתא א"ל אביי לרב דימי מ"ט אילימא

[עי' פי' רש"י הגיגה יג: ובזיומת נ: ובמגילה ט.]

[נקי ב.]

[שם]

[עי' פי' רש"י הגיגה יג: ובזיומת נ: ובמגילה ט.]

[שם]

[עי' לעיל ב: ולקמן קא.]

[שבת ו: ולעיל כ.]

[שם]

[עי' לעיל ו: ולקמן קיז. לעיל ו. יב: לקמן נט: ודף לה.]

כ א מדי' פפ"ז מהל' שבת הל' [ח] ד (ה) [ופי"ל הל' ח] סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שנח סעיף ח:

כא ב מדי' פי"ז מהל' שבת הלכה לב:

רבינו חננאל

ששמשים ומעריבין עליהן בבהמ"ד רבה אמר במי שמשחירין פניהם כעורב. רבא אמר במי שמתאכזר על בניו כעובד. כדרב אדא בר אהבה דבר הוה אזיל בי רב הוה אמרה ליה דביתהו ינוקי מאי אעביד להו הוה אמר לה איכא קראי באגמא. פי' ירקות שהם באגם יאכלו מהם. אשר אנכי מצוך [היום היום לעשותם] ולא היום לקבל שכרם כו'. ארך אפים לצדיקים ולרשעים כו': מתני' ר' יהודה אומר עד בית סאתים כו' איבעיא להו ר' יהודה בור ופסין קאמר או דלמא בור בית סאתים ולאי פסין קאמר אדם עיניו בבורו ולא גזר דלמא אתי לטלטולי בקרפף דעלמא יתר מבית סאתים או דלמא עיניו במחיצתו שהן הפסין וכיון שהן יתר מבית סאתים גזר פסין אמו קרפף מאי. ת"ש כמה הן מקורבין בדי ראשה ורובה של פרה. וכמה יהא רחוקין מן הנאר אפי' כוריים מותר טו'. ר' יהודה אומר בית סאתים מותר כו' ר' שמעון בן אלעזר אומר באר שהוא בית סאתים אינו מותר להרחיק מן באר אלא בדי ראשה ורובה של פרה מדהני ר' שמעון בן אלעזר אומר בור בית סאתים על בית סאתים מכלל דר' יהודה באר ופסין בית סאתים קאמר. והתנן לא ר' יהודה נמי בור בלא פסין קאמר ובבור אריך וצר פליגי ר' שמעון בן אלעזר בעי אדבר כדתנו ור' יהודה לא חייש כלל אבר ר' שמעון בן אלעזר כל אויר שתשמישה לבית דירה כגון דיר וסהר ומוקצה והצר אפילו עשרת כורים מותר. פי' דיר כדתנן הכונס צאן לדיר והגן בעגין פעשר בחמה כוגנן לדיר סהר כגון רחבה שעושין אחורי העיירות ומקיפין אותה לחכנים פירות וכיוצא בהן ע"ר. מוקצה מקום גבוה הוא שעשה מוקצה כן הה"ר וכן הכרכלית והללו יש בהן ריחת כמו הבקעה כדתנן הוליכוהו לעיר אחרת ונתנוהו בדיר בתר ואמרינן נידה הילוך דדיר והדר אבו הילוך דבקעה. קרפף הוא כעין כתלים בלא קירוי והיא נקראת אילומא של הצר*) וכל שתשמישה לאויר כגון בורגנין [בית סאתים מותר] ית"ר מבית סאתים אסור זו פשוטה היא: מתני' ר' יהודה אומר אם היה דרך הרבים מפסקתה

*) אלוי כוונתו לר' כשיש דב"ב דף ס"ז המוכר את הבתר לא מכר אלא מילוכה של אבר ואמר דבעינו נכסים שם אילוכה בחלי"ם:

רב נסים גאון

רבא אבר במי שמתאכזר על בניו כעורב. עיקר דליה בהא דכתיב (תהלים קמז) ולבני עורב אשר יקראו וכתיב נמי (איוב לח) מי יכין לעורב צידו ובבהמות בפרק נערה שנתפתתה הקשו הדבר דדוע הוא כי העורב יפוש את אפרוחיו כל זמן שפדיין לא העלו אברה ולאחר שתעלה עליהן אברה והן משחירין הוא דוחר אליהן וכתיב נמי (איוב לח) מי יכין לעורב צידו ובבהמות בפרק נערה שנתפתתה הקשו (דף מט) ועורבא בעי בניה הכתיב לבני עורב אשר יקראו לא קשיא הא בהיוארי והא באינכבי: הא

גליון הש"ס גמ' וכל דירה שתשמישה לאויר. לעיל דף עו ע"א ושי' ברכות דף סה ע"ב וברגיגו יומא: תוס' ד"ה והתניא כו'. דלהגייס צריך למעט מודה כוא דמן התורה מהני. פ"ל דף ו ע"א תד"ס רב אמר:

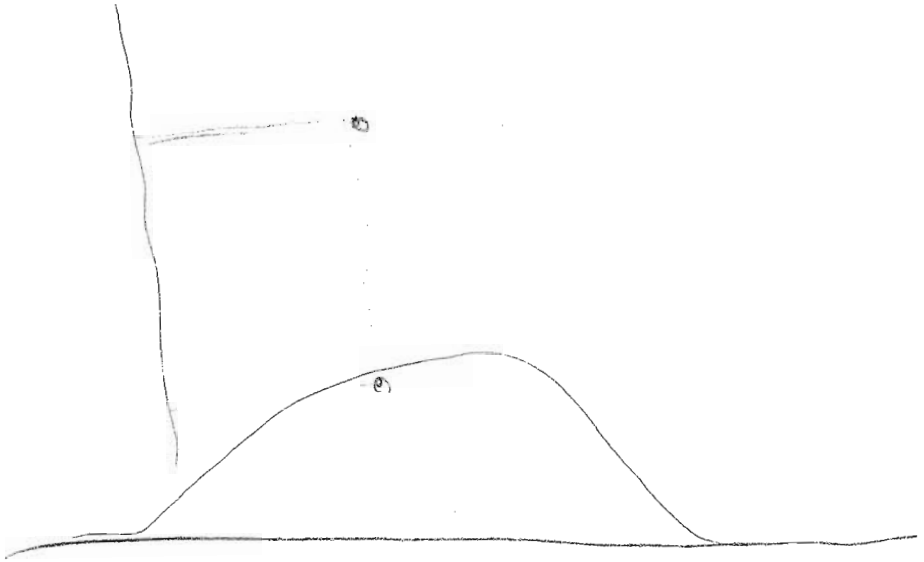

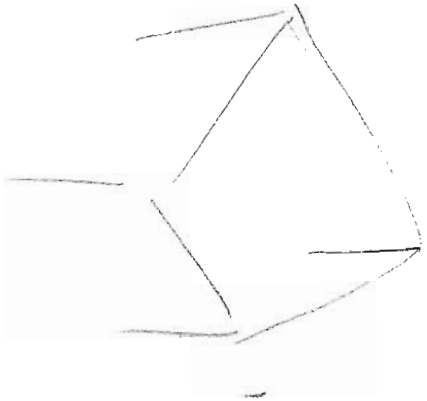

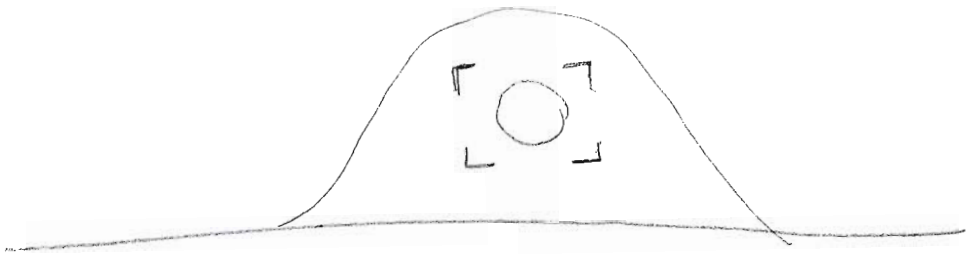

אילימא משום דמקיף סולמא דצור · הוה מצי לאקשויי מר' יוחנן נופיה דאמר לעיל ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר ושמא התם הוי אליבא דר' יהודה, דאית ליה דאתו רבים ומבטלי מחילה והכא אליבא דרבנן:

דילמא מעלות ומורדות קאמרת ודווקא בארץ ישראל כדמפרש טעמא בסמוך יהושע אוהב ישראל היה אבל בחולה לארץ חייב ואליבא דר' יהודה אבל לרבנן אפי' בחולה לארץ פטור דלא אתו רבים ומבטלי מחילה ותימה דלרבנן כל ארץ ישראל חצר הוא רה"י ע"י סולמא דצור ומחתא דגדר ובכל נמי דמקיף לה דיגלת ולא אתו רבים ומבטלי מחילתן ור' יוחנן דאמר בפרק הדר (נקמן ד' סז:) קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפי' כור ואפי' סוריים הזורק לתוכו חייב והוא הדין אפי' לאלף כורים דמה שיעור יהיה וי"ל דמחילה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבא מחילה כולי האי ואפי' רבנן מודו דאתו רבים ומבטלי מחילה:

קרקפנא חזיתיה לרישך · רישך היינו רבה שהיה רבו של אביי והוי כמו רישך בקרירי ורישא דרישך בחמימי (שבת ד' נה.) ומינו שהלך רבה לארץ ישראל ללמוד תורה לפני ר' יוחנן בסוף פרק שני דייני גזירות (כתובות ד' קיח.) אבל אביי עצמו לא מצינו שהלך ללמוד תורה שם *[ועוד שלא ראה אביי את ר' יוחנן אבל רבה תלמידו של רבי יוחנן הוה]* : **תל** המחלקת כו' · לא הוה שמיע ליה הא דא"ר יוחנן מעלות ומורדות שבארץ ישראל כו' אבל בחולה לארץ חייבין :

מני אילימא רבנן. וא"ת לימא לטעם רבנן וקמשמע לן דאפילו לטלטל שרי דמפסי בירלות לא שמעינן דבעלי רגליים הקילו וי"ל דעדיפא קא משני*) :

אלא לאו ר' יהודה. וא"ת ולוקמא כגון שיש שתי מחילות גמורות דבהתיא ודאי מודה ר' יהודה וי"ל דע"כ בשנפרצה מד' רוחות דאי בנפרצה מב' רוחות מאי איריא דלא ניחא תשמישתיה אפי' ניחא תשמישתיה נמי כדפריך לרבנן :

תא שמע מבואות המפולשות · במסכת טהרות (פ"ז מ"ז) גרסי' בגיתות והיינו בורות שתחת הגיתות פי' רבינו חננאל וכגון שהבור רחוק מן הכותל ג' טפחים מכל צד והולכין דרך כאן וכאן וקא משמע לן דאפי' הכי לא בטלי מחילה דאי בור הולך מכותל לכותל פשיטא דהוי רה"י והא דנקט בור ולא נקט מחילה מופלגת ג' מן הכותל משום דבבור הוי חדוש טפי דאע"ג שרשות הרבים נמי מהלכת בתוכו אפי' הכי הוי רשות היחיד לשבת : **ואיזהו** שבילי בית גלגול כו' . ואם תאמר והא ע"כ שבילי בית גלגול היו מתלקטים עשרה מתוך חרבע אולין והוי רשות היחיד לשבת וא"כ מה צריך הכא לאתויי דר' ינאי ועוד קשיא דאמאי לא משני רשות הרבים לטומאה איצטריכא ליה כדמשני לעיל ויש לומר דמשום הכי מייתי מדר' ינאי דמשמע דעיקר חידושא הוי שהוא רשות היחיד לשבת מדלא אמרינן אפילו אין העבד יכול לרון כו' אפ"ה הוי רשות הרבים ואם תאמר ולמה לי אין העבד יכול לרון אפי' יכול נמי הוי רשות היחיד כיון שמתלקט עשרה מתוך חרבע דבעינן שלא יהא ניחא תשמישתיה שלא יהא עשוי כעין מדרגה דלא תהוי מחילתא מדרסא דאמר בפרק כל גגות (נקמן ד' פט:) *דלא הויא מחילתא*) : **יהושע** אוהב ישראל היה. דוקא שבילי בית גלגול דלא ניחא תשמישתיה כלל כדמפרש ר' יוחנן שאין העבד יכול לרון אבל מבוי מפולש לבורות ואחר שרבים נכנסים לה בזו ויוצאין בזו הוי רה"ר לר"י אע"ג דהוו של יחיד הואיל וניחא תשמישתיה ולאוי למוסרו לרבים הוו רה"ר לר' יהודה ע"י בקיעת רבים ולהכי לא קאמר אלא דמשמע דצריך עדיין לפשיטא דלעיל : **חגורה** . פירוש מחילה : והא

*) מ"ר אי עבד יכול לרון כוס ניחא תשמישתיה ואתו רבים ומבטלי מחילתא לרבי יהודה ולא מסרה ליחיד [תוספות יבמות] :

*) נראה דלעיל דלר' יהודה הפסקת רבים מבטלת למחילות . **) עי' בערוך ערך גלגל ג' .

*[לעולות בו לא"י והוא גבוה י' טפחים : **ומחפנא.** מורד חדין עמוק י' טפחים ורחב ד' סביב מ"י מאידך גיסא] והוי לה מחילה ונהי דאסור לטלטולי מדרבנן מיהו לא רס"ל דאורייתא היא לאחיובי עליה : **מעלות ומורדות שבא קאמרת** · שאין חייבין עליהם משום רה"ר דלא ניחא דריסה דידהו ולא הוי רה"ר : **קרקפנא** · בעל הגולגולת לעומר לאדם חשוב : **עמודי** · של בית מדרש של ר' יוחנן : **שאינן כדגלי מדבר** · דאדון חלקה היתה שהענן משוה לותה : **ואפי' עולין לו בחבל** · בעיא היא ורחבה קאמר לה : **מעלות בית מרון** · זקופין מאד ומעלה קצרה ומהלכין בה בזה אחר זה ולא שנים יחד כדאמרי' בר"ה (ד' יח:) בבני מרון כמעלות בית מרון : **אלא שברבים נכנסין לה** · דרך פתחים לא פרצות של עשרה: **דלא ניחא תשמישתי'** · לרבים לדריסה שהפתחין קצרין וגידודין יש בהסקופה ופשיטא דלא מבטלה בקיעת רבים למחיצות : **אלא לאו ר' יהודה** · ואשמעי' דהיכא דלא ניחא תשמישתיה מודי: **בבורות שלא דעתך** · היכי הוי מבוי בתוך הבור : **לבורות** · שיש בור בראשו אחד ובשפה (ב) אחת קצרה מהלכין שם עד שבורין: **שבילי בית גילגול** · מעלה גבוהה וזקופה היא בארץ ישראל : **יהושע אוהב ישראל היה** · ובמעלות ומורדות דארץ ישראל מודינא לך דאין חייבין עליהן וכי אמינא לך דחייבין בשאר ארצות קאמינא : **מתני' בור ברבים** · אי פסקי מיא מדברי אהדדי : **בשאר היחיד** · נמי שרי דהא לא פסקי מיא : **לבשאר ברבים** · דאיכא תרתי למעליותא: **חגורה** · היקף של חבלים :

גמ'

*מבואות המפולשות בבורות בשיחין ובמערות רשות היחיד לשבת ²ורשות הרבים לטומאה בבורות סלקא דעתך אלא לבורות רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה מני אילימא רבנן השתא ומה התם דניחא תשמישתיה אמרי לא אתו רבים ומבטלי לה הכא דלא ניחא תשמישתיה כ"ש אלא לאו ר' יהודה היא לא לעולם רבנן ורה"ר לטומאה איצטריכא ליה ת"ש *שבילי בית גילגול וכיוצא בהן רשות היחיד לשבת ורה"ר לטומאה ואיזהו שבילי בית גילגול אמרי דביר' ינאי כל שאין העבד יכול ליטול סאה של חיטין וירוץ לפני סרדיוט מני אילימא רבנן השתא ומה התם דניחא תשמישתא אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי לה מחיצתא הכא דלא ניחא תשמישתא לא כל שכן אלא לאו רבי יהודה היא א"ל שבילי בית גילגול קאמרת יהושע *אוהב ישראל היה עמד ותיקן להם דרכים וסרטיא כל היכא דניחא תשמישתא מסרה לרבים כל היכא דלא ניחא תשמישתא מסרה ליחיד : **מתני'** *אחד בור הרבים ובאר הרבים ובאר היחיד עושין להן פסין אבל לבור היחיד עושין לו מחיצה גבוה י' טפחים דברי ר' עקיבא ר' יהודה בן בבא אומר ³אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד ⁴ולשאר עושין חגורה גבוה עשרה טפחים :

גמ'

אוף כיון דלא נפלה אלא מב' רוחות ולא ניחא תשמישתיה פטיעא דלבנן דאמרו לא אתו רבים ומבטלי מחיצה אפי' בעלעל. אלא מלישנא דברייתא לא משמע ליה לעלעל בלאמר עלה לעיל אי מהתם ה"א כיון לגרוף יצא [תוספות יבמות כ"ו]:

רבינו חננאל

ניסא (רא"י כגון פוקצה מאליו) [משום] דחד ניסא דשלמא דצור גבוה וחד ניסא מחתא הגדר בכל נמי חד ניסא בקא לה פרת וחד ניסא בקא לה דיגלת כל העולם כולו מקף ליה אי קיימנוס . פי' בחר אלמוחים. דלמא מעלות ומורדות דא"י שהן מיקצין [אין חייבין] עליהן משום רשות הרבים אל"ל קרקפנא בלומר מעלות גדולה בבין העמורין של בית המדרש ראיתי ראשך כשאמר ר' יוחנן זו השמועה וכן א"ר אבהו אמר רבי יוחנן מעלות שבארץ ישראל כמו תל שהוא פוקצה וכיוצא בו ומורדות כגון הריצין

כרווחין וכיוצא בהן אין חייבין עליהן משום רה"ר לפי שאינן כדגלי מדבר שהיו העגלות מהלכין בהן והיו הדרכים משוין בלא רצפין ובלא פתחים . בעא מיניה רחבה מרבה תל המחלקת י' טפחים ניחא מתוך ד' אמות ורבים בוקעין בו כלומר עוברין ושבין ע"ג תל הזה מהו.אליבא דרבנן דפטרי בפסין אע"ג דפסקי להו רבים לא חייבינן להפסק' ורה"י היא כי חיבעי לך אליבא דר' יהודה ד' אמר יסלקנה לצדדין דהפסקה מבטלת למחיצות מאי התם בפסק דניחא תשמישתיה אמרינן דהפסקה מבטלת דהא דשו בה רבים לפיכך היא כרה"ר . אבל הכא דלא ניחא תשמישתיה אפי' (היא) [דפסקי] אפסקוה אמרינן בפלה דעתיה ואסקנא*) אפסקת דר' יהודה מבטלת למחיצות ואפי' לא ניחא תשמישתיה אלא עולין לאותו התל ולכל (מוציא) [כיוצא] בו בחבל וכן אפי' מעלות של בית הורון ומותבינן עליה מהא חצר שהרבים נכנסין בו בצד זה ויוצאין בצד אחר כגנדו דרה"י לשבת ורה"ר לטומאה אלמא אפסק נגע בה פסק לא נגע בה מהו דקי"ל פסק מטמאה ברה"ר ממא ברה"ר מהור. מאי לאו ר"י היא וקתני דה"י לשבת ודאינן לא דבנן היא ורה"ר לטומאה איצטריכא ליה: ת"ש מבואות המפולשין לבורות שיחין ומערות כו' כגון שיש חוץ לסבוי בור או שיח כו' שנכנסין לסבוי מצד זה ויוצאין מצד האחר לפלאות מים מן הבור או מן השיח או מן המערה שהיין לסבוי על פני הסבוי דה"י לשבת ורה"ר לטומאה . פי' שביל מקום מעבר צר כדתתרגמי' בפשעול הכרמים בשביל כרמיא (משעול משעול) כלומר אין זה יכול ליכנס עד שיצא הבירו כלומר אין מכיל המעבר שני בני ארסי בית נרגד**) . מלשון נידוד תמשה ומחיצה תמשה . ואמרינן דבי ר' ינאי כל שאין העבד יכול ליטול סאה של חטין וירוץ לפני סרדיוט זהו שביל בית הנרגד כל מקום צר . ופרקינן יהושע אוהב היה לישראל ותיקן להם דרכים וסרטאות כל היכא דניחא תשמישתיה פסרה לרבים . וכל היכא דלא ניחא תשמישתיה לא מסרה לרבים: [מתני'] ר' יהודה בן בבא אומר אין עושין פסין אלא לבור ברה"ר בלבד אמר

*) נראה דלעיל דלר' יהודה הפסקת רבים מבטלת למחיצות . **) עי' בערוך ערך גלגל ג' .

שמשכים ומעריב • שחורות לשון שחרית כשורב לשון ערבית: עורב אכזרי על בניו כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים וכנסנין לתוך פיהן: **קורמי** • ירקות ליפנא אחרינא (ה) גמי לה כי עקרת לההוא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ליפתא בחל"ף בי"ת דר' מכיר מלאתיו: **אל פניו** • של הקב"ה ודומה לו כמשאוי לפניו: **ולא למחר לעשותם** • שלאחר מיתה לעתיד לבוא אם בא לקיים מצות ליט מועיל דמי שמרת בערב שבת יאכל בשבת כדאמר במס' ע"ג*: **פסים** • משמע פנים בין שוחקות בין זעומות אפים שוחקות מאריך ומאחר לצדיקים לעתיד לבא ואפים זעומות מאריך לרשעים ומאחר פורענותם לעולם"ב: **בור ופסין** • רוחב הבור עם חלל היקף הפסין הרחוקין שתי אמות: **או דילמא בור** • לחודיה שרי בבית שאתים לבד הרחקת ב' אמות: **אדם נותן עיניו בבורו** • ואם בא ללמוד מכאן היתר למקום אחר מן הבור הוא למד והרי ליט אלא בית שאתים הלכך אע"פ שהוקף יותר על כן לא אתו למישרי קרפף יותר מבית שאתים דעלמא שלא הוקף לדירה: **או דילמא כמחיצתו אדם נותן עיניו** • ואם בא ללמוד מכאן היתר למקום אחר מן המחיצה ילמוד הלכך אתי למישרי בעלמא יותר מבית שאתים אי שרית הכא: **לא אמרו לסרמיק** • היקף לבד בית שאתים של רוחב הבור אלא שתי אמות: **אריך וקטין** • ק' על ל' דהוו שאתים כחצר המשכן לר' יהודה אע"פ שאינו מרובע מותר ובלבד שלא יהא בין אורכו ורחבו יותר מבית שאתים ולר"ש בעינן מרובע כדאמר בהדיא בית שאתים של בית שאתים דהוו שבעים אמה ושריים על שבעים אמה ושריים כדאמר בהאי פירקין (ד' כג.) קטין קצר ברחבו: **כל אויר** • אף על פי שאינו מקורה אם תשמישו לדירת אדם לכניסה וליציאה תמיד: **וכל דירה** • שהיא מכוסה בגג והיא עשויה לשמירת אויר שחולה לה: **מתני': גמ' חייבין עליה** • אלמא אתו רבים ומבטלו מחיצה: **שבת שתי אמות** • שיש שתי אמות (ג) היכר היקף הוסף לכל רוח: **דעולמא דאור** • שלא הר גבוה סביב לעולמות

ארך אפים לצדיקים ולרשעים • אפים שוחקות מאריך לצדיקים עד לעתיד וזעומות לרשעים ומאחר פורענותם עד לעולם הבא וגם זה לטובה שיש להם שהות לחזור בתשובה כדמשמע בחלק (סנהדרין ד' קיח.) דהוי נמי לטובה [ע' תוס' ב"ק נ: ד"ה אדר]: **אי** דלמא בור בלא פסין קאמר • פירוש ופסין לא יהו מרוחקין מן הבור אלא כדי רחבה ורובה של פרה אבל אין לפרש דפסין נמי אי בעי מרחיק עד בית שאתים מדקאמרי' בסמוך אי הכי מאי ביעייתו בין לר"ש בין לר' יהודה ולפי זה טובא איכא ביעייתו דר' שמעון לא שרי(ג) אלא להרחיק כדי רחבה ורובה של פרה ור' יהודה מתיר עד בית שאתים אלא ודאי גם ר' יהודה לא שרי להרחיק אלא כדי רחבה ורובה של פרה אע"ג דאדם נותן עיניו בבורו ולא בתמיהה אין להתיר יותר: **בור** ופסין קאמר • והא דאמר בפרקין (ד' כה.) קרפף יותר מבית שאתים ובנה (ד) עמוד גבוה י' ורחב ד' מיעטו ה"ל הא בור למה לא הוי מיעוט וי"ל דהתם במחיצות מוכנות אבל בפסין לא התירו בין הכל אלא בית שאתים: **והא** א"ל יוחנן יהושלים אלמלא דלתותיה • ואם תאמר שאני ירושלים דהוה רחבה שם עשרה אמות ופסין ליכא אלא י"ג ושלים וי"ל הואיל והיה לירושלים טורת הפתח דחשיב כמחיצה כדאמר בפ"ק (ד' יח.) ואם יש לו טורת הפתח א"ל למעט לא היה לרבים דבקעי לבטל המחיצה ואפילו לרב דתתייה לריך למעטו מודה הוא דמן התורה מהני תדע דהא פיאה מתרת בכלאים אפילו יותר מעטר ולפי פירוש אחר דפירשתי (ד' ו.) גבי יתר (ה) על כן ניחא: **חייבין** עליה משום רשות הרבים • וא"ת כיון דמסקינן דרבי יוחנן סבר ליה כרבי יהודה אמאי חייבין עליה משום רשות הרבים הא לית ליה שתי מחיצות דאורייתא וי"ל דירושלים היתה מפולשת מארבע לדדין וחייבין עליה משום ה"ר לעולמא בחמלא הפילוא דליכא מחיצה: **קשיא** דרבי יהודה אדר' יהודה • קא סלקא דעתיה דמקשה דלרבי יהודה שם מחיצות דאורייתא ולחי וקורה משום מחיצה אלמא לא אתו רבים ומבטלו מחיצה דאי הוה פריך מידי ומשני דסבר שתי מחיצות דאורייתא אי נמי אפילו סבר שם מחיצות דאורייתא לא אתו רבים ומבטלי מחיצה שלישית כיון דאיכא שתי מחיצות שלימות: **דרבנן** אדרבנן נמי לא קשיא • הוה מצי לאמויי דרבנן לא פליגי אדרבי יהודה אלא מדרבנן אבל מדאורייתא מודו ליה: אילימא

שמשכים ומעריב עליהן לבית המדרש רבה אמר במי שמשחיר פניו עליהן כעורב רבא אמר במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב כי הא דרב אדא בר מתנא הוה קאזיל לבי רב אמרה ליה דביתהו ינוקי דידך מאי אעביד להו אמר לה מי שלימו קורמי באגמא ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו א"ר יהושע בן לוי אילמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כביכול כאדם שנושא משוי על פניו ומבקש להשליכו ממנו לא יאחר לשונאו א"ר אילא לשונאיו הוא דלא יאחר אבל יאחר לצדיקים גמורים והיינו דא"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב אשר אנכי מצוך היום לעשותם היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשותם למחר לקבל שכרם א"ר חגי ואיתימא ר' שמואל בר נחמני מאי דכתיב ארך אפים ארך אף מבעי ליה אלא ארך אפים לצדיקים ארך אפים לרשעים: ר' יהודה אומר עד בית שאתים וכו': איבעיא להו בור ופסין קאמר או דילמא בור ולא פסין קאמר אדם נותן עיניו בבורו ולא גזרינן דילמא אתי לטלטולי יותר מבית שאתים בקרפף או דילמא אדם נותן עיניו במחיצתו וגזרינן דילמא אתי לאיחלופי יותר מבית שאתים בקרפף ת"ש כמה הן מקורבין כדי ראשה ורובה של פרה וכמה הן מרוחקין אפי' כור אפי' כוריים ר' יהודה אומר בית שאתים מותר יתר מבית שאתים אסור אמרו לרבי יהודה אי אתה מודה בדיר וסהר מוקצה וחצר אפילו בית חמשת כורים ובית עשרת כורים שמותר אמר להם זו מחיצה ואלו פסין ר"ש בן אלעזר אומר בור בית שאתים אבית שאתים מותר ולא אמרו להרחיק אלא כדי ראשה ורובה של פרה הא מדקאמר ר"ש בן אלעזר בור ולא פסין מכלל דרבי יהודה בור ופסין קאמר ולא היא ר' יהודה בור בלא פסין קאמר אי הכי היינו דר' שמעון בן אלעזר איכא בינייהו אריך וקטין כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר כל אויר שתשמישו לדירה כגון דיר וסהר מוקצה וחצר אפילו בית חמשת כורים ובית עשרת כורים מותר יוכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית שאתים מותר יתר מבית שאתים אסור: **מתני'** ר' יהודה אומר אם היה דרך רשות הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין וחכמים אומרים אינו צריך: **גמ'** רבי יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוייהו כאן הודיעך כוחן של מחיצות כאן וסבירא ליה והאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה נגעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים אלא כאן ולא ס"ל ורמי דר' יהודה אדר' יהודה ורמי דרבנן אדרבנן דתניא יתר על כן א"ר יהודה מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים עושה לו לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדרבי יהודה לא קשיא התם דאיכא שתי מחיצות מעלייתא הכא ליכא שתי מחיצות מעלייתא דרבנן אדרבנן [נמי] לא קשיא הכא איכא שם ארבע מחיצות התם ליכא שם ד' מחיצות א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רה"ר יתיב רב דימי וקאמר ליה להא שמעתא א"ל אביי לרב דימי מ"מ אילימא

כ א מיי' פט"ז מכל' שבת הל' ד' וסי' סמג לאוין סט טור ש"ע א"ח סי' שנת סעיף ג:

כא ב מיי' פי"ז מכל' שבת הלכה נ:

רבינו חננאל

שמשכימין ומעריבין עליהן בבהמ"ד רבה אמר במי שמשחירין פניהם כעורב רבא אמר במי שמתאכזר על בניו כעורב. כדרב אדא בר אהבה דבר הוה אזיל בי רב הוה אמרה ליה דביתהו ינוקי מאי אעביד להו הוה אמר לה איכא קראי באגמא. פי' ירקות שהם באגם יאכלו מהם. אשר אנכי מצוך [היום היום לעשותם] ולא היום לקבל שכרם כו'. ארך אפים לצדיקים ולרשעים כו': מתני' ר' יהודה אומר עד בית שאתים כו' איבעיא להו ר' יהודה בור ופסין קאמר או דלמא בור בית שאתים זולתי פסין קאמר אדם עיניו בבורו ולא גזר דלמא אתי לטלטולי בקרפף דעלמא יתר מבית שאתים או דלמא עיניו במחיצתו שהן הפסין וכיון שהן יתר מבית שאתים גזר פסין אמו קרפף מאי. ת"ש כמה הן מקורבין כדי ראשה ורובה של פרה. וכמה הא רחוקין מן הבאר אפי' כוריים מותר כו'. ר' יהודה אומר בית שאתים מותר כו' ר' שמעון בן אלעזר אומר באר שהוא בית שאתים אינו מותר להרחיק מן באר אלא כדי ראשה ורובה של פרה מדתני ר' שמעון בן אלעזר אומר בור בית שאתים על בית שאתים מכלל דר' יהודה באר ופסין בית שאתים קאמר. ורחינן לא ר' יהודה נמי בור בלא פסין קאמר ובבור ארוך וצר פליגי ר' שמעון בן אלעזר בעי ארכו ברחבו ור' יהודה לא חיישי כלל אמר ר' שמעון בן אלעזר כל אויר שתשמישה לבית דירה כגון דיר וסהר ומוקצה וחצר אפילו עשרת כורים מותר. פי' דיר כדתנן הכנס צאן לדיר ותנן בעניין מעשר בהמה כונס לדיר סהר כגון החבה שעושין אחורי העיירות ומקיפין אותה להכניס פירות ויוצא בהן עראי. מוקצה מקום גבוה הוא שנעשה מוקצה מן דה"ר ומן הכרמלית והללו יש בהן רוות כמו הבקעה כדתנן הוליכוהו לעיר אחרת ונתנוהו בדיר או בסהר ואמרינן נורה הילוך דדיר וסהר אמו הילוך דבקעה. קרפף הוא כעין כתלים בלא קירוי והיא נקראת אילופא של חצר*) וכל שתשמישה לאויר כגון בורגנין [בית שאתים מותר] יתר מבית שאתים אסור זו פשוטה היא: מתני' ר' יהודה אומר אם היה דרך הרבים מפסקתה

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה קורמי ירקות ליפנא אחרינא קורלתי נמי לח: (ג) ד"ה הכא ליכא וכו' שתי אמותקיקף כל"ל ופיכא היכר נמתק: (ג) תוס' ד"ה אי דילמא וכו' אי שרי לברחיק לא אלא כדי רחמה: (ד) ד"ה בור וכו' ובנה בו עמוד גבוה י' ורחב ד' ומיעטו הוי מיעוט וכבלא נמי כלי: (ה) ד"ה וכא אמר וכו' נגי יומר. נ"ב דף ע"ב ד"ה וכי תימא:

שבת ו: [לעיל כ.]

לעיל ו: ולקמן קא.

שבת ו. קיז. לעיל ו. יב: לקמן נס: ודף לא.

*) אולי כוונתו לד' כפ"ב דכ"ב דף ס"ו המוכר את הבור לא מכר אלא מילוסא של תבר ואסבר דרבנן גרס שם אילוסא בלא"ף:

רב נסים גאון

רבא אמר במי שמתאכזר על בניו כעורב עיקר דיליה מהא דכתיב (הבליס קמז) ולבני עורב אשר יקראו וזה הדבר ידוע הוא כי העורב יסוא את אפרוחיו כל זמן שפריין לא העלו אכרה ולאחר שתעלה עליהן אכרה והן משחירין הוא דוור אליהן ולא כתיב נמי (איוב לח) מי יכין לעורב צידו ובכתובות בפרק נערה שנתפתתה הקשו (דף מט) ועורבא בעי בניה והכתיב לבני עורב אשר יקראו לא קשיא הא בחיוארי והא באוכמי: הא

גליון השס"ם נמ' וכל דירה שתשמישה לאויר. לעיל דף קו ע"א ועי' ברכות דף כה ע"ב וברכינו יונה: תוס' ד"ה ואמרי' כו'. דאתייא גרין למעט מודה הוא דמן התורה מהני. ע"ל דף ו ע"א תד"ה רב אמר:

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן שמה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כג]

וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁכָּל שֶׁאֵין שִׁשִּׁים רִבּוֹא[21] וְכוּ', וְאַף שֶׁהָיָה שָׁם עוֹד עֵרֶב־רַב וְנָשִׁים וְטַף, לֹא חִשְׁבִינַן אֶלָּא מַה שֶּׁנִּמְצָא בַּכָּתוּב בְּפָרוּשׁ[22].

21) ואם יש ברשות הרבים ששים ריבוא על ידי שנצרף את האנשים הנוסעים שם בכלי רכב [באופן שכלי הרכב דינם כרשות היחיד], יש כמה דעות באחרונים אם אנשים אלו מצטרפים למנין הששים ריבוא או לא. בשו"ת ישועות מלכו (או"ח סי' כו-כז) כתב לגבי מסילת הרכבת, שאין דינה כרשות הרבים גם אם עוברים עליה כל יום יותר מששים ריבוא, כיון שהנוסעים יושבים בקרונות שהם רשות היחיד, ואם כן הוא הדין במכוניות אם תוכן הוא רשות היחיד [אמנם, רוב המכוניות הפרטיות אינן נחשבות לרשות היחיד בתוכן]. מאידך, מדברי הפמ"ג (סי' שסג א"א ס"ק ל) משמע שהם מצטרפים לששים ריבוא אף על פי שהם יושבים ברשות היחיד, וכן כתב הערוך השלחן (סכ"ו) שמסילת הרכבת דינה כרשות הרבים אם עוברים שם כל יום ששים ריבוא.

22) ומ"מ אין צריך שיעברו שם ששים ריבוא גברים. ובטעם הדבר כתב בשו"ת בית אפרים (או"ח סי' כו), משום שאנו למדים מדגלי מדבר רק את המנין הנצרך כדי שתחשב רשות הרבים, והיינו המנין שנכתב בפסוק בפירוש.

[משנ"ב ס"ק כד]

וְלֹא נִזְכַּר בְּדִבְרֵיהֶם תְּנַאי זֶה[23].

23) ואף על פי שהרמב"ן (שבת נז, א) כתב כן בשם ספר התרומה וכן כתב הר"ן (שם כו, א בדפי הרי"ף ד"ה אבל) והובא בב"י (סוף ד"ה ורשות הרבים), יש לישב שהמשנ"ב דקדק לומר שלא מצא כן בדברי הראשונים העומדים בשיטה זו משום שבספר התרומה שלפנינו (סי' ריד ו-רלט) לא מוזכר שצריך שיעברו שישים ריבוא בכל יום אלא לשונו הוא "מקום ששולטים בו שישים ריבוא". אמנם יש להעיר שמצאנו כן בדברי כמה ראשונים, ראשון הוא הבה"ג שהוא המקור הראשון לשיטה זו שצריך שישים ריבוא, ובדבריו מפורש שצריך שישים ריבוא בכל יום, וזה לשונו "רשות הרבים, דוכתא דדשין בה שית מאה אלפי גברי בכל יומא כדגלי מדברי". [המשנ"ב לא מצא כן בדברי הבה"ג כמו שכתב בביה"ל, אבל התוס' (עירובין ו, א) והרמב"ן (שם נט, א) הביאו כן בשם בעל הלכות גדולות, וכן נמצא בהלכות גדולות דפוס ברלין עמ' 131 שהיה לפני הגר"ע הילדסהיימר]. וכן מובא שצריך שישים ריבוא בכל יום בספר העיתים (עמ' 310) בשם גאון, וכן ברבינו פרץ (עירובין ו, א), ברבינו ירוחם (נ"ב ח"ד) וברע"ב (שבת פי"א מ"א). אמנם ראה מה שכתבנו בהערה הבאה שמשמע שאין צריך שבכל רחוב יעברו שישים ריבוא בכל יום.

[שעה"צ ס"ק כה]

בְּאוֹתָהּ הָעִיר שִׁשִּׁים רִבּוֹא[24].

24) מדוייק בדבריו שגם לשיטות שצריך ששים ריבוא, מ"מ אין צורך שיהיו ברחוב אחד, אלא אם יש באותה עיר ששים ריבוא, נעשו כל הרחובות שמשמשים את הרבים לרשות הרבים, וכן כתב הריטב"א שהובא בביה"ל (ד"ה שאין ששים), שזה פשוט שאם יש בעיר ששים ריבוא שנחשבת לרשות הרבים, וחידש שם, שגם אם אין בעיר ששים ריבוא אבל נכנסים אליה ששים ריבוא ממקומות אחרים, נחשבת היא לרשות הרבים. וכן כתבו בשו"ת אחיעזר (ח"ד סי' ח) ובחכמת שלמה (סוף סי' שסג) ובתפארת ישראל (בהקדמה לשבת), שגם כשאין בעיר רחוב שיש בו לבדו ששים ריבוא, נחשב הוא לרשות הרבים אם יש בעיר ששים ריבוא. ולפי זה, מה שכתב השו"ע "ששים רבוא עוברים בו", אין הכוונה לרחוב מסויים, אלא לכלל רשות הרבים שבעיר. [וראה בספר בינת שמחה (תיקון עירובין סי' ו) שדן האם באופן זה שבאים אליה ששים ריבוא מבחוץ נחשבים כל רחובותיה לרשות הרבים, או רק הרחובות המשמשים גם את הבאים מבחוץ. ובהכמת הלב (עמק החכמה סי' ו אות ג) הביא מחכמי זמנינו להקל ברחובות שאינם משמשים את הבאים מחוץ לעיר].

[ביה"ל ד"ה שאין]

וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר הַכֹּל לְקַמָּן בְּסִימָן שסד, עַיֵּן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה וּבְאוּר הַלָּכָה[25].

25) שכתב שם (ס"ב ד"ה ואחר), שלדעת רוב הפוסקים 'אתו רבים ומבטלי מחיצתא', כלומר, שאם עשה ברשות הרבים צורת הפתח, הרבים העוברים שם מבטלים את המחיצה.

ויסוד הדברים במשנה בעירובין (כב, א), שנחלקו חכמים ורבי יהודה האם אפשר לתקן רשות הרבים על ידי דיומדין [-מחיצות ברוחב אמה בכל צד בזוויות כזה ☜], שיטת רבי יהודה שאין מועיל כיון שהילוך הרבים מבטל את המחיצה, ושיטת חכמים שאין הילוך הרבים מבטל את המחיצה, כיון שיש כאן שם ד' מחיצות.

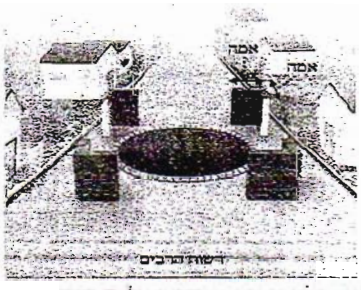

ובמשנ"ב (שם ס"ק ה) הביא, שלדעת רוב הפוסקים הלכה כרבי יהודה שהילוך הרבים מבטל את המחיצה, ולכן לא מועילה ברשות הרבים צורת הפתח [ואף שדעתו שלרמב"ם הסובר שאין הילוך הרבים מבטל את המחיצה, צורת הפתח נחשבת מדאורייתא לשם ד' מחיצות, מ"מ פסק כשיטת רבי יהודה שהילוך הרבים מבטל את המחיצה], ולכן צריך דלתות שנגעלות בלילה.

ולפיכך כתב כאן בביה"ל, שכיון שיש לירא שמים להחמיר שגם מקום שאין בו ששים ריבוא נחשב לרשות הרבים, אם כן אין מועילה צורת הפתח ברשות הרבים אלא דלתות. ובביה"ל ציין לדברי הבית מאיר (סי' שסד ס"ב), ובדברי הבית מאיר שם מבואר שלפי מה שנוקטים להלכה שהרבים מבטלים את המחיצה, לא יועיל גם עומד מרובה מד' רוחות אם הרבים בוקעים שם, ולפיכך סתם כאן הביה"ל שאין מועילה צורת הפתח בכל רשות הרבים.

אולם דעת החזו"א (או"ח סי' קז ס"ק ד-ה), שלהלכה אין הרבים מבטלים את המחיצה כדעת חכמים, וכתב שכן דעת רוב הפוסקים. אלא שבגמרא שם מבואר, שלא אמרו כן חכמים אלא במקום שיש שם ד' מחיצות, כלומר שיש מחיצות בכל צד בזוויות. ולפי זה כתב (שם סי' עד ס"ק י), שאם אין שם מחיצות אלא צורת הפתח, יש בכח הילוך הרבים לבטל את המחיצה [כיון שסובר שצורת הפתח אינה נחשבת לשם ד' מחיצות, ולכל השיטות אינה מועילה ברשות הרבים]. אבל אם יש שלש מחיצות של עומד מרובה, סובר החזו"א שאין הילוך הרבים מבטל את המחיצה, משום ששלש מחיצות של עומד מרובה עדיפות משם ד' מחיצות [לדעת רוב הפוסקים שסוברים שעל ידי שלש מחיצות נעשה המקום המוקף לרשות היחיד מן התורה. וראה במשנ"ב להלן ס"ק נה מה שכתב בענין זה, ובביה"ל סי' שסג ס"א ד"ה אסור, ובמשנ"ב סי' תרל ס"ק לב].

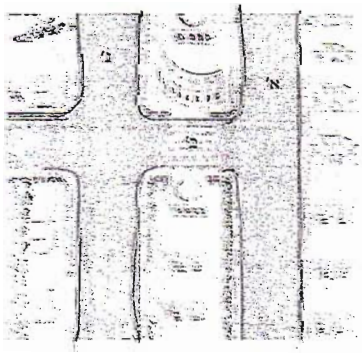

וכתב החזו"א (שם סי' קז ס"ק ה), שלפי זה רחובות העשויים בצורה כזו ☜, אף

המשך במילואים עמוד 2

מילואים

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן שמה

המשך מעמוד קצו

כמחיצה העומדת בשיפוע, והתחדש בדין תל שאין צורך במחיצה ישרה, אלא גם מחיצה באלכסון נחשבת למחיצה.

והחזו"א (שם) ביאר לשיטתו, שרק אם למעלה יש קרקע ישרה שרחבה ד' על ד' טפחים או שטח בשיעור זה שהשיפוע שם הוא פחות תלול משיפוע של תל המתלקט, אז יש על מקום זה דין רשות היחיד, אבל אם השיפוע ממשיך להיות תלול שמתלקט י' טפחים באורך ד' אמות, הריהו נחשב ככותל זקוף, והזורק לשם דבר דינו כזורק חפץ ברשות הרבים ונדבק על גבי כותל גבוה עשרה שהוא מקום פטור. אמנם, לפירוש השערי ציון שמחיצת התל היא המקום הישר שמאחורי השיפוע, אם כן למעלה מהמקום שהגביה התל י' טפחים נחשב המדרון לרשות היחיד, וכן הוא לפירוש הגר"ח.

ולענין המקום שבשיפוע התל קודם שהגיע לגובה י' טפחים, כתבו הביה"ל (לקמן סי' שנב ס"ב ד"ה בענין) והחזו"א (שם), שאם התל עומד ברשות הרבים, לדעת הרמב"ן והריטב"א הריהו רשות הרבים, ולדעת התוס' והרשב"א הריהו ככרמלית, אלא אם כן הוא מקום שדרך הרבים לכתף עליו [שמניחים עליו את משאם], שאז הוא רשות הרבים.

ומחיצה שנכפפה ועומדת בשיפוע, כתב החזו"א (שם) שאם שיפועה מתלקט י' טפחים מתוך ד' אמות דינה כמחיצה מדין תל המתלקט. אמנם במקום אחר (או"ח סי' סה ס"ק ע סוף ד"ה אחרי) כתב, שאף אם אין המחיצה מתלקטת י' מתוך ד', אם היא באופן שלא היתכן בה דריסה שתבטל את זקיפת המדרון [כגון שהיא גדר העומדת באלכסון, שאין בראשה קרקע שיוכל להמשיך לילך שם] הריהי נחשבת למחיצה.

[שעה"צ ס"ק ז]

דְּשָׁם הַטַּעַם כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִּׁ"י וכו', עַיֵּן שָׁם[8].

8) שפירש שם, שדין זה ששיעור מקום לענין שבת הוא ד' אמות עם אלכסונן, נלמד ממגרשי הלויים, ולמדנו משם שצריך שיהיו למקום פיאות [פינות], כלומר שיהיה המקום ד' אמות על ד' אמות, ולענין העברת ד' אמות ברשות הרבים לא שייך ליתן פיאות אלא על ידי שמוסיפים את שיעור האלכסון של ד' על ד' אמות, והיינו שאין אדם מתחייב עד שיעביר ה' אמות וג' חומשי האמה, אבל לגבי שיעור המקום שיחשב רשות היחיד, די בד' על ד' טפחים, ואין צריך להוסיף את שיעור האלכסון.

[משנ"ב ס"ק ח]

גַּם עַל עָבְיָן מְלְמַעְלָה וְהַטַּעַם[9], דְּכֵיוָן שֶׁהֵם עוֹשִׂין עַל־יְדֵי הֶקֵּף שֶׁלָּהֶם אֶת הֶחְלֵל שֶׁבְּתוֹכָן רְשׁוּת־הַיָּחִיד, קַל־וָחֹמֶר שֶׁהֵם עַצְמָן יִהְיוּ רְשׁוּת־הַיָּחִיד[10].

9) והטעם שאי אפשר להחשיב את המקום שעל גבי הכתלים לרשות היחיד משום שיכול להניח על גבי הכתלים דף רחב ולהשתמש שם [כדלעיל ס"ק ג], כתבו הפמ"ג (משב"ז ס"ק ג) והתוספת שבת (ס"ק ג) והאבן העוזר (ס"ב), שלא נאמר כלל זה אלא במקום שהמחיצות קרובות וסמוכות זו לזו, ולא כשהן רחוקות זו מזו. וכן כתב החזו"א (או"ח סי' סח ס"ק כג), ומקור דבריו מדברי התוס' (סוכה ד, ב ד"ה פחות וגיטין טו, ב ד"ה גידוד).

והטעם שאי אפשר להחשיב את המקום שעל גבי המחיצות לרשות היחיד מדין חורי רשות היחיד [דהיינו מקומות הסמוכים לרשות היחיד שבני רשות היחיד משתמשים בהם], פירשו התוס' (שבת צט, ב ד"ה ומוקף) שאינו נוח לבני רשות היחיד להשתמש במקום שעל גבי הכותל, ואינו נחשב למקום המשמש אותם. אמנם בתל גבוה חמשה טפחים שעליו מחיצה חמשה טפחים, כתב החזו"א (שם סי' צו ס"ק כא) שיתכן שנחשב לרשות היחיד על גבי הכותל גם מדין חורי רשות היחיד, משום שיתכן שמה שכתבו התוס' שאין נוח להשתמש שם הוא רק כשהכותל גבוה עשרה טפחים מרשות היחיד, אבל אם אינו גבוה עשרה הרי נוח להשתמש בו, ונחשב לחורי רשות היחיד.

10) וכן בתל שהוא גבוה חמשה טפחים ויש עליו מחיצה חמשה טפחים, כתב החזו"א (שם סי' סח) שנחשב על גבי המחיצה רשות היחיד אף שאין בעובי המחיצה ארבעה טפחים, משום שגם באופן זה שייך לומר ק"ז, שאם לאחרים - כלומר לפנים מן המחיצה על גבי התל, מועילה מחיצה זו להחשיב את המקום לרשות היחיד, לעצמו - דהיינו על גבי המחיצה עצמה - לא כל שכן.

ואפילו לדעת התוס' (הובא לעיל ס"ק ד) שסוברים שמקום אינו נעשה לרשות היחיד אלא אם כן הוא מובדל בגובהו עשרה טפחים מרשות הרבים [והק"ו מועיל רק לענין שאין צריך מקום רחב ארבעה טפחים על גבי הכותל], מ"מ במחיצה שעל התל שהמקום שעל גבי המחיצה מובדל עשרה טפחים מרשות הרבים, הריהו רשות היחיד משום הק"ו, ואין צריך שיהא המקום גבוה עשרה טפחים מבפנים.

11) וכן כל מקום המוקף שלש מחיצות שדינו כרשות היחיד מן התורה לרוב הפוסקים [ראה להלן ס"ק נה], כתב התוספת שבת (ס"ק ל) שעל גבי המחיצות נחשב לרשות היחיד מן התורה משום הק"ו.

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן שמה

המשך מעמוד קצז

אב הם רחבים ט"ז אמה וששים ריבוא בוקעים בהם מ"מ אינם רשות הרבים, משום שרחוב ב' הוא רשות היחיד גמורה מן התורה, כיון שיש לו ג' מחיצות של עומד מרובה. ואף שרבים בוקעים בו [עוברים דרך פרצותיו] ברחובות א' וג', הרי קיימא לן שאין הרבים מבטלים את המחיצה. ואחר שרחוב ב' הוא רשות היחיד, אם כן גם רחוב א' וג' נעשים רשות היחיד, שהרי יש להם ג' מחיצות, כיון שבצד שהם פתוחים לרחוב ב' הריהם כגדורים במחיצה, משום שרחוב ב' שהוא רשות היחיד גודר אותם.

והוסיף עוד (שם ס"ק ז), ח"ל: "ויצא לנו מזה, דבזמן הזה כל השווקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רשות היחיד גמורה מן התורה, דכולן תמצא בהן אחת מוקפת מג' מחיצות והיא רשות היחיד, וכל הרחובות הפתוחות לה הם רשות היחיד, וכן הלאה הפתוחות להן נעשין רשות היחיד, וכיון שכן ניתרות בצורת הפתח. ובמשנ"ב סי' שמה האריך שקשה להקל מחמת שאין ס' ריבוא בוקעין, ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לכרכים שלנו".

ומה שהמשנ"ב אינו סובר היתר זה, הוא משום שפסק כרבי יהודה שהילוך הרבים מבטל את המחיצה, ולכן אף שיש ג' מחיצות של עומד מרובה, אומרים ש'אתו רבים ומבטלי מחיצה', וכנ"ל. אמנם מצינו עד מגדולי האחרונים שנקטו כדבר פשוט שקיימא לן כרבנן שרבים אין מבטלים מחיצה [כשיש שם ד' מחיצות]: בשו"ת חת"ס (סי' פט) כתב 'הא קיי"ל כרבנן'. בשו"ע הרב (כאן קו"א ס"ק ב) כתב 'לרבנן דקי"ל כוותיהו'. ובשער ציון (סי' ד) כתב 'ואנן קיי"ל כרבנן'.

[וראה במשכנות יעקב שהובא בביה"ל לקמן (סי' שסד ס"ב ד"ה ואחר) שכתב, שגם לשיטות שאין הילוך הרבים מבטל עומד מרובה, מ"מ אם יש פירצה של עשר אמות, מן התורה לא מועיל העומד מרובה וצריכים להיתר של צורת הפתח, אלא שכתב שאף על פי כן אין הרבים מבטלים את צורת הפתח, כיון שצורת הפתח מחזירה את כוחו של העומד מרובה, אמנם יתכן שיש אופנים שאין צורת הפתח מחזירה את דין עומד מרובה, ואז הרבים יבטלו את כוח המחיצה, עיין שם].

ולמעשה, לענין עשיית עירובין בערים הגדולות שיש בהם ששים רבוא בזמנינו, ראה בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' קלח-קמ) שהאריך להוכיח שאי אפשר לעשות בהם עירוב, ובמקום אחר (שם ח"ה סי' כח-כט) דחה באריכות את כל דברי האומרים שאפשר להקל ולעשות בהם עירוב, והכריע שאין לעשות עירוב אפילו בחלק מהעיר.

שתחתיו לא צריך מחיצות
שהם גודרות ומבדילות את
ויתכן שיש נפקא מינה ב
[שכתליו הם בגובה עשרה
בבליטה ד' על ד' טפחים, ו
גבי הצוק, כיון שאין הבלי
על גבי הצוק מותר לטלטל
אבל לדעת השו"ע הרב, ב
שאין מחיצותיו ניכרות, ש
שרשות היחיד עולה עד לר
בבליטה שהיא פחות מד'
כרמלית מעל עשרה, ואם
צוק שגגו בולט, שהרי שם
והיד אפרים יישב את דבר
הרביעית, וכמו שיבואר בז

[ביה"ל שם]

דַּאֲפִלּוּ בּוֹלֵט הַגַּג מִשֶּׁהוּ[51].

51) וכן דעת התוספת שב
ס"ה) והחזו"א (או"ח סי' ק
לומר 'גוד אסיק' ואין הגג
ופירשו שאפילו אם אין ה
[והחזו"א (שם) הסתפק אנ
הרשות, וכדלהלן].
וכל זה הוא דוקא אם הגג
בולט רק מרוח אחת ואין
(שם) שהבליטה נחשבת ל

משום מכניס מכרמלית
בחור זה מבפנים אלא מ
ומשמע מדבריו, שאם
החור כרשות היחיד, וא
התוס' שהביא המשנ"ב
הרבים לתוך החור אינ
יתכן שחור המנעול נחש
טפחים, משום שמחשבת
לפתוח את הדלת, מרש
כעין המבואר ברמ"ז
שכדבריהם פסק המשנ"
ושתין]. וכן כתב בשו
מפולש יש לאסור מדר
(פ"א דרבי שלום ס"ק
החור הוא יותר משלשה
מפתח מבפנים אינ
מבחוץ, ואם כן החור
פטור, ומותר להכניס ל

[משנ"ב שם]

וְלֹא יִפְתַּח הַדֶּלֶת עַד

20) ולענין מנעולים ש

וישראל בית סאתים אינו אוסר כו׳. אומר ר״י דאם הוקף לדירה אפי׳ בית סאתים אוסר דכיון שהוקף לדירה הוה כביתו ואינו עומד (ה) במקום אויר של מבוי ואוסר עדיין פתח הפתוח למבוי ובקונטרס לא פירש כן דאדרבה פירש יותר מבית סאתים דוקא כשלא הוקף לדירה אבל הוקף לדירה אינו אוסר: **ומאי** טעמא דלמא אמרי רה״י גמורה היא. מכאן תיר ר״ת בגיגה אחת יהיה מבית סאתים שלא הוקפה לדירה לעולל מתוכה לתוך הואיל ולא היתה רה״ר גמורה כגון סרטיא ופלטיא עוברת לפניה והתיר להטמין המפתח בתוך הגיגה אע״פ שעומד בתוך ובתוך הגיגה אי ליטול מהוכה לתוך ולין לחלק בין שלש דהתם משום דלא שכיח שהרי כל עיקר גזירה זו שלא יבא לעלעל בכולו והאי טעמא שייך נמי הכא ועוד יש לדקדק מהא דתניא בפ״ק דשבת (דף ו.) אדרבע רשויות לשבת ואם היה אסור לעלעל מבאר כרמלית לקרפף יותר מבית סאתים מבחוץ לזו תמצא: **והא** לא ערבינן בו׳. קודם מילה היה כדפירש בקונט׳ וכן משמע מדמדמה הך אמורא להאמר שהיה משום מלוה לעשות פסח אבל לאחר מילה ומשום שבנה על זה לא היה אומר והא לא ערבינן דבפקוח נפש הזרין הרי זה משובח כדאמרינן פרק בתרא דיומא (דף פד:):

נסמוך אמיתוף. דמבוי פירש בקונט׳ דתנן במתני׳ אם נשתתפו במבוי מוקצין כלן וכלן ולא היה לו להביא מלותה מבית דלקמן (ג) בגמ׳ מוקצין לה כולה כר״מ דבעינן עירוב ובעינן שיתוף ואם נשתתפו נמי קאמר אלא היה לו להביא ראיה מהא דתניא לקמן בפירקין (דף עח:) וחכמים אומרים מערבין אם נשתתפו ואע״ג דפסיק רב דלקמן (ג) הלכה כר״מ דבעי תרתי סבר לה כר׳ יוחנן דאמר הכי שיתוף אינו אלא בד׳ אמות ולא מתוכו לים מ״ט רה״י גמורה היא יתר מבית סאתים דאסור לטלטולי בכוליה שרו רבנן לטלטולי מתוכו לים ומן הים לתוכו מ״ט דלמא אמרי רה״י גמורה היא ואתי לטלטולי בכוליה ומאי שנא תוכו שביה מתוכו לים ומן הים לתוכו לא שביה: ההוא ינוקא דאשתפיך חמימיה אמר לרבה רבה נייתו ליה חמימי מגו ביתאי א״ל אביי והא לא ערבינן א״ל נסמוך אשיתוף א״ל הא לא שתפינן *נימרו ליה לנברי ליתי ליה אמר אביי בעי לאותביה למר ולא שבקן רב יוסף דאמר רב [יוסף אמר רב] כהנא בי הוינן בי רב יהודה הוה אמר לן בדאורייתא מותבינן תיובתא והדר עבדינן מעשה בדרבנן עבדינן מעשה והדר מותבינן תיובתא לבתר הכי אמר ליה מאי בעית לאותביה למר אמר [ליה דתניא] הזאה שבות *ואמירה לנכרי שבות מה

אפי׳ פתוח לקרפף רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אנברי בית סאתים אוסר יותר מבית סאתים אינו אוסר *וישראל בית סאתים אינו אוסר יותר מבית סאתים אוסר בעא מיניה רבא בר הקלאי מרב הונא פתוח לקרפף מהו א״ל הרי אמרו בית סאתים אוסר יותר מבית סאתים אינו אוסר] *אמר עולא אמר רבי יוחנן קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואפילו כור ואפילו בוריים הזורק לתוכו חייב מ״ט מחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין מתיב רב הונא בר חיננא סלע שבים גבוה עשרה ורוחב ארבעה אין מטלטלין לא מן הים לים ולא מן הים לתוכו פחות מבאן מטלטלין עד כמה עד בית סאתים אחייא אילימא אסיפא בית סאתים טפי לא והא מכרמלית לכרמלית קא מטלטל אלא לאו ארישא והכי קאמר סלע גבוה עשרה ורוחב ד׳ אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו ועד כמה עד בית סאתים הא יתר מבית סאתים מטלטלין אלמא כרמלית היא תיובתא דר׳ יוחנן אמר רבא מאן דלא ידע תרוצי מתנייתא תיובתא מותיב ליה לרבי יוחנן לעולם ארישא והכי קאמר הא בתוכו מטלטלין ועד כמה עד בית סאתים רב אשי אמר לעולם ארישא הן אמרו והן אמרו הן אמרו קרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד׳ אמות והן אמרו אין מטלטלין מרשות היחיד לכרמלית בית סאתים דשרי לטלטולי בכוליה אסרי רבנן לטלטולי לא מן הים לתוכו ולא מתוכו לים מ״ט רה״י גמורה היא יתר מבית סאתים דאסור לטלטולי בכוליה שרו רבנן לטלטולי מתוכו לים ומן הים לתוכו מ״ט דלמא אמרי רה״י גמורה היא ואתי לטלטולי בכוליה ומאי שנא תוכו שביה מתוכו לים ומן הים לתוכו לא שביה: ההוא ינוקא דאשתפיך חמימיה אמר לרבה רבה נייתו ליה חמימי מגו ביתאי א״ל אביי והא לא ערבינן א״ל נסמוך אשיתוף א״ל הא לא שתפינן *נימרו ליה לנברי ליתי ליה אמר אביי בעי לאותביה למר ולא שבקן רב יוסף דאמר רב [יוסף אמר רב] כהנא בי הוינן בי רב יהודה הוה אמר לן בדאורייתא מותבינן תיובתא והדר עבדינן מעשה בדרבנן עבדינן מעשה והדר מותבינן תיובתא לבתר הכי אמר ליה מאי בעית לאותביה למר אמר [ליה דתניא] הזאה שבות *ואמירה לנכרי שבות מה

אפי׳ פתוח לקרפף. ניחא ליה דיהא אחיכא אחיכא טפי ממבוי ואינו אוסר על בני מבוי: **נכרי בית סאתים אוסר.** אם היה לו פתח לקרפף בית סאתים ופתח למבוי אוסר על בני מבוי דאחיכא אחיכא אחיכא דקרפף לא נפיש אבל אם יותר מבית סאתים נפיש אחיכא ונהניא ניחא ליה ואינו אוסר: **ישראל.** אם לו פתח לקרפף ופתח למבוי ושכח ולא עירב במבוי אם קרפף בית סאתים הוא שראוי להשתמש בו אינו אוסר מבוי ואע״ג דלגבי נכרי חשיב זוטרא לגבי ישראל נפיש דהא נשבת ליכא הוצאת משאות יתירין וסגי בהכי ונפיש אחיכא ממבוי אבל יותר מבית סאתים דכרמלית הוא כגון שלא הוקף לדירה מיון דאמיל ליה לאשתמושי לא ניחא ליה ביה ואוסר על בני מבוי: **פתוח לקרפף מהו.** אנכרי קאי ואמילתיה דרב יהודה: **הזורק לתוכו.** מרה״ר: **חייב.** מטלת. ואע״ג דלענין איסור טלטול שויה רבנן כרמלית שאסרו לטלטל בתוכו אלא בד׳ דד׳ מדאורייתא רה״י גמורה היא דמתילה היא אלא שמחוסרת דיורין ומש״ה אסרי רבנן לטלטולי: **יש כרמלית הוא: אין מטלטלין לא מתוכו לים.** אפי׳ בד׳ אמות משום דכל גבוה עשרה ורוחב ד׳ הוי רה״י. **פחות מכאן.** שאינו גבוה עשרה כרמלית היא כיס ומטלטלין מזה לזה תוך ד׳ אמות: **עד כמה.** יהא רחב סלע: **עד בית סאתים.** אבל טפי לא ולקמיה מפרש אהייא קאי: **אי נימא אסיפא.** אפחות מעשרה תרוייהו כרמלית מינהו לא שנא רחב ולא שנא קלר: **הא יותר מבית סאתים.** בטל תוכת רה״י מיניה והוי כרמלית אפי׳ לקולא ואף על גב דגבוה עשרה: **לעולם ארישא.** ולאו אמתוכו לים קאי אלא אדיוקא קאי והכי קא דייק הא בתוכו מטלטלין דהא רה״י היא עד כמה עד בית סאתים אבל טפי לא דשויה רבנן כרמלית לענין טלטול משום דמחוסר דירה ומיתלף ברה״ר מיהו לענין מתוכו לים רה״י היא: **רב אשי אמר לעולם ארישא.** ולאו אדיוקא קאי ואפי׳ לענין מתוכו לים נמי כרמלית שויה ושרי מיהו לר׳ יוחנן לא מיקמי דוהאי לענין חיובא מדאורייתא רה״י היא ומאי טעמא שרו רבנן לטלטולי מיניה לכרמלית משום דאסור טלטול מרשות היחיד לכרמלית מדרבנן הוא דהם אמרו זאת והם אמרו עוד איסור אחר ורלו שלין שמיהם עומדים כאן וביטלו זה מפני זה וכדמפרש: **הם אמרו קרפף יותר מבית סאתים אין מטלטלין בו.** דשויה כרמלית לענין טלטול משום דמיתלף ברה״ר ומיהו אסור לטלטל מרה״ר לתוכו ומתוכו לרה״ר כדר׳ יוחנן דמדאורייתא רה״י היא: **והם אמרו אין מטלטלין מרה״י לכרמלית.** משום דלא ליתי לטלטולי מרה״י לרה״ר ובהאי רה״י שהיא ביותר מבית סאתים לא גזור מאי טעמא בית סאתים דשרי לטלטולי בכוליה מי אסרינן ליה לטלטולי מיניה לכרמלית לא אתיא מיניה מורכה אבל טפי מבית סאתים לא אסרת מתוכו לים תוך ד׳ אמות אתי למימר רה״י גמורה היא אפי׳ מדרבנן ומטלטלי בכולה ומיעקרא אחיד תקנתא דרבנן ובטלו הא מקמי הא: **ומאי שנא.** דאלים הך תקנתא טפי מהך השתא נמי קא מטלטלי מרשות היחיד לכרמלית: **תוכו שביה.** וכי שרי ליה לטלטולי בגווה חזו ליה עלמא ומיתלף ברה״ר: **מתוכו לים לא שביה.** ולא גזרו רבנן במלתא דלא שביה ואע״ג דבשאר רה״י לכרמלית גזור רבנן הנהו אבל הני תרתי כחדא יותר מבית סאתים ומתוכו לכרמלית לא שביה: **דאשתפך חמימיה.** שהיו רוצין למולו והחמו לו המין מבערב ונשפכו היום: **מגו ביתאי.** מביתיה דרבה **והתיוק היה בבית אחר באותה חצר: נסמוך אשיתוף.** דמבוי דתנן (לקמן עב.) **במתני׳** אם נשתתפו במבוי מותר כאן וכאן **במבוי ובחצירות** אף על פי שלא עירבו: **בדאורייתא מותבינן תיובתא.** באיסור של תורה ואכסן מורה בו היתר ויש בתלמידים שיודע להשיב ישיב קודם מעשה שלא יעבור על דברי תורה אבל בדרבנן בגון עירובי חצירות שבקינן לאכסן לעשות כהוראתם: **והדר מותבינן.** ליה לגמרא אם יפה הורה: **הזאה.** על הטמאה אינה אסורה בשבת אלא משום שבות: מה

מסורת הש״ס

מוסף רש״י מחיצה היא. לקרות רשות היחיד (שבת ז.). ואמירה לנכרי שבות. מדרבנן (ב״מ ג.).

שבת דף ז.

הגהות הב״ח

(ה) תוס׳ ד״ה ויבטלנו וכו׳. בתקום אויר (אל מבוי). תלמ״מ ומ״ב בתפרי לון זה: (ג) ר״ה בסמוך וכו׳ מבטה דלקמן. מ״ב דף ע״ב דף עב ע״ב: (ג) בא״ד דפסיק רב לקמן. מ״ב לים דף עב ע״ב: (ד) בא״ד סבר כמאן דאמר. מ״ב סוף דף עח ע״ב:

גליון הש״ס

גמ׳ נימרו ליה לנכרי. עי׳ לעיל דף סד ע״א תוס׳ ד״ה אי״כ:

[שבת קו. ופס נסמן]

רבינו חננאל

מכל המבוי. רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו נכרי בית סאתים אוסר יותר מבית סאתים אינו אוסר. פי׳ פתוח ד׳ על ד׳ פתוח לקרפף אם יש בו בית סאתים עדיין אוסר [על] בני המבוי שלא חלק רשותו [יהודה מב׳ סאתים אינו] (ואינו) אוסר. וכן מגיא דשבעתא. לפי׳ שיירא שתו ושבתו בקרפף שיש בו כמה סאין ושבת נכרי עמהן ההוא (נכרי) בית סאתים ששבת עליו אסר לישראל ששבתו עמו לטלטל בו אבל בשאר המקום כולו אינו אוסר. ישראל שלא עירבו בית סאתים אינו אוסר כי אם בלא עירוב מותר בו אבל יותר מבית סאתים שאין לו [לטלטל] אלא ע״י [עירוב] אוסר אא״כ ביטל רשותו כר׳ יוחנן דאמר יש ביטול ברחבה. אמר עולא א״ר יוחנן (א״ר) קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפי׳ כור ואפי׳ בורים הזורק מרה״ר לתוכו חייב מחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין. ומותבינן עלה מהא סלע שבים גבוה י׳ ורחב י׳ פחות אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו. פחות מכאן מטלטלין עד בית סאתים. דקתני *) אפחות מכאן בית סאתים הוא דמטלטלין הא יתר מבית סאתים לא. והא פחות מי׳ פחתים כרמלית הוא. והים כרמלית הוא מכרמלית לכרמלית הוא ואפי׳ יתר מהאי שרי אלא לאו ארישא והכי קתני סלע שבים גבוה י׳ ורחב ד׳ אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו. ועד כמה עד בית סאתים. כלומר שהוא כרה״י הא יתר מבית סאתים מטלטלין אלמא כרמלית היא. והאי סלע שבים כי קרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוא וקתני דמטלטלין מן הים לתוכו אלמא כרמלית היא. ותיובתא דר׳ יוחנן תיובתא ודחי רבא לעולם אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו. [וה״ק] בתוכו הוא דמטלטלין עד בית סאתים רב אשי אמר לעולם ארישא והן אמרו קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד׳ אמות. והן אמרו אין מטלטלין מרה״י לכרמלית בית סאתים דשרי לטלטולי בכוליה אסרי רבנן לטלטולי מתוכו לים ומן הים לתוכו ס״ם דילמא אמרי רה״י היא ואתי לטלטולי בכוליה. ומ״ם תוכו שביה ולשיבא אמרו. מתוכו לים ומן הים לתוכו דלא שביה לא גזרו ביה רבנן: **ההוא** ינוקא דאישתפיך חמים שהיכסנו לו למול עליהן א׳ להן רבה נייתו ליה כיא המימי מגו ביתו. והא לא ערבינן. א״ל נסמוך על שיתוף שבמבוי אסר ליה לית לן שיתוף מבוי אסר להו אמרו לנוי ויאזל וייתי

*) ל״ל דקתני אהיא קאי אפחות מכאן וכו׳.

בסמוך דטעמא דרבי יהודה
שות היחיד מדאורייתא, ואי
רבים שאם כן בטלת לרבי
יתא ממבואות המפולשות,
ו') אמרינן בברייתא שהיא
לר' יהודה דהתם אמרינן
ה למעוטי הא דאמר רבי
שות הרבים גמורה אמרינן
ולא אמרינן למעוטי לר'
רישא, אלא ודאי דהא דרבי
מר או שאין בו דרך לששים

יא מדרבנן אדרבנן דדילמא
כין רשות הרבים, מדרבנן
לטלטל אבל לזרוק מודים
מבטלי מחיצתא, וגבי פסי
ו על דין תורה כשם שהקילו
תירצו דא"כ היה לו לומר
אין מערבין משמע אפילו
למא בכך הוא דלא מערבא
מחיצה וכמאן דאמר קורה
למ"ד משום מחיצה היינו
ת, ויש לומר דאנן אליבא
לדידיה אפילו בדלתות לא
ות בלילה כעין ירושלים
א על מתניתא דת"ק והנניה.

ו לא קשיא התם איכא שתי
ות (דתלמודא) [השלימות]
לין לעולם משום בקיעת
איהו סבר דשתי מחיצות
זיד מן התורה וכדאמרינן
היא רשות היחיד למעוטי
אר המחיצות אינם אלא
לטלטל בו, אבל גבי פסי
שלימות ולא שום מחיצה
דוחות ורבים בוקעין בהם
ילו הניח שם שתי רוחות
ין צריך שיסלקנה לצדדים
שם שתי מחיצות שלימות

א התם גבי פסי ביראות
כא במבוי דר' יהודה אין
משום קורה או לחי אפילו
חיצה לא חשיבי להו שם

מחיצות חשובות לענין זה ואפילו בצורת פתח נמי לא חשיבא מחיצות כעין פסי ביראות שיש שם שתי אמות עומדין.

ואיכא למידק מ"מ ר' יוחנן דאמר דירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה (אין) חייבין עליה משום רשות הרבים דאתו רבים ומבטלי מחיצתא דאמר כמאן, אי לר' יהודה הא איכא שתי מחיצות מעלייתא אי לרבנן הא איכא שם ד' מחיצות דעדיפי מפסי ביראות כי אין צריך לומר שבאותן רוחות שהיו פתחי ירושלים היה בכל פתח ופתח מכאן ומכאן עומד מרובה מאד יותר על הפרוץ, יש מרבותינו בעלי התוספות ז"ל [מתרצין] דמבואות ירושלים ג"כ כולם היו מפולשות שתי וערב וליכא שתי מחיצות מעלייתא ור' יוחנן דאמר כר' יהודה, ואינו מחוור, אבל הנכון כדברי האומרין דר' יוחנן סבר לה כר' יהודה בחדא דאתו רבים ומבטלי מחיצתא וסבר לה כרבנן דמדאורייתא לא הוי רשות היחיד בפחות משלש מחיצות הילכך בענין בירושלים שלש מחיצות מעלייתא וליכא.

וקיימא לן כר' יוחנן, חדא דר' אלעזר תלמידו הוה ואין הלכה כתלמיד במקום הרב, ועוד דסוגיין כר' יוחנן אזלא כדכתיבנא לעיל, הילכך אי אפשר לערב רשות הרבים (או) [אלא] כשאין הדרך סלולה שם לרבים ויש להם מעבר אחר אלא שפעמים בוקעים בה רבים כעין מבואות המפולשין לרשות הרבים דבכי הא מיערבא בצורת פתח מכאן ולחי וקורה מכאן או בדלת מכאן [אע"פ] שאינה ננעלת, הא כל שהדרך סלולה לרבים בין שהיה רחבה ט"ז אמה או פחות אין מערבין אותה אלא א"כ יש בה לרוח אחד מפילושיו דלת הננעלת ממש בלילה.

דף כ"ב ע"ב. אילימא משום דמקיף ליה סולמא דצור מהאי גיסא ומחתנא דגדר מהאי גיסא. והם כשתי מחיצות כמין גם דאי בשאינן כמין גם מאי קאמר דהיינו רשות הרבים גמורה דמבוי המפולש אלא ודאי כדאמרן. וק"ל ולמאי דס"ד השתא אמאי לא פריך ליה מדרבי יוחנן דאמר שיש רשות הרבים בירושלים וירושלים מארץ ישראל היא ומקפי ליה האי סולמא ומחתנא, י"ל דהא עדיפא ליה למיפרך דא"כ אפי' בבל נמי וכד איפרקא הא איפריקא אידך דר' יוחנן ואילו הוה מקשינן מדר' יוחנן דילמא הוה דחי דאמוראי נינהו אליבא דרבי יוחנן.

דהא מקיף ליה פרת מחד גיסא ודגלת מחד גיסא. פי' כמין גם, וכולי עלמא נמי לא ליחייבו דהא מקיף להו אוקיינוס, פירוש דכל שהוא עמוק עשרה טפחים חשיבא מחיצה כדאיתא בפ"ק דשבת ובכל דוכתא, ולהכי פרכינן דכיון דאמרת דאפילו המחיצות מרוחקות כל כך דינן כרשות היחיד א"כ אין רשות הרבים בעולם [וזה] אי אפשר, וק"ל מ"מ עד אימתי יהא מרוחקות שיהו חשובות מחיצות לשוויה רשות היחיד, דהא אמרינן דקרפף יותר מבית סאתים שהוקף אפילו שלא לדירה רשות היחיד הוא מן התורה וכמה יהא שיעור אותו יותר מבית סאתים, אומר רבינו הרב ז"ל דהיינו כל שרואה עצמו תוך המחיצות דאע"ג דלגבי שבת לא בענין מחיצות הניכרות לדירתו כדאיתא בפרק קמא דסוכה (ד' כ' ועי"ש) אפ"ה בענין שיראה עצמו תוך מחיצות.

דילמא מעלות ומורדות קאמרת. פי' דמעלות ומורדות שבארץ ישראל אע"פ שהם רחבים י"ו אמה ובקעי בהו רבים אין בהם דין רשות הרבים.

א"ל קרקפנה. כלומר אדם גדול וראש, חזיתיה לרישך ביני עמודי כד אמרה ר' יוחנן להא שמעתא. דאין חייבין עליהם משום רה"ר, פי' בתוספות האחרונים דמשום רבה שהיה רבו של אביי אמר חזיתיה לראשך כלומר ראיתי לרבך רבה שהיה לומד שם לפני ר' יוחנן דרבה למד לפני ר' יוחנן כדאיתא בפרק שני דייני גזירות (כתובות קי"א א') ודמיא להההיא דאמרינן במסכת שבת (נ"ה א') רישך בקרירי ורישא דרישך בחמימי, אבל אביי לא מצינו בשום מקום שהלך לארץ ישראל ללמוד תורה אצל רבי יוחנן, ואין פירוש זה מחוור כדבעינן למימר בסמוך ואינו שיטת ר"י ז"ל, אלא הכא דרך צחות קאמר ליה כל כך כוונת ההלכה עד שכמדומה לי שהיית בבית המדרש כשאמר ר' יוחנן כן.

מפני שאינם כדגלי מדבר. פירש"י ז"ל כי דגלי מדבר בארץ מישור וחלק היו מהלכין כי עניי כבוד היו (מושכין) [מיישרין] כל העקלקלות, ואינו נכון דא"כ מאי אירא שבארץ ישראל אפי' שבבבל נמי דכל רשות הרבים דעלמא מדגלי מדבר גמר כדאיתא בפרק הזורק (צ"ה א'), אבל הנכון דכולי האי לא גמרינן מדגלי מדבר והכא קתני שמעלות ומורדות (אלא) כיון דלא ניחא תשמישתייהו לא מסרם יהושע לרבים כדאמרינן לקמן גבי שבילי בית גלגל וא"כ אינם דומים לדגלי מדבר שהיו מסורין הדרכים לרבים והיינו דנקט שבארץ ישראל מ"ר.

בעא מיניה רחבה מרבה תל המתלקט עשרה טפחים מתוך ד' אמות ורבים בוקעין בו. פי' והוא רחב ט"ז אמה ועשוי לדריסת ששים רבוא מהו, וא"ת ותפשוט ליה מדרבי יוחנן דלעיל דמעלות ומורדות שבארץ ישראל, תירצו בתוספות דרבה לא שמיעא ליה ההיא

[illegible] עירובו דבעי נמיתני חילוק בין
ליסינה ולר"ע אפי' ביסינה אין לו ממקום עירובו אלא אלפיים:
עירובו בעיר חריבה כו'. דכי
רבנן כל העיר לו כד' אמות כמ
כדתנן בהדיא אימתי בזמן שא
דיורין אלמא בחריבה מודו: ה"
באין בה דיורין מודין ליה:
ראויה לדירה. שנפלו מחילו
מערת צדקיהו. גדולה היתה
שילא בה לדקיהו לילה מירוו
לברות מפני הכשדים כדכתיב ביר
(נב) ותבקע העיר וגו'. אף
חריבה. ועל כרחך חריבה מדי
ולא מחומה דאי מחומה לא הוי
מהלך את כולה כיון דלא שבת כל
מחילות (וה"ה ר' עקיבא) ואע"ג ז
(א)מומה קתני שבת ולא קתני הני
מני. הא דלא חני הניח: אי ניב
ר"ע. דלית ליה בהמיה מהלך ו
כולה אמאי תנא עיר דומיא דמעב
למימר דבחריבה קאי: אפי' ישיבו
נמי. הניח לר"ע לא והא ליכא למימ
דהא דנקט חריבה משום שבת נק
למימר אע"ג דהיא חריבה היכ
דשבת מהלך את כולה הא מאי אירי
עיר אפילו תל ונקע וקמה קלוטי
ושיבולין מקיפות אותה אמרן בפרקי
קמא (דף טו.) מהלך את כולה: אלא
לאו רבנן. ושמע מינה בחריבה
מודו דהא על כרחך הא דנקט חריבה
משום שיורא דשיר ולא תנא הניח
נקט לה: אף מערה ישיבה.
ולאשמעינן דאפ"ה שבת אין הניח
לא כר"ע: והא כמערת צדקיהו
קתני. ואין שם דיורין [דרין] דהא
של מלך היתה. א"נ השתא ליה בה
דיורין: בבי כנישתא דבי אגובר.
בית הכנסת גדול היה וכולו מובלע
באלפים של מחוש מברכתא והם לא
היו מוסשין להוליך העירוב עד סופו
ולהניחו שם דסבירא להו כרבנן דכיון
דמוחה בחוץ מחילות מהלכין את
כולו וחולה לו אלפים: גוו ביה טפי.
העמיקו עוד להעמיד העירוב עד
סופו ולהניחו שם: כי היכי דלישתרו
לכו טפי. הא ממקום העירוב
בעיתו למדוד: פלגאה. חולק על
חכמים אחה: בעירובין לית דחש
להא דרבי עקיבא. דקי"ל הלכה
כדברי המיקל בעירוב:

הדרן עלך כיצד מעברין

גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל שבת בעיר הריבה לרבנן מהלך את כולה והוצה לה אלפים אמה הניח את עירובו בעיר חריבה אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה ר"א אומר *אחד שבת ואחד הניח מהלך את כולה והוצה לה אלפים אמה מותיבי אמר להן ר"ע אי אתם מודים לי בנותן את עירובו במערה שאין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה אמרו לו אימתי בזמן שאין בה דיורין הא באין בה דיורין מודו ליה מאי אין בה דיורין אינה ראויה לדירה הא שמע [1]שבת בעיר אפי' היא גדולה כאנטיוביא במערה אפילו היא במערת צדקיהו מלך יהודה מהלך את כולה והוצה לה אלפים אמה קתני עיר דומיא דמערה מה מערה חריבה אף עיר חריבה ושבת אין אבל הניח לא מני אילימא רבי עקיבא מאי איריא חריבה אפילו ישיבה נמי אלא לאו רבנן ומעמא דשבת אין אבל הניח לא לא תימא עיר דומיא דמערה אלא אימא מערה דומיא דעיר מה עיר ישיבה אף מערה ישיבה ורבי עקיבא היא דאמר אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה ובשבת מודי והא כמערת צדקיהו קתני כמערת צדקיהו ולא כמערת צדקיהו כמערת צדקיהו גדולה ולא כמערת צדקיהו דאילו התם חריבה והכא ישיבה מר יהודה אשכחינהו לבני מברכתא דקא מותבי עירוביהו בבי כנישתא דבי אגובר אמר להו גוו ביה טפי כי היכי דלישתרי לכו טפי אמר ליה רבא *פלגאה בעירובין [2]לית דחש להא דרבי עקיבא:

הדרן עלך כיצד מעברין

הדר עם העכו"ם בחצר או עם *מי שאינו מודה בעירוב דברי זה אוסר עליו* ר' אליעזר בן יעקב אומר [3]לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה אמר ר"ג מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו במבוי בירושלים ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם רבי יהודה אומר בלשון אחר מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם:

(געיל לא)

גמ'

הדר • ר' אליעזר בן יעקב אומר עד שיהו ב' ישראלים אוסרים

כו' • מתני' דאתרייהו קאי ר"א בן יעקב אעכו"ם ואכותי וכגמ' מפרש דטעמא דרא"י דכיון דעכו"ם חשוד אספיכות דמיס כתרי דסליתי דדיירי נזרו בהו רבנן שמא ילמד ממעשיו כו' וא"ת והרי כותים דלא חסידי אספיכות דמיס ולא אתרבינה דמוכח פ"ק דמס' ע"ג (דף טו:) שמעמידין בהמה בפונדקאות של כותים ומתיחדין עמהם א"כ בכותי דדיירי וגנזור כחד ולא לומר דר"א בן יעקב סבר דכותים גרי אריות הן וחסידי דהא אפילו גמ"ד גרי אריות הן לא חסידי מדפריך התם בע"ז עלה מבריתא דאסרו למכור בהמה דקה לכותים ודולה להוציא מתוך כך דטעמא מכוס דאתי לזנוני לעכו"ס ולא מכוס דחסידי ואמאי דלמא בכותים גרי אריות אי גרי אמת הן כלעני ואומר ר"י דעיקר תקנה מכוס עכו"ס היתקן שמא ילמד ממעשיו ולא מכוס לזונו וכותי ואגב דאסרו בעכו"ס אסרו גמי בכותי וכיון שלא נאסר אלא ע"י עכו"ס לא

התמיר בהן יותר מן העכו"ס:

אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי

לר' כו' • קסבר לדוקי היו כעכו"ס כדמפרש בגמ' ופי' בקונטרס אבל בכותי מודה דהרי הוא כעכו"ס מכוס דגרי אריות הן ואע"ג דא"ק דאסר כותי היינו רבי מאיר כדאמר בגמ' ומתיבון ליה דקסבר גרי אמת הן בפרק ד' וה' (נ"ק דף לה:) ואפ"ה אסר בכותי מ"מ הואיל בקונטרס לפרש טעמא דר"ג מכוס גרי אריות דא"ק היתה אלא מפליג בין לדוקי לכותי ואסר לדוקי אע"ג דיכולא גמור הוא וה"ה בכותי אבל לר"ג דמפליג בין לדוקי לכותי ע"כ לדיך לומר מכוס דלדוקי יכולא גמור הוא וכותי עו"ג גמור דגרי אריות הן ומיהו קשיא לר"י דמשמע בהדיא בפ"ק דנזיר (דף י:) דר"ג סבר ליה דכותים גרי אמת הן דמכשיר גט בסני עדיו כותים ואומר גמי בפ"ק דחולין (דף הי:) דר"ג וכית דינו גמנו אסחיטת כותים ואכרזה ומפרש התם טעמא מכוס דסבירא להו כר"מ דגזר על יינם לפי שמצאו להם דמות יונה וחיים למיעוט ב"מ דגרי אמת הן דאי גרי אריות הן לא היה לריך למיגזר עליהן ומאליהן קמיתסרי ובקונטרס פירש דהתיה רבן גמליאל בנו של ר' יהודה הנשיא אבל מקום רגיל לקרותו לו רבן גמליאל בר רבי לו רבן גמליאל בנו של ר"י הנשיא ועוד דלא יתכן דר"מ דהוה קודם רבן גמליאל בר רבי גזר על יינם דרבנן ובכך שהיתה דאוריתא שהוצרך ר"ג ב"ר לגזור עליה ועוד דאין סברא כלל דאם גזר על יינם מכוס יין נסך שהאמ שחיטתם מותרת כיון שנתבטל כמומרי[1] לעכו"ס דהא אמרינן בפ"ק דחולין (ה.) מומר[2] לעכו"ס אסור

להאכיל

1 נס"ל: כמשומדים. 2 משומד.

מעשה בצדוקי שהיה דר עמנו במבוי. וביטלנו רשותו: ואמר לנו אבא מהרו והוציאו כליכם למבוי. והחזיקו בו כיון דקדם היום מיד כדי שלא יחזור בו: עד שלא יוציא. כליו מחלה ויחזור ויחזיק ברשותו ויאסור עליכם. וש"מ דאינו כעכו"ס דאי אגירו מינה היכי מצי למהדר אע"ג דמפיק לא אסר דהא נקטינן דמי: מהרו ועשו צרכיכם במבוי. דאע"ג

גמ' לא שנא חד. ישראל יחידי דר עמו: שמה דירה. ויש לו רשות בחצר ונמצא ישראל המוציא לחצר מביתו שהוא מיוחד לו מוציא מרשות לרשות ורבנן גזרו שלא להוציא מרשות לרשות בלא עירוב דלמא אתי לאפוקי מרה״י לרה״ר: הרי הוא כדיר של בהמה. ואין לו כח לאסור ור״מ קאמר לה לקמן בברייתא בשמעתין ורמינן מתני׳ עלה ומוקמינן* בדליתיה דישראל אפי׳ כי ליתיה אוסר אלמא דירת עכו״ם לאו שמה דירה: אלא דב״ע לאו שמה דירה. אלא משום גזרה שמא ילמוד ישראל ממעשיו של עכו״ם הטרימוהו והפסידוהו חכמים לישראל הדר עמו כדי שיקשה בעיניו ליתן שכר בכל שבת ושבת ואלא משום ובהיות גזרה פליגי ר״מ ור״א בן יעקב אי גזרינן ליה על ישראל יחיד הדר עם העכו״ם או לא: ר״א סבר כיון דעכו״ם חשוד על שפיכות דמים. לא שביק יחידי דדייר בהדיה ומילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן ור״מ סבר יחידי נמי דמנין עירוב דדייר ומש״ה אמור רבנן אין עירוב מועיל כו׳: ועכו״ם לא מוגר. לא יהא רוצה לשכור* ואלא ישראל זה משם: מאי טעמא. לא מוגר עכו״ם: בריאה. חזקה שיתנה ישראל עמו למלאות כל המבוי כליס אם ירצה: בן נח נהרג. על הגזל דהיא מז׳ מצות כדאמר בד׳ מיתות בסנהדרין (ע.) ואמר* אזהרה שלהן זו היא מיתתן ואשמועינן ר׳ יוחנן דעכו״ם לא תמיל אפילו אפחות משוה פרוטה והוי גזל לדידהו: לא ניתן להשבון. דגבי ישראל כתיב* והשיב את הגזלה אבל בעכו״ם לא כתיב השבה הלכך כיון שעבר נהרג ואינו משלם: במוהרקי ואבורגני. למלאות החצר בספסלין וקתידלאות אם ירצה: חצירו של עכו״ם. אע״ג שאסתם חצירות פתוחין לתוכן בתים הרבה אין רשות עכו״ם חלוקה להיאסר רשות כל אחד ואחד לבדו דדירת עכו״ם לא שמה דירה וישראל שאינו דר עמהן שנכנס לאחד מן הבתים בשבת מותר להוציא מן הבתים׳ לחצר ולא הוי מוציא מרשות המיוחדת לעכו״ם זה לרשות שהיא לכולן: ואם יש שם ישראל אחד. דר עמהן אוסר על כל ישראל להוציא מן הבתים לחצר מפני שהיא כחצירו: ר״א בן יעקב אומר (ה) עד שיהו שני ישראלים. דדין בשני בתים ואוסרין זה על זה רשות העכו״ם חלוקה מהן ואוסר העכו״ם על בתיהם והן אוסרין על בתי העכו״ם מלהוציא לחצר דשויה רבנן לדירת עכו״ם דירה כדאמר לעיל אבל בישראל יחידי לא שויה רבנן לדירת עכו״ם דירה ולא הוה אוסר על בתיו של ישראל ולא ישראל אוסר על בתיו שאין חילוק רשות בעכו״ם: אמר

[ע״ג] [לקמן עה.]

[תוספ׳ ע״ה הט״ו]

[ב״מ עא.]

[ע״ז כב.]

[ל״ל להשמיר]

[סנהדרין מ.]

[ויקרא ה]

[תוספתא ע״ה הט״ו]

[גמוספי ליתא דברי ר״מ]

[ו׳ נסים ז״ל: להוציא מבתי הנגר.]

[וכ״ש הערוך בשם רב אלי גאון שבלשון פרסי נקרא אמורגני בלוחים גם בערך מהרק כתב פי׳ זה בשם ר׳ נסים וגם על מוהרקי פי׳ כתיבה ותחומה ורבינו גרשום פי׳ כלי הבית]

גמ׳ יתיב אביי בר אבין ורב חיננא בר אבין ויתיב אביי גבייהו ויתבי וקאמרי בשלמא ר״מ קסבר *דירת עובד כוכבים שמה דירה ולא שנא הד ולא שנא תרי אלא ר׳ אליעזר בן יעקב מאי קסבר אי קסבר דירת עובד כוכבים שמה דירה אפילו חד נמי ניתסר ואי לא שמה דירה אפי׳ תרי נמי לא ניתסר אמר להו אביי וסבר רבי מאיר דירת עכו״ם שמה דירה והתניא *חצירו של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה אלא דב״ע דירת עכו״ם לא שמה דירה והכא בגזירה *שמא ילמד ממעשיו קא מיפלגי ר׳ אליעזר בן יעקב סבר כיון דעובד כוכבים *חשוד אשפיכות דמים תרי דשכיחי דדיירי גזרו בהו חד לא שכיח לא גזרו ביה רבנן ור״מ סבר זמנין דמקרי ודייר ואמרו רבנן *אין עירוב מועיל במקום עכו״ם ואין ביטול רשות מועיל במקום עכו״ם עד שישכיר ועכו״ם לא מוגר מ״ט אילימא משום דסבר דלמא אתי לאהדוקי ברשותו הניחא למ״ד שכירות בריאה בעינן אלא למ״ד שכירות רעועה בעינן מאי איכא למימר דאתמר רב חסדא אמר שכירות בריאה ורב ששת אמר שכירות רעועה מאי רעועה מאי בריאה אילימא בריאה׳ בפרוטה רעועה פחות משוה פרוטה מי איכא למאן דאמר מעכו״ם בפחות משוה פרוטה לא והא שלח רבי יצחק ברבי יעקב בר גיורי משמיה דרבי יוחנן יהוו יודעין ששוכרין מן העכו״ם אפילו בפחות משוה פרוטה *ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון אלא בריאה במוהרקי ואבורגני רעועה בלא מוהרקי ואבורגני הניחא למ״ד שכירות בריאה בעינן אלא למ״ד שכירות רעועה בעינן מאי איכא למימר אפי׳ הכי השיש עכו״ם לבשפים ולא מוגר גופא חצירו של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה *ומותר להכנים ולהוציא מן החצר לבתים ומן בתים להחצר ואם יש שם ישראל אחד אוסר *דברי רבי מאיר רבי אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה

לאכול משמיטתו אלא ודלא ר״נ דיבנה הוה ותחלה גזר על פחיטה דאורייתא ושבק פחת יינם דרבנן ואע״ג דר״ג קודם דר׳ מאיר הוה הלי אתו בדר״מ משום דבפיעלא לן בכל דוכתא דחיים ר״מ למיטוטא ולספרים נמי דגרסי הכא רשב״ג הא שמעינן ליה בפ״ק דחולין (דף ד.) דס״ל כותים נילי אמת הן גבי מלת כותי מותרת דקתני רשב״ג לומר כל מנה שהחזיקו בה כותים יותר מדקדקין בה מישראל ועוד דאם כן מה חדשו ר׳ אמי ור׳ אסי *כמה בעבאום עכו״ם נמודים לבעל רשות ליתן רשות והלא כך היו משלים לכ״ע דליכא למימר דמעיקרא גזור ולא קבלו מיניהו דלענין שחיטה ויין נסך הוא דקאמר התם גזור ולא קבלו מיניהו ומראה לר״י דבין לדוקי ובין כותי *לדידה אינם כעכו״ם ומה שלא הוסיף כותי בהסורי מחסרא בגמ׳ ר״נ לומר לדוקים וכותים אינם כעכו״ם היינו משום שלא כא המתרץ אלא להקן שלא יקשה לדוקי מאן דכר שמיה ועוד י״ל דאפילו ר״נ עצמו לא הזכיר בדבריו כשאלק על הגא קמא אלא לדוקי לבדו לפי שלא הבינו דאיה אלא מלדוקי ולא״ה לא גרס רשב״ג הכי פסקינן בגמרא כר״ל בן יעקב ור׳ יוחנן נמי דקאמר הגנו כר״ל בן יעקב *הא ר׳ יוחנן נמי אמר הלכה כרשב״ג במשנתינו וי״ל דלא פסקינן בגמרא כר״ל בן יעקב אלא על עיקר דבריו דלא אסר בחד ישראל עד שיהו שנים אבל בהא דסבר ליה כת״ק דכותים כעכו״ם לא פסקינן כוותיה ואפשר דבהא הלכה כרשב״ג דאין כעכו״ם ועוד דהאידנא לא נפקא לן מידי לענין כותים לנסוך *כשעבאום עכו״ם נמודים:

חצירו של עכו״ם הרי הוא כדיר של בהמה · ואם יש בתים הרבה של עכו״ם פתוחין בחצר מותר לישראל להכנים ולהוציא לכם מאחר שאין ישראל דר שם:

ועכו״ם לא מוגר · ולא״ת ומעיקרא דס״ל דעשמא משום דדירת עכו״ם שמה דירה מ״ע דעירוב לא מהני ושכירות מהני וי״ל דעירוב וביטול בדין הוא דלא מהני אלא העכו״ם מכיר בהן אבל יודע הוא שישראל קונה רשותו בשכירות אבל הבאתא דאסיקנא שהוא כדיר של בהמה ומן הדין לא בעי מידי אריך הוא לפרש מ״ט הקילו רבנן שכירות עפי מעילוב וביטול:

בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון · פירש נקונטרס דגבי ישראל כתיב והשיב את הגזלה אבל בשובד כוכבים לא כתיב הלכך כיון שעבר נהרג ואין משלם משמע מהוך פירושו דאפילו בגזל מעכו״ם הכירנו לא מיחייב בהשבה ולא יהבן לומר כן לפי אותה שיטה דפרק בתרא דעכו״ם (דף עא.): דבעי למידק דמשיכה בעכו״ם קונה דאי אינה קונה אמאי נהרג הכל בהא דנהרג על שוה פרוטה לא קשיא ליה דבדין הוא שיהרג אע״ג דלא קני ליה משיכה כיון דהוי ממון חשוב אבל בפחות משוה פרוטה דלאו ממון הוא ובמשיכה נמי לא קני אמאי נהרג ולא בגזל מעכו״ם אחירי מ״ש אפי׳ בפחות משוה פרוטה ממון חשוב הוא לגבי עכו״ם דלא מחיל על פחות משוה פרוטה ובדין הוא שיהרג אף על גב דלא קני ליה כיון דחשיב ממון לגביה כמו שוה פרוטה ליסראל וכל הגזלנים דמיחייבי על הגזילה אע״ג דלא קנו ליה אבל מהא דנהרג על גזל פחות משוה פרוטה מישראל דייק שפיר כדפרישתי ומשמע ליה דאיירי בגזל מישראל מדקתני ולא ניתן להשבון כלומר דאינו חייב להחזיר ובגזל מעכו״ם היה חייב כיון דקניה ולא כפ״ה דכתר (ג) בגזל מן העכו״ם משום דלא כתיבא ביה השבה ומשום קס ליה בדרכה מיניה לא מיפטר דלא אייך גבי עכו״ם דהא נטלו לסטיו כמותו בהגזל בתרא (ג״ק דף קיד.) משמע דלא קנו אלא ביאלום ומוקמינן בלסטיס עכו״ם ועוד דאפילו בישראל אי הוי בענין חייב להחזיר ולא אמרינן קיס ליה בדרכה מיניה כדמוכח בפרק בן סורר (סנהדרין דף עב.) גבי בא במחתרת ומשני דהא דמיחייב מיתה משום דמעבר ליסראל כלומר שהוא חשוב ממון ביד עכו״ם דאין שכרה לומר שאם ליעבו בשום ענין שיתחייב מיתה ומאי לא ניתן להשבון כלומר כיון דלא קניא במשיכה א״כ כל היכא דאיתיה של ישראל הוא דאי משום דמיחייב זימנין דלא מייתם ומפרש שאינו בענין לא מיחייב ליתן דמיו לאבל כל זמן שהוא בענין ואלו חייב להחזיר אבל אין לפרש אינו בתורת השבון לענין שיפטר בהשבתו ממיתה כמו ישראל ממלאות דהוי בכך ליתן לעשה דאם כן דחק בחנם להעמידה בישראל ומשום דמעבר ליסראל דלוקמה בגזל מעכו״ם: **מוהרקי** ואבורגני · פירוש מוהרקי כתיבה ותחומות כמו מוהרקייהו דהני בעפסא דמלכא מנח בטוף ההולך (יומא דף מז:) ואבורגני *שלוחים ודא״ח פירש מוהרקי ואבורגני כמו בנין: ולבי

בחצר ולא הי״שינן דלבא אתי ואי בסקום קרוב הוא דיבול לשיתא ביומיה הי״שינן ולא שרי ר׳ כאיר ר׳ אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהיו שני ישראלים אוסרין זה על זה תנא

א׳ [מתי׳ פ״ג מהל׳ מירוכין הל׳ ט טוש״ע א״ח סי׳ שפב סעי׳ לן]: ב א מתי׳ שם הלכה י טוש״ע שם:
ג כ מתי׳ שם הלכה יב טוש״ע שם ס״ד:
ד ג מתי׳ שם טוש״ע שם סעיף ה:
ה [מתי׳ פ״ט מהל׳ מלכים הלכה טן]:

גי׳ מהרש״א לדידיה

מוסף רש״י

בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה. בן נח שגזל ישראל פחות משוה פרוטה, אע״ג דגבי ישראל לאו מגונא הוא דתמלי עליה, גבי עובד כוכבים מגונא הוא ובן נח נענשה על הגזל בסנהדרין (ע.) ואזהרה שלהן זו היא מיתתן ואין לריכין התראה (ע״ז עא: וכעי״ז יבמות מז:).

רבינו הננאל

הגיא דשמעתא דירת עכו״ם לא שמה דירה ובגזירה שמא ילמד במעשיו פליגי. ר״א בן יעקב סבר (כגון) [בגון] דהשיד אשפיכות דמים תרי דשכיחי דדיירי בהרי עכו״ם גזרו בהו רבנן איסור עד שיעבדו׳) חד ישראל בהדי עכו״ם דלא שכיח דדייר אי מקרי דדיירי לא גזרו ביה רבנן׳ ור׳ מאיר זמנין דהד נמי דייר ואמרו רבנן אין עירוב ולא ביטול רשות מועיל בהדי עכו״ם עד שישכיר ועכו״ם אינו משכיר לישראל ואע״ג דלא בעינן שכירות בריאה כבו מוהרקי ואבורגני בנון בנין אלא אפי׳ שכירות רעועה דיי לן אפילו הכי עכו״ם לא משכיר לישראל החיש לבשפים והכולי עלמא שכירות בפחות משוה פרוטה מן הענברי הויא שכירות דקי״ל בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להישבון אי׳ בן נח נהרג על הגזל שאהרתן זו היא סיהתן ואם יגזל בן נח פחות משוה פרוטה נהרג עליה וישראל אין חייבין עליה שאין ישראל חייבין אלא מפרוטה ולעולה לפיכך לא ניתן להישבון שהתורה ההיריה והשיב את הגזלה אשר גזל ואם אין גזלה אין השבה: **נופה** חצרו של עכו״ם הרי הוא כדיר של בהמה מותר להכנים מתוכה לבתים ומן הבתים לתוכה ואם יש שם ישראל אוסר דברי ר׳ מאיר אוקימנא בזמן דליכא תרוא עכו״ם

[ג״ק דף קיד.]

[ב״מ עא.]

[ע״ז עא.]

[יומא דף מז.]

[יבמות מז:]

[הולין ו.]

הגהות הב״ח

(ה) רש״י ד״ה ר״א בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו שניהם ר׳ נסים ז״ל: אינו אוסר עד שיהו וכו׳ דירה ולא הוא אוסר: (ג) תוס׳ ד״ה בן נח וכו׳ ולא כפ״ה דכתר אף בגזל מן העכו״ם וכו׳ דלא שייך גבי גזלו לסטיס דהא הת כסוטו:

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן שפב

ביאורים ומוספים

סִימָן שפב

אִם דִּירַת אֵינוֹ־יְהוּדִי מְעַכֶּבֶת בְּעֵרוּבוֹ

[משנ"ב ס"ק א]

אֶלָּא דַּחֲכָמִים גָּזְרוּ דְּלֵאסֹר עָלָיו[1] כְּדֵי שֶׁלֹּא יָדוּר עִמּוֹ[2] וְיִלְמֹד מִמַּעֲשָׂיו[3].

1) כתב בשו"ת גינת ורדים (כלל ג סי' כב) שבזמנינו לא שייך טעם התקנה של שכירות, משום שכל תקנת שכירות נעשתה כדי שהישראלים לא ידורו עם הנכרים, ובזמנים אלו שאנו מעורבים עם הנכרים וכל פרנסתנו מהם ואין לנו נחלת שדה וכרם, והלואי כשנתערב ביניהם נמצא קצת חן בעיניהם, והלואי נשיג פרנסתנו בצמצום, ונמצאת אומר שגזירת חכמים מרופה ורפופה בידינו [ודומה לזה כתבו התוס' (ב"מ ע, ב ד"ה תשיך) לענין איסור הלואה בריבית, שעכשיו שאנו שרויים בין האומות ואי אפשר לנו להשתכר בשום דבר אם לא נישא וניתן עם הנכרים, אין לאסור ריבית מחשש שמא ילמוד ממעשיו יותר משאר מקח וממכר, וכן פסק הטור (יו"ד סי' קנט)], ולכן יש להקל בתקנה זו במקום שיש צדדים להקל. ובשו"ת תורת נתנאל (סי' לג) צירף סברא זו בסניף לקולא.

מאידך, בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' צב) כתב, שאף על פי שבזמן הזה לא שייך טעם התקנה, מ"מ אין להתיר עירוב ללא שכירות, כיון שהוא דבר שבמנין וצריך מנין אחר להתירו. וכן בשו"ת ובחרת בחיים (סי' קכו) האריך שאין להקל בשום פנים בזמן הזה.

וכתב הבית מאיר (ס"כ), שאף שחלילה להקל במקום שכל הפוסקים סותמים ומחמירים, ובודאי ראוי לנהוג לשכור בכל מקום, מ"מ בשעת הדחק כשאי אפשר באופן אחר, כמדומה שעדיף לערב בלי שכירות מאשר לא לערב כלל, כיון שאם לא כן קרוב לודאי שרוב המון העם יעברו ויטלטלו בלי עירוב כלל. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' מז) צידד להקל כשיטה זו במקום שיש מחלל שבת להכעיס שאינו רוצה להשכיר את רשותו, וגם אי אפשר לשכור משכירו ולקיטו.

ובספר עיר הקודש והמקדש (ח"ג פכ"ג) כתב לענין ירושלים עיה"ק, שכיון שמצוה לדור בה, יתכן לחדש שלא תיקנו בה דין שכירת רשות מנכרי. וסיים, שלא שמענו מי שיחלק כן, ומעולם גם בירושלים נהגו לשכור רשות.

2) וכן לדור עם ישראל שעושה עבירות בפרהסיא, כתב הכף החיים (ס"ק א) שאסור, משום שיש לחוש שמא ילמד ממעשיו כמו בנכרי.

3) ואף אם הוא תלמיד חכם אסור. ואף על פי שלענין להלוות לנכרי בריבית, מבואר בגמרא (ב"מ עא, א) שלתלמיד חכם מותר להלוותו, משום שהטעם שחכמים אסרו להלוות לנכרי בריבית הוא כדי שלא ילמד ממעשיו, וכיון שתלמיד חכם הוא לא ילמד ממעשיו, וכן פסק השו"ע (יו"ד סי' קנט ס"א), כתב הנחלת צבי (על גליון השו"ע שם) שיש לחלק על פי דברי הרמב"ם (פ"ה מהל' מלוה ולוה ה"ב), שביאר שהטעם שבתלמיד חכם לא גורו בריבית הוא משום שאינו רגיל אצל הנכרי ואינו לומד ממעשיו, ואם כן כאן שדר עמו הריהו רגיל אצלו, ואף בתלמיד חכם יש חשש שילמד ממעשיו.

[משנ"ב שם]

אֲבָל לֹא בְּחַד בַּיִת[4].

4) ובאופן זה שהישראלים גרים רק בבית אחד, כתב החזו"א (או"ח סי' פב ס"ק טז) שלא גזרו חכמים כלל, וכיון שאין דירת הנכרי דירה, מותר להוציא אפילו מבית הנכרי לחצר וכן מהחצר לביתו.

[משנ"ב ס"ק ב]

אֲבָל בְּחַד בַּיִת[5], אֲפִלּוּ יֵשׁ כַּמָּה אֲנָשִׁים וְאוֹכְלִים כָּל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ[6], כְּחַד חֶשְׁבֵּי[7].

5) ואם הם דרים בשני חדרים, מבואר להלן (ס"ק עה) שדינם כדרים בשני בתים שאוסרים זה על זה, ואם כן אף הנכרי אוסר עליהם. וכן כתבו הערוך השלחן (ס"א) והכף החיים (ס"ק ה). אמנם כתבו, שאם הם דרים בחדר אחד, ויש ביניהם וילון שנעשה לצניעות ואינו פרוס בקביעות [שבאופן זה נתבאר בשו"ע לעיל (סי' שע ס"ד) שאין הישראלים אוסרים זה על זה], אין הנכרי אוסר עליהם.

6) ואם בדירה אחת בחצר דר ישראל אחד, ובדירה האחרת דרים ישראל ונכרי יחד, כתב החזו"א (או"ח סי' פב ס"ק ה) שצריך לשכור את רשותו של הנכרי.

7) ואף על פי שבאופן זה אינם מתייראים מהנכרי, ביאר הערוך השלחן (ס"א) שדבר זה עצמו שידורו שני בעלי בתים בחדר אחד הוא דבר שאינו שכיח, ולא גזרו באופן זה.

[משנ"ב ס"ק ג]

לְאַפּוּקֵי בְּמָקוֹם שֶׁאֵינָם אוֹסְרִים זֶה עַל זֶה[8].

8) וישראל שיש לו משרת נכרי, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק ב) שאוסר, וצריך לשכור ממנו את הרשות שדר שם. והקשה המהרש"ם (דעת תורה ס"א), שלעיל (סי' שע ס"ו) פסק השו"ע שמי שיש לו חמשה עבדים המקבלים ממנו פרס או תלמיד אצל רבו אינם אוסרים זה על זה, ומדוע משרת נכרי אוסר. ועוד, מדוע לא אומרים שלא השכיר לו את ביתו על מנת שיאסור עליו [וכמו שפסק הרמ"א כאן]. ובשו"ת מהרש"ם (ח"ו סי' יז) תירץ, שדברי הפמ"ג אמורים באופן שייחד למשרת חדר ואינו יכול לסלקו משם, ואף אין יכול להחליף ולהעבירו לחדר אחר, ולכך הוא אוסר. וסיים בצ"ע על סתימת דברי הפוסקים בזה.

[משנ"ב ס"ק ד]

אַז הֲנָכְרִי אוֹסֵר עֲלֵיהֶם[9].

9) ולענין דירות או חדרים שמשכירים לנכרי בערב פסח כדי להפטר מבדיקת חמץ, כתב בספר חכמת הלב (דרכי שלום פ"ה ס"ק ב) שאין הנכרי אוסר מחמת שכירות זו, והוא על פי המבואר בשו"ת הרשב"א (ח"ג סי' ער) ושו"ת הרא"ש (כלל כא סי' ז) ובאחרונים, שאם אין הנכרי אוכל פתו שם אינו אוסר אף על פי שלן שם ועושה שם שאר צרכיו. וכל שכן בשכירות זו שאין לנכרי מחמתה זכות לאכול בחדרים אלו, אלא משכירים לו את החדרים רק כדי להחזיק שם את החמץ. ובשו"ת דברי מלכיאל (ח"ד סי' כב ס"ק ט) הביא שיש אחרונים שנקטו שהמשכיר חדר שיש בו חמץ לנכרי, החצר נאסרת בטלטול מחמת כן. והסיק שם, שאם רק משכיר ואינו מוכר אין הנכרי אוסר. ובגדר הדברים כתב החזו"א (או"ח סי' כב ס"ק יח, וסי' קיד ד"ה מה), שאיסור הטלטול מחמת תקנת עירובי חצרות אינו תלוי בקנין הממון, אלא בדירה בפועל.

וכעין זה כתב בשו"ת התשב"ץ (ח"ב ענין לו) בענין מאפיה של נכרי שנמצאת בשכונת היהודים, ויש לאופה בית במקום אחר ששם הוא אוכל את פתו אחר גמר האפיה, שאין המאפיה נחשבת למקום פיתו, אפילו אם אוכל שם פת דרך עראי.

[משנ"ב ס"ק ה]

וּמֵאַחַר שֶׁהָעַכּוּ"ם אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַשְׁכִּיר בְּנָקֵל[10].

10) וטעם הדבר מבואר בגמרא (עירובין סב, א) שהנכרי חושש לכשפים. וביאר רבינו יהונתן (שם יט, א בדפי הרי"ף) שהנכרי אינו

המשך במילואים עמוד 31

מגמד שהרב בעומקה של הלכה כו׳ ובתוספתא פי׳ כתיב בפרשה אחרונה וילן אבל התם כתיב כתוב העם והא דקאמר מיד לאו לאלתר הוה אלא כשהופנה הרב בעומקה של הלכה אבל לבתר מעשה דמלך טובא הוה:

בל זמן שארון ושכינה שלא במקומן ישראל אסורין בתשמישי המטה · תימה לר״י דגבי טובדא של אוריה התמי היה ארון שלא במקומו דכתיב *(הנה) הארון וישראל [ויהודה] (תו״ס) [יושבים] בסוכות ואדוני יואב ועבדי אדוני על פני השדה חוניים ואני [וגו׳] (אשכב) [ולשכב] עם אשתי דמשמע שהיו אחריים מותרים בתשה״מ אלא שאוריה התמי היה מחמיר על עצמו לפי שהיו ישראל בצרה הא קאמר ליה דוד (לך) רד לביתך ושוד קאמרינן בפרק חלק (סנהדרין דף קו.) גבי דוד שהפך משכבו של לילה למשכבו של יום ונתעצלה ממנו הלכה זו כו׳ משמע בלילה היה מותר ואומר ר״י דשני אדונות היו אחד שכו שבני הלוחות מונחים ואותו היו מוליכין במלחמות כדתניא בספרי וארון ברית ה׳ נוסע לפניהם יומים זה שילוא עמהם(ד) במחנה והוא ארון עץ שעשה משה בעצותו לשיני דכתיב בלוחות אחרונות במשנה תורה ועשית לך ארון עץ ותחלה שם בו גם לוחות אחרונות דכתיב ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי עד שנעשה ארון של זהב בעשה בצלאל ואז נתנו בו לוחות אחרונות דכתיב וגתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך וכן עשה דכתיב בויקהל ובהאוהל אחרי הכל שהיו נאסרין בתשמישי המטה כשלא היה במקומו ואותו לא היו רגילין (ה) להוליך במלחמה דכתיב בשילה * מי יגלינו מיד האלהים האדירים האלה כי לא היתה כוחת מתמול שלשום שלא היו רגילין להוליכו ואז כשהוליכוהו לקח וגלה דמפרש רש״י התם ומה שהיה עמהן במלחמת יהושע ע״פ הדיבור היה עושה הכל והא דדרשינן בפ״ק דב״ב (דף יד.) אין בארון רק כו׳ מגמד שבלוחות ושברי לוחות מונחים בארון היינו ארון שעשה בצלאל כדמשמע התם זה היה בבית עולמים דבשלמה כתיב אלו קרא ואפילו למאן דדרים מאחר שברת ושמתם בארון היינו בבנין הבית שהיתה מונחת עדי עד ובירושלמי אוכלא פלוגתא בפרק משנה מלחמה דיש מי שאומרים ארון אחד היה *[ובקאמר התם קרא מסייע ליה לרבי יהודה פירוש שאומר ששני ארונות היו בארון וישראל יושבים בסוכות והלא ארון בגיון היה שאומרים ארון אחד היה] אלא שהיה בקירוי עד שלא נבנה בית הבחירה פירוש דבסוכות דקאמרינן לא שהיה עמהם במלחמה אלא כלומר שהיה בקירוי של חול שאינו בית המקדש אע״פ שבכך לא היו נאסרין בתשמישי המטה וגם אוריה עצמו היה נשוי בת שבע אם כן לא היה מחמיר על עצמו לפרוש מן האשה בשביל שאינו במקדש מ״מ כיון דאוכא תרתי לרישותא דישראל היו במלחמה יושבין בסוכות וגם ארון אינו במקדש היה רוצה להחמיר על עצמו ולו הוה גרים בירושלמי שהיה אלא בקירוי פירוש אלא בתוך הריעה ניחא טפי דלישנא דקרוי לא משמע שיהא חול: **לחמן** בר ריסתק · ר״ח גרים המן: **בטילו** רשותייהו לגבי חד מינייהו · פירש בקונטרס אע״ג דאינהו אסירי להוליא מחלרותיהן למבוי כדתנן נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין אהני להו לבטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית היחיד שבטלו רשותם אלמא דאי לאו הכי הוו אסירי לטלטולי ביה כדאמרינן במסכת שבת פרק ר״א אומר אם אלא הניח (דף קג:) דמבוי שלא נשתתפו בו (ו) עירובי חצירות עם הבתים אין מטלטלין בו אלא בתרבע אמות לא עירבו חצירות עם הבתים מותר לטלטל בכולו דכשעירבו חצירות עם הבתים שביתי מאני דבתים בחצר וגזרינן דלמא אתי לאפוקינהו מחצר למבוי ולפיכך אסור לטלטל במבוי אלא בד׳ אמות אבל בשלא עירבו דלא שביתי מאני דבתים בחצר ליכא למיגזר דלי משום דלמא אתי לטלטולי כלים ששבתו בחצר למבוי רב לטעמיה דאמר לקמן (דף לא.) הלכה כר״ש דאמר חצר וקרפף ומבוי רשות אחת הן והוא שלא עירבו כדפירש התם בקונטרס ״וקשיא לר״י דמסתמא הני דשמעתין היו מעורבין חצירות עם הבתים ורשות המבוי לבדו היו מבטלין דאי לא היו מעורבין א״כ היו מפסידין כל החצירות שלא היו יכולין להוליא להן מן הבתים ושוב היה להם שיהו מוקדין בחצירות ויאסרו כולם במבוי ממה שהיו כולן אסורין בחצירות ומבוי בשביל האחד שהיה מוחר וכיון שהיו מעורבין בחצירות א״כ לא יהבו מה שפירש בקונטרס דאהני ביטול זה לבטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית היחיד דהא כיון דעירבו חצירות עם הבתים אין מטלטלין בו אלא בד׳ ועוד דק״ל כוותיה דר״י דאמר לקמן (שם) הלכה כר״ש דאמר קרפף וחצר רשות אחת הן בין עירבו בין לא עירבו ולא ק״ל כהיא דרב דשבת וא״ל מתחילה נמי היה מותר לטלטל בכולו ומיהו לגבי בית היחיד ולאי מהני ביטול ואפי׳ נשתף בתי האחרים מהני לענין שביטלו רשותן אלמא יכול להוליא כלי בתיהן למבוי שהעירוב עושה אותן כבית אחד וגם אם החצירות פתוחות זו לזו ועירבו יכול היחיד להוליא מכל הבתים והחצירות למבוי שנעשין הכל על ידי עירוב ומכל מקום יחיד במקום אבדי לא חשיב ע״י עירוב שאם כן לא היה צריך לשולם לשטר ואין לומר כיון שעל ידי ביטול משהרי לא היה צריך לשטר עוד כי ודאי לעולמו שהביטול אינו מתיר אלא ליחיד הבל הבאר אסורין שאם יוציאו הרי הן מחזיקין ברשותן שיש להם במבוי קודם הביטול ובעל הביטול בכך והוו להו מרובין במקום אבדי ואם תאמר כיון שכל החצירות נעשות אחת גם בתיהם כמו כן נעשין אחד על ידי עירוב כשבטלו המבוי לאחד למה יהיו הם אסורין וכי אם שיש דרים בבית אחד ובטלו בני החצר רשותן לאחד מהשנים וכי לבדו יהא מותר להוליא מן הבית לחצר והחצירו הדר עמו יהא אסור ולא יועיל הביטול לו זה אינו קשיא כלום כי אם גדלה טוכל לומר אין הבי נמי מיהו לא צריכין למימר הכי כי אפי׳ אם נאמר בא״ל שיהא זה אסור וזה מותר אלא לפנינם מועיל הביטול בשוה אע״פ שלא ביטלו אלא לאחד יש ליהן טעם גדול בדבר כי שנים בבית אחד בחיים אחד דמו וגם לענין להיות יחיד במקום אבדי אבל ע״י עירוב אין נעשין יחיד במקום אבדי וה״ה לענין ביטול לומר שכמו שיועיל הביטול לאותן שבטלו (ז) יועיל לו להבריחו שלא יתבטלו אלא יתבטלו כולן להתיר לכולן מכח

ובתיב °נון בנו יהושע בנו ופליגא דר׳ אבא בר פפא דאמר ר׳ אבא בר פפא לא נענש יהושע אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה שנאמר °ויהי בהיות יהושע בירחו וישא עיניו וירא וגו׳ וכתיב ויאמר (*לו) כי אני שר צבא ה׳ עתה באתי וגו׳ *אמר לו אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו ביטלתם (ה) תלמוד תורה על איזה מהן באת אמר לו עתה באתי מיד °ויולך (ה) יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שהלך בעומקה של הלכה וגמירי דכל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן אסורין בתשמיש המטה *א״ר שמואל בר *איניא משמיה דרב גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין דאמר ליה עתה באתי אמר רב ברונא אמר רב כל הישן בקילעא שאיש ואשתו שרויין בה עליו הכתוב אומר °נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה ואמר (ג) רב יוסף אפי׳ באשתו נדה רבא אמר אם אשתו נדה היא תבא עליו ברכה ולא היא דעד האידנא מאן נטריה ההוא מבואה דהוה דייר בה לחמן בר ריסתק אמרו ליה אוגר לן רשותך *לא אוגר להו אתו אמרו ליה לאביי אמר להו זילו בטילו רשותייכו לגבי חד הוה ליה יחיד במקום נברי ויחיד במקום נברי לא אסר אמרו ליה מידי הוא טעמא אלא דלא שביה דדיירי והכא הא קדיירי אמר להו כל בטולי רשותייהו גבי חד מילתא דלא שביחא היא *ומילתא דלא שביחא לא גזרו בה רבנן אזל רב הונא בריה דרב יהושע אמרה לשמעתא קמיה דרבא אמר ליה אם

[ג״ל לא]

[מגלה ל״ב יא]

[שמואל ב יא]

[נר״ן ע״א אמר ליה]

רבינו חננאל

חייב מיתה וראוי להכישו נחש כו׳ ונקרא הוסא שנאמר בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך: כל המשנר את מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם שנא׳ וגם עירא היאירי היה כהן לדוד: ר׳ אלעזר אומר הכורה הלכה בפני רבו מורידין אותו מגדולתו שנאמר ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים אל המלחמה זאת הקת כו׳ · כל ד ס ו ת ר ב סלה באנפי רביה אזל לשאול בלא ולה שנאמר ויען יהושע בנון משרת משה כו׳ · כלאם המיל לליהן צרבי צבור ונהן כלין מאליהן וכתיב נון בנו יהושע בנו. ופליגא דר׳ אבא דאמר לא נענש יהושע אלא על שביטל ישראל מפריה ורביה שנאמר ויהי בהיות יהושע בירחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו כו׳ בפני שנתעצל ולא הקים המשכן כו ביום׳ וגבירי כל זמן שארון ושכינה שרויין שלא בבקומן ישראל אסורין בתשמיש המטה: גדול תלמוד תורה מהקרבת תמידין כו׳ · כל הלן בקילעא שאיש ואשתו שרויין בה עליו הכתוב אומר נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה · ואפילו אשתו נדה(אירי׳)[אורי׳] אביי בהדוא מבואה דדוה דייר בה הבן בר (רפתק) [רפתק] ולא בעו לאוגורי להו רשותא (לינבליה) [דלינבליה] כולהו כני מבואה רשותייהו נבי חד דליהוי ישראל אחד בהדי נברי דלא אסר׳ ואסר בבלי ר ב י ם רשותייהו נבי חד מילתא דלא שביחא ה י א ומילתא דלא שביחא לא גזרו בה רבנן ·

רב נסים גאון

סבינא כלומר סער סבינא ואומרין שותא כלומר שיעותא ושורא בסקום שיחדא ובאלה רבות ובפרק הכל שוחטין (חולין יז) אמרו אמר רב חסדא מנין לבדיקת סכין מן התורה שנאמר (בראשית יד) ושחטת בזה ואכלת פשיטא דבי נקבה פרפה בעיא בדיקה בדיקת חכם קאמרינן כו׳ ואמרינן האי סבתא דלא סר סבינא משמתינן ליה והתם בסמתא דיום סיב בפרק (לין לדין דף כח) אמרו איבעיא להו סרו להראות סכין לחכם ביום סוב רב פרי בריה דרב ביסנא שארי ורבנן אמרי אמר רב יוסף ות״ח רואה לעצמו ומשאילה לאחרים:

[מגלה ל״ב: ע״ש סנהדרין סט:] [גיר׳ ע״ש אויא]

[נקמן סט.:]

[כילה ב: יח. יבמות לא. כתובות ו: קדושין כה. ניסין ה. מד. גיטין נה. ב״מ מו: מז. בכורו׳ נ. נדה לד.]

רש״ל

הגהות הב״ח

(א) גב׳ תלמוד תורה מ״ל על לזיה מהן נלמת כ״ל עתה בלתי (מיד ולך וכו׳ של הלכה) תל״מ וכ״כ ס״ל מיד ולן יהובע בלילה ההוא נתוך העם וכתיב בתוך העמק מלמד שלן בעומקה של הלכה: (ב) שם ולמה רב יוסף לא בלכה אלא אפי׳ בתשבו: (ג) רש״י ד״ה בעולו כו׳ לאו הכי הוו אסירי: (ד) תוס׳ ד״ה בל זמן וכו׳ לפניהם יומם זהו שילוא עמהם למלחמה והוא ארון עץ: (ה) בא״ד ולותו לא היו רגילין להוליכו למלחמה כו׳ דדמפרש התם כ״ל ותיבת רש״י נמתק: (ו) ר״ה בטילו וכו׳ נמבוי אלא נשתתפו בו עירבו חצירות: (ז) בא״ד שכמו שיועיל הביטול לאותו שבטלו לו יועיל לתבריחו שלא יתבטלו אלא כולם יתבטלו

גליון השרים תוס׳ ד״ה בטילו וקשיא לר״י דמסתמא הני דשמעתין היו מעורבין ע״ח · לא דמי למאי דאזלינן לחצירות ע״ח ולא הקשו נמתוקה דמתני׳ אם לא עירבו כלום מותר כלים ששבתו נמבוי ובעירבו גם ביטול לא מהני ולע״ג :

מסורת השס

מוסף רש"י שתה רביעית יין אל יורה. כדכמיב (ויקרא י) יין ושכר אל תשת, ומסיק ליה ולהבדיל ולהוראה, דמשמע דלענין הוראה נמי לא ישתה (גיר לח.).

שמועה זו נאה. אשנה, וזו אינה נאה. לא אשנה, וקיום במקרא אמין זונות במקרא מלא אלא זה בלבד (משלי כט ג).

[לקמן עב.]

[כתובות יג:מיר לח. ופי' תוס' מאכדרין מב. ד"ה כפוסקים]

[במשלי פירש רש"י אמין זונות במקרא מלא אלא זה בלבד לכך דרשו כך]

[גר' ע"ש דרבה בר שוסבי] [ע"ל מדרפתי]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בעילו. ועוד דבהדיא אמר לעיל בפ' שני דאיכא לבעל: (ב) רש"י ד"ה תמצה וכו' כדהכן בתמני". מ"ב דף עב ועי"ש בתוספות בד"ה ומודין: (ג) בא"ר דזכרי היא מכו ומר ואם שמא וכו' דכל בעירוניו לקמן מ"ב לקמן דף פ ע"ל: (ד) ר"ה מ"מ וכו' נאה פסח"ד ואמר כן מ"ב רוסה זונות וכו' בידי הסיד ואח"כ מ"ב כוסה כבודה וכו' ממנו פסח"ל ואח"כ מ"ב הרי: (ה) תוס' ד"ה מ"ב וכו' דהא תמשמיש לאד ואם תמשמיש לאד ומיהו:

[ע"ל דתניא]

גליון השס

נמי אפילו שכיחו ולקיטו עתן עירובו ודיו. מי, לקמן דף ע ע"ל מוסר' ד"ה יוכל מכו מכו שיבעל. ולקמן דף מב ע"ל תוס' ד"ה ומודין: שם אמר ליה כדרי מ. נב"ע דף נב ע"ל: שם שיכור אל יתפלל. מי' ברכות דף לא ע"ל: תוס' ד"ה בטילו רשותייכו וכו' ושוד דבהדיא אמר. לעיל דף כו ע"ב:

מוסף רש"י (שייך לענין הקודם) אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים. כשנזכר שהשיבו פתה בשפתי אש למדין תפלת דברי המלאך, הסמיכן בשני דברים, אמש בלומר כשהעריב היום היה לכם להקריב

עין משפט נר מצוה

טז א ב מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה יג טוש"ע א"ח סי' שפב סעיף יא יב:

טז ג טוש"ע שם סעי' יב:

יז ד מיי' פ"ג מהלכות מת:

יח א מיי' פ"ד מהל' תפלה הלכה ח סמג לאוין ס טוש"ע א"ח סי' עט סעי' ג ונרא אלעם ברכות פרק ה דף כו: ובגלא"ש שם סימן ע):

רבינו חננאל

ודהאה רבא ואמר א"כ בפלת תורת עירוב מאותו מבוי ואל"ל דמערבי יאמרו עירוב מועיל במקום נכרי דמכרזינן אברזתא לדרדקי אלא אמר רבא ניזיל חד מינייהו ליקרב ליה ולשאול מיניה דזכתא ולינח ביה מידי דהוה ליה כשבירו ולקיטו ואמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שבירו ואפילו לקיטו נותן עירובו ודיו אמר ליה אביי לרב יוסף היו שם חמשה שבירו וה' לקיטו מהו אמר ליה אם אמרו שבירו ולקיטו להקל יאמרו שבירו ולקיטו להחמיר גופא אמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שבירו ואפי' לקיטו נותן עירובו ודיו אמר רב נחמן כמה מעליא הא שמעתא אמר רב יהודה אמר שמואל *ישתה רביעית יין אל יורה אמר רב נחמן לא מעליא הא שמעתא דהא אנא כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילא דעתאי אמר ליה רבא מאי טעמא אמר מר הכי האמר ר' אחא בר תנינא מאי דכתיב °ורועה *זונות יאבד הון כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה מאבד הונה של תורה °אמר ליה הדרי בי אמר רבה בר רב הונא ישתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תפלה °שיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה היכי דמי שתוי והיכי דמי שיכור כי הא *דרבי אבא בר שומני ורב מנשיא בר ירמיה *מגיפתי הוו קא מפטרי מהדדי אמעברא דנהר יופטי אמרו כל חד מינן לימא מילתא דלא שמיע להבריה *)דאמר מרי בר רב הונא לא יפטר אדם מהבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרו פתח חד ואמר היכי דמי שתוי והיכי דמי שיכור שתוי כל שיכול לדבר לפני המלך פתח אידך ואמר המחזיק בנכסי הגר מה יעשה ויתקיימו בידו יקח בהן ספר תורה אמר רב ששת אפילו בעל

*) ברכות לא. ע"ש שא"ל מרי בר בריה דרב הונא בריה דר' ירמיה בר אבא

אם כן ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי דמערבי יאמרו עירוב מועיל במקום נכרי דמכרזינן אברזתא לדרדקי אלא אמר רבא *ליזיל חד מינייהו ליקרב ליה ולשאול מיניה דזכתא ולינח ביה מידי דהוה ליה כשבירו ולקיטו ואמר רב יהודה אמר שמואל °אפילו שבירו ואפילו לקיטו נותן עירובו ודיו אמר ליה אביי לרב יוסף היו שם חמשה שבירו וה' לקיטו מהו אמר ליה אם אמרו שבירו ולקיטו להקל יאמרו שבירו ולקיטו להחמיר גופא אמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שבירו ואפי' לקיטו נותן עירובו ודיו אמר רב נחמן כמה מעליא הא שמעתא אמר רב יהודה אמר שמואל *ישתה רביעית יין אל יורה אמר רב נחמן לא מעליא הא שמעתא דהא אנא כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילא דעתאי אמר ליה רבא מאי טעמא אמר מר הכי האמר ר' אחא בר תנינא מאי דכתיב °ורועה *זונות יאבד הון כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה מאבד הונה של תורה °אמר ליה הדרי בי אמר רבה בר רב הונא ישתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תפלה °שיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה היכי דמי שתוי והיכי דמי שיכור כי הא *דרבי אבא בר שומני ורב מנשיא בר ירמיה *מגיפתי הוו קא מפטרי מהדדי אמעברא דנהר יופטי אמרו כל חד מינן לימא מילתא דלא שמיע להבריה *)דאמר מרי בר רב הונא לא יפטר אדם מהבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרו פתח חד ואמר היכי דמי שתוי והיכי דמי שיכור שתוי כל שיכול לדבר לפני המלך שיכור כל שאינו יכול לדבר לפני המלך פתח אידך ואמר המחזיק בנכסי הגר מה יעשה ויתקיימו בידו יקח בהן ספר תורה אמר רב ששת אפילו בעל

מקלי כפ

ו נס"ל: דמטל דשותא.

מכח שהביטול יועיל לטולן כשניס הדרים בבית אחד שא"כ אין כאן ביטול כלל שכמו שמתחילה היתה רשות לטולן ה"ל תהא עתה לטולן והרי הם כבתחילה מרובין במקום נכרים °ועוד דבהדיא אמר (ה) דלריך לבטל לכל אחד מאותן שעירבו למאן דאית ליה לעיל בעון רעה מבטל ואיתך נמי מודה שאם פירש בהדיא שאינו מבטל רק לאחד אלא ביטל לאחרים אע"פ שעירבו עם זה שביטל לו וא"ת כיון שעל ידי עירוב שהגיחו כל האירות יחד היה מתיר לטולן הא דפריך רבא א"כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי ומשני דמערבי מעיקרא נמי דווקא ע"י עירוב היה מתיר כדי לעשות תקנה לטולן שהיחיד היה מוליא כלי בתיהן למבוי כדפריש"י וי"ל דרבא סבר שבא להתיר כלים שבתוכו בבית היחיד אלא עירוב האירות ולא היה יודע שפתוחות זו לזו ולפי מה שהיה סבור שלא היו פתוחות זו לזו מה שהיה מקשה ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי בשיתוף מיירי דקרי ליה עירוב:

אם כן ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי · אומר ר"י שבא מעשה לפני רש"י בחופה אחת ששכחו ולא עירבו והוצרכו להוליא מבית לבית והתיר להם ע"י שביטלו רשותם לאחד ואומר ר"י דאם יועיל ביטול מבית לבית א"כ יהו מותרין כולן לטלטל מזו לזו גם אותן שביטלו להם שאע"פ שהמבטל רשות חצירו אסור להוליא מביתו לחצר ההם הוא שיש להם חלק בחצר וגרלה כחוזר ומחזיק ברשותו אפי' למ"ד לעיל בפ"ב (דף כו.) רשות ביתו ביטל אבל הכא כשביטלו כל השכונות רשותם לאחד אינם שתם כולהו דאין דומה כלל כחוזר ומחזיק ברשותו כשמטלטל מביתו לבית חבירו ולא דמי למוליא מביתו לחצר שיש לו בחצר חלק וכיון דמישתרו כולהו על ידי ביטול אין לביטול להועיל כאן דא"כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי שלא יתוסו לעשות עוד עירוב כיון דמישתרו כולהו בביטול ומיהו אור"י דאם יש חדרים בבית יכול לבטל כל הבית בלא החדרים שיהא עכשיו אסור להוליא מן החדר לבית כמו מבית לחצר ואין שייך כאן ביטלת תורת עירוב שהכר בעירוב יותר מן הביטול והווקא לרבי יוחנן דאמר לקמן יש ביטול רשות מחצר לחצר אבל לשמואל דאמר לקמן (דף סה:) אין ביטול רשות מחצר לחצר ה"ה מבית לבית דהא תשמישתיה לחוד (ה) ומיהו כר"י קי"ל וגרלה דאין רלוה מכאן לחלוק על הוראת רש"י דשפיר דמי דחוזר בו מביטולו כשמטלטל כליו והכניסם לתוך בית חבירו וחוזר והחזירם לביתו שהא רשות המיוחדת לו גרלה כחוזר בו מביטולו וכיון שמפסיד בדבר לא ביטלה תורת עירוב ור"ת היה מדקדק מהא דאפליגו ר"י ושמואל לענין ביטול רשות מחצר לחצר ולענין ביטול רשות בחורבה משמע דמבית לבית אסור לכ"ע מדלא אייסו ביה וכדפריש שאם התרת חתיר לטולן וכיון דשרית לטולהו יבא לטלטל בלא ביטול ועוד הביא דלוה מההוא יונקא דלקמן (דף סז:) דאשתפיך חמימה שהתיר לומר לנכרי למייתי ליה חמין מגו ביתיה (דרבה) [ע"ל דרבה] אע"ג דלא עירבו מדלא מלאו תקנה בענין אחד ואמאי ליבטלו כולהו רשותייהו להאיש ביתא דהוה ביה תיטוק דמסתמא כר"י סבירא להו דאמר יש ביטול רשות מחצר לחצר כדאמר רבא בההוא שמעתא אלא כר"י סבירא לי אלא ודאי אפי' ר"י מודה דאין ביטול רשות מבית לבית דאין מפסיד בדבר כלל ומבוי דאמרינן התם והא לא עירבו והא לא שיתפו והיו יכולין להביא חמין ע"י ביטול דרך תלירות ומבוי לבית שהיה בו קטן ומה אלא עשו כן משום שלא היו בעלים התם:

שתה רביעית יין אל יורה · יש ספרים שכתוב בהן אל יתפלל ולא יתכן כלל דא"כ מאי קאמר רב נחמן לא מעליא הא שמעתא דהא אנא [כל] כמה דלא שתינא רביעתא לא צילא דעתאי מה ענין ליעתא אצל תפלה אלא אל יורה גרסינן ברוב ספרים וכן אמר ר"ח וא"ת ומאי קאמר ר"ל לא מעליא הא שמעתא הא פעוגתא דתנאי היא בברייתא בפרק אמרו לו (דף יג:) כדדרש התם ולהבדיל ולהוראה ואיין ושכר אל תשת קאי דמוקמינן ליה התם ברביעית ועוד קשה דהא ר"ל גופיה קאמר לקמן בשמעתין דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין כשתהה רביעית ש"מ דאסור ומיהו ההיא הוכא לאוקומא כגון דלא רמא ביה מיא והכא דרמא ביה מיא כר"ל בברייתא (דף יג:) *(דתנן) התם ר"ל אומר אם נתן לתוכו מיס כל שהוא פטור ורב נמי פסיק התם הלכה כר"ל אבל מ"מ קשיא דלא הוי ליה למימר לא מעליא הא שמעתא כיון דהוכא רבנן דפליגי עליה דר"ל התם ואמרי אע"פ שנתן בו מיס:

שיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה · ולא יצא כיון שאינו יכול לדבר לפני המלך ולריך לחזור ולהתפלל וכן ההיא דברכות (דף כב:) שהיה מתפלל וגמלא טולה כנגדו דמסיק כיון שהטה אע"פ שהתפלל תפלתו הועבה ולריך לחזור ולהתפלל וא"ע אם יש להשוות ברכות לתפלה לענין טולה ושיכור וע"כ לא לכל מילי דמיין דהא שהוי אל יתפלל עד שיפוג ייט ואפי' ביין מזוג אל יתפלל ביותר מרביעית דאפי' ר"ל דכריתות (דף יג:) לא אמרי ביותר מרביעית ואפי' לענין הוראה דלתמרינן התם ופסיטא דשתוי מברך ברכת המזון וכל הברכות כולן כדאמר' בירושלמי דברכות דמסיק ליה מוהכלא ושבעה וברכה ואפי' מזומדם ומיהו משום מי רגלים פסיטא דא"ל לחזור ולברך אפי' א"ש דמשוינן ברכות לתפלה בטולה חגיל ומי רגלים לא חמירי כמו טולה דהא אמר בסוף פ' מי שמתו (ברכות דף כה.) לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד הא נפול לארעא אמרי ורבנן הוא דגזרו בהו וכי גזרו בהו בהאי אבל בספקן לא גזרו בהו רבנן:

שכוון

[כתובות יג:מיר לח. ופי' תוס' מאכדרין מב. ד"ה כפוסקים]

[לקמן עב.]

[לקמן עב.]

[לקמן עב.

מסורת הש"ס

ואין טועמין מפירותיה. דאי לאו דפלגוה לא הוו פרשי מינה: נצרפי. שם ע"ז שהיתה נאותה מדינה: צריך להודיע. אם תפלין בכך שמא מקפידין בעירובין' ואמר נפ"ק* המקפיד על עירובו אינו עירוב שעינו לרה נאותה פת ליתן לתכירו אבל משלו אין צריך להודיעו דזכין לו לאדם שלא בפניו:

הכא תנן. בעירובי מלירות[2] ומזכה להן: הכא לא תנן. בעירובי תחומין קתני לקמן (דף פב) כילד משתתפין בתחומין כו' ולא קתני ומזכה להן: שהלכה לבית המרחץ. מבעוד יום חוץ לתחום עירה ומשכה לה ואסר לה לחזור: ר' חייא בנלי היה כדאמרינן במסכת סוכה (דף כ.) עלו ר' חייא ובניו ומקדוה: ואיבעיא להו גרסינן: בריה* דבת יעקב. אביו לא היה הגון לפיכך לא הזכירו: אקיף. הרגה עלי הדרך בשבילי: וזיל אסולמא דצור. דרך מסילת (ג)צור: רבי חייא קאי כרב בתחומין וגבי מלירות טעמא דרב משום דאין לקמיר דקאסר עליה גמר ומקני ואין צריך זכייה ואע"ג דמתני' פליגא עליה דרב רב תנא ופליג: מי איכא למאן דפליג. מי אשכחן דפליג אינם עליה: טורזינא. נכרי היה ממונה על כלי זין העשויין לשמירת העיר להלחם על הגרים ולר בעיר: הא דאסר. על בני המבוי לא בעינן דעתיה ומתני' דלא אסר כגון אחר שאין שני מבואות ורגילה עם זה ולא עם זה: הכי נמי מסתברא. דמודה שמואל היכא דלא אסר: ולא נשתתף. אינו רולה ומתכוין לאסור עליהן:

1 נפ"ל: נשירוגן.
2 נפ"ל: נשיפוטי מבואות.

[נ"ל נפ"ד דף מט.]

רש"ל מ"ז

[נ"ל בריה]

הגהות הב"ח

(ה) גפ' נקפידין אחר עירובי תחומין (ולאחר עירובי לילה). תק"ת וכ"ל ס"ל ממתק: (כ) רש"י ד"ה וזיל אסולמא וכו' עור הס"ד ואח"כ מ"ה שהלכה לבית המרחץ מבע"י חוץ לתחום עירה ומשכה לה ואסר לה לחזור כפ"ד:

ואין טועמין מפירותיה ושמואל אמר אכגון דאמרי הני תמרי לשיכרא דבי נצרפי דשתו ליה ביום הגם(אמר אמימר) ואמרו לי סבי דפומבדיתא הלכתא כוותיה דשמואל מיתיבי כיצד משתתפין במבוי מביאים חבית של יין ושל שמן ושל תמרים ושל גרוגרות ושל שאר מיני פירות אם משלו צריך לזכות ואם משלהן צריך להודיע ומגביה מן הקרקע משהו מאי משהו נמי דקאמר טפח איתמר שיתופי מבואות רב אמר אין צריך לזכות ושמואל אמר צריך לזכות עירובי תחומין רב אמר צריך לזכות ושמואל אמר אין צריך לזכות בשלמא לשמואל הכא תנן והבא לא תנן אלא לרב מאי טעמא תנאי היא דאמר רב יהודה אמר רב מעשה בכלתו של רבי אושעיא שהלכה לבית המרחץ והשכה לה ועירבה לה המותה ובא מעשה לפני רבי חייא ואסר אמר לו רבי ישמעאל ברבי יוסי בבלאי כל כך אתה מהמיר בעירובין כך אמר אבא אבא כל שיש לך להקל בעירובין הקל ואבעיא להו משל המותה עירבה לה ומשום דלא זיכתה לה או דילמא משלה עירבה לה ומשום דשלא מדעתה אמר להן ההוא מרבנן ורבי יעקב שמיה לדידי מיפרשא לה מיניה דרבי יוחנן משל המותה עירבה ומשום דלא זיכתה לה אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב (*בריה) דבת יעקב כי מטית התם אקוף וזיל לסולמא דצור ובעי מיניה מרב יעקב בר אידי בעא מיניה משל המותה עירבה ומשום דלא זיכתה לה או דלמא משלה עירבה ומשום דשלא מדעתה אמר ליה משל המותה עירבה לה ומשום דלא זיכתה לה אמר רב נחמן נקטינן [3]אחד עירובי תחומין (ה) [1]ואחד עירובי חצירות [2]אחד שיתופי מבואות צריך לזכות בעי רב נחמן עירובי תבשילין צריך לזכות או אין צריך לזכות אמר רב יוסף ומאי תיבעי ליה לא שמיע ליה הא דאמר ר"ג בר רב אדא אמר שמואל [2]עירובי תבשילין צריך לזכות אמר ליה אביי פשיטא דלא שמיע ליה דאי שמיע ליה מאי תיבעי ליה אמר ליה אטו עירובי תחומין מי לא אמר שמואל אין צריך לזכות ואמר איהו צריך לזכות הכי השתא בשלמא התם פליגי רב ושמואל וקא משמע לן כדאמרין דמר וכי תימרין דמר אבל הכא אי איתא דשמיע ליה מי איכא דמאן דפליג ההוא טורזינא דהוה בשיבבותיה דרבי זירא א"ל אוגיר לן רשותך לא אוגיר להו אתו לקמיה דר' זירא אמרו ליה מהו למיגר מדביתהו אמר להו הכי אמר ר"ל משמיה דגברא רבה ומנו רבי חנינא [1]אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו ההוא טורזינא דהוה בשיבבותיה דרב יהודה בר אושעיא אמרי ליה אוגר לן רשותך לא אוגר להו אתו לקמיה דרב יהודה בר אושעיא אמרי ליה מהו למיגר מדביתהו לא הוה בידיה אתו לקמיה דרב מתנה לא הוה בידיה אתו לקמיה דרב יהודה אמר להו הכי אמר שמואל אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו מיתיבי נשים שעירבו ונשתתפו שלא מדעת בעליהן אין עירובן עירוב ואין שיתופן שיתוף לא קשיא [1]הא דאסר הא דלא אסר הכי נמי מסתברא דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל [2]אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף בני המבוי נבנסין לתוך ביתו ונוטלין שיתופן ממנו בעל כרחו רגיל אין שאין רגיל לא שמע מינה לימא מסייע ליה [*] כופין אותו לעשות לחי וקורה למבוי

*) [נפ"ל: אידה]

שאני

הרגיל אבל שאינו רגיל אינו אוסר ונוטלים שיתופו בעל כרחו דקאמר הייט של בעל הבית אבל דעת אשתו צריך ולקח על גב דאשיקנא דאשתו של אדם מערבת שלא מדעתו אין לומר מכאן שהוכל לזכות לבני המבוי ולבני חצר לתת פת עגולה עלמה יכולה ליתן שלא מדעת בעלה אין לה כח לזכות לשכיניה שלא מדעת וצריך ליזהר שלא תזכה האשה לשכיניה בשאין בעלה בעיר ולקח על גב דאשה כל אחד ואחד נותן פת גרולה דברי אפילו לא אסרי אהדדי כל זמן שלא מיהה הבעל דמסתמא לא קפיד מכל מקום אין לסמוך על זה לענין שהוכל לזכות לאחרים ואם אין הבעל והאשה בעיר אלא בני ביתו צריך לדקדק אם יכולין לערב בני ביתו בלא רשות מכל בעל הבית דהא בסמוך [עמוד ב] תנן ניתוספו עליהן מוסיף וצריך להודיע וכשבלה החוכל נמי קתני הלרין להודיע ממון אחר:

שאני

ממימרא דשמואל נאשתו קפייחנא כיון דאסר אמר בשיבוריו ולקיטו מערבי' וסיימו ג"כ אפי' בפ"ב דהא מייתי ליה לעיל אסיפא דלאמון בר ריסקה דלא רצה לא נזדו. ול"ל מכ"ם נאשתו והיה נרלה מזה לליה גדולה לפשוט ספיקא דתוס' לעיל דף ע' ד"ה יוכל בפסיר"ד דאשתו דבשיבוריו ולקיטו רק דנכרי אבל לא דיבמאל דהוכרן שמואל לאשתו דסכא מיירי בישראל דוקא נאשתו ולא בשכיבוריו ולקיטו:

מ א מיי' פ"ח מהלכות ע"ז הלכה ג עוש"ע י"ד סי' קמב סעיף יב:

מא ב מיי' פ"ו מהלכי עירובין הלכה יט סמג עשין לא טוש"ע א"ח סי' תיג:

מב ג מיי' פ"א מהלכי עירובין הלכה כ סמג עש עוש"ע א"ח סי' שמו סעיף ט:

מג ד מיי' שם עוש"ע א"ח סי' שמו סעיף ג:

מד ה מיי' פ"ו מהלכי ר"ש הלכה ו סמג עשין כ ולאחין עה טוש"ע א"ח סי' תקנו סעיף י:

מה ו ז מיי' פ"ג מהלכי עירובין הלכה יב ופ"ה הלכה ה סמג עשין לא עוש"ע א"ח סי' שמו וסי' שפב סעיף יא:

מו ח מיי' פ"ה מהלכי עירובין הלכה ג סמג שם עוש"ע א"ח סי' שמו:

ל"ל נכמוך ע"ב

[מו] [פ מיי' פ"ה מהלכי שבתים דין יג עוש"ע א"ח ר"ס קכב ובהג הלכה ב"ב פ"א דף קמ: נשם התוספתא וכן הכ"ל הרא"ש פ"ב ובתוספתא דב"ב שלפנינו ליתא):

מוסף רש"י

ואין טועמין מפירותיה. ודאי פלגוה לה (ע"ז מח.).

דבי נצרפי. שם עבודת כוכבים שלהם (שם).

[דף יג:]

[סוף סי' מח וסי' נ]

רבינו חננאל

ואין טועמין מפירותיה. ושמואל אמר כגון דאמרי הני תמרי לשיכרא דבי נצרפי ושתו ליה ביום אירם אמר אמימר אמרו לי סבו דפומבדיתא הלכתא כשמואל מותבינן על מאן דאמר צריך להגביה חבית של (שותפים) [שיתופי מבואות] הקרקע מפח והתניא כיצד משתתפין במבוי מביא אדם חבית של יין של שמן ושל תמרים ושל גרוגרות ושל שאר מיני פירות בין משלו ובין משל חבריו צריך להודיע ומגביהה מן הקרקע כל שהוא ופרוק מאי כל שהוא הקרתי מפח: איתמר שיתופי מבואות רב אמר אין צריך לזכות ושמואל אמר צריך לזכות. עירובי תחומין רב אמר צריך לזכות ושמואל אמר אין צריך לזכות. בשלמא לשמואל דתנן בשיתופי מבוי אין צריך לזכות קשיא ליה מתני' ופרוק תנאי היא. ר' חייא סבר צריך לזכות. ור' ישמעאל ב"ר יוסי אמר משום אביו אין צריך לזכות דתניא מעשה בכלתו של ר' אושעיא שהלכה לבית המרחץ ועירבה לה המותה משלה ולא זכתה לה ואסר לה ר' חייא ואמר לו ר' ישמעאל ב"ר יוסי בבלאי כל כך אתה מחמיר בעירובין כך אמר אבא כל שיש לך להקל בעירובין (בעירובין) הקל. וכן אמר ר' יוחנן דהמותה משל עצמה עירבה ולא זכתה לכלתה ולפיכך אסר ר' חייא. אמר רב נחמן נקטינן אחד שיתופי מבואות ואחד עירובי תחומין צריך לזכות. בעי רב נחמן עירובי הבשילין צריך לזכות או לא. ואמר רב יוסף מאי תיבעי ליה הא אמר שמואל צריך לזכות: ההוא טורזינא דלא בעא לאוגורי לדו רשותיה לבני מבוי ואזלו ואגרו אינתו מדביתהו. ואמר להו ר' זירא שפיר עבדיתו דאשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו וכן באשתו של נכרי מסכרת בלא רשות בעלה. ואם בא בעלה הנכרי ומיחה במולא אוהה השכירות ונאסרו ותורו לאיסורן. ואמר רב יהודה בר הושעיה משמיה דשמואל אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו [illegible] והתניא נשים שעירבו ונשתתפו שלא מדעת בעליהן אין עירובן עירוב ואין שיתופן שיתוף [illegible]

מקודם: **יא** (לב) [ל]אבל מאשתו (לג) * או משכירו ולקיטו שוכרים (לד) אע"פ שהוא מוחה (ושכירו (לה) של שכירו ולקיטו של בעל הבית הוא כשכיר בעל הבית עצמו) (ריב"ם סי' תכ"ז): **יב** [מ]אם אינו רוצה להשכיר יתקרב לו (לו) אחד מבני החצר עד שישאיל לו רשות שיהא לו רשות (ז) (לז) להניח בו שום דבר (לח) דהוה ליה כשכירו ולקיטו (לט) [נ]ומשכיר שלא מדעת הא"י [ס]וי"א (מ) שא"צ להשכיר * (מא) אלא (מב) נותן עירובו ודיו: **יג** * [ע]אם ייחד לו מקום בבית שמשאיל לו * כיון שאינו כשלוחו * **בכל הבית** (ח) (מג) לא מהני: **יד** [פ]שכרו משכירו ולקיטו לזמן (מד) אע"פ שסילקו תוך הזמן מהיות שכירו ולקיטו (מה) מותרים עד תום הזמן אבל אם שכרו ממנו סתם (מו) כיון שסילקו נתבטל השכירות.

ל פסוק מהרוח עומלת וכ"כ הרשב"ם בתשובה כ פסוק מהרוח עומלת שם פ"ד ב: במנ"ס בפרק כ' מה"ב והרשב"ם בתשובה וקמ"ג ם טור ורמ' ירומם ע שם ושם פ הרשב"ם בתשובה

באר היטב

בדבר שמואל סי' רנ"ז: (ז) להניח. ואע"פ שלא הניח כלום מהני ומ"מ צריך שיקנה הקרקע באחד מהדרכים שקרקע נקנה בהם

באור הלכה

נרים הסימן ד"ה צריך שישכירו ע"ש: * או משכירו ולקיטו. עיין במשנה ברורה ועיין בעלי אלמוגים אות כ"ג בסי"ד שכתב דבעינן דוקא שיהיה לו לשכירו ולקיטו רשות להשתמש בביתו או בחצרו הא לא"ה לא ע"ש: * **אם** ייחד לו מקום וכו'. בב"י מבואר דהיינו דוקא כשמנעו בשירות מלהשתמש בכל הבית אבל כ"ז שלא מנעו בהדיא אע"ג שהרשה לו להניח כלום בזוית אחת אמרינן שדעתו של עכו"ם היה להרשותו ג"כ בשאר מקומות ע"ש והב"ח חולק עליו מה והסכימו עמו הא"ר והט"ז: * כיון שאינו כשלוחו וכו'. אבל אם הרשהו בכל הבית הרי כשלוחו ואף

לימות הקיץ: (לד) אע"פ שהוא מוחה. כיון (לז) דמעיקר הדין אין דירתו אוסרת אלא כדי שלא ילמוד ממעשיו הקילו בה להיות אפילו שכירו מהשב לענין זה כבעה"ב ומתב הגר"א בביאורו דזהו רק לדעה הראשונה שבסימן שס"ז אבל לדעת י"א שם גם בשתמו אינו יכול לשכור ממנה (לח) אם הבעל מודה בה בשירות שלא תשכיר: (לה) של שכירו ולקיטו. והיינו (לט) כשיש לו להשכיר רשות לקחת שכיר שיהיה לו רשות להשתמש בכל הבית דלא הו"ל שכירו ג"כ כאלו היה שכיר של בעה"ב: **יב** (לו) אחד מבני החצר. ה"ה (מ) אפילו שלא מבני החצר ואורחא דמלתא נקט: (לז) להניח בו שום דבר. וקונה אותו המקום (מא) במה שהניח בו שום * הפץ בע"ש (מב) ולדעת הרבה פוסקים מהני אע"פ שסילקו אח"כ משם כיון שכבר קנה אותו המקום להניח בו כשילבה: (לח) דהו"ל וכו'. כיון שיש לו שיתוף עמו ברשותו: (לט) ומשכיר וכו'. אבל בלא שכירות לא יועיל (מג) דלא עדיף הישראל העומד במקומו מתנו ולא דמי לממשה שכרים בחצר המבואר בס"ט דשכירות אחד מהן די לבולם שאני התם שאותו האחד עכ"פ שכר מהעכו"ם משא"כ הכא שהיה רק בשאלה ממנו אינו מועיל דלא התירו הכמים בעכו"ם רק בשכירות ולא מהני בכאן שאלתו רק שיהיה עומד במקומו להשכיר כשכירו ולקיטו וכאחד מב"ג: (מ) שאינו צריך להשכיר. ס"ל לדעה זו (מד) דל"ד שכירות מתיר בעכו"ם ה"ה שאלה וממילא שאילתו מועיל בעד כולם כמו בהיא דס"ט לענין שכירות וע"כ לי בתה שנותן בעירוב עם שאר בני החצר: (מא) אלא וכו'. ולכתחלה (מה) נכון לחוש לסברת הראשונה: (מב) נותן עירובו ודיו. ולאורה משמע דלא צריך לערוב אלא כשהוא מבני החצר וכמו שמיירי המחבר אבל בחידושי הרשב"א משמע דאפילו אינו דר בחצר הצריכוהו הכמים ליתן חלק בעירוב מכוס האי בית של עכו"ם דהשמין ליה כאלו דר כם : **יג** (מג) לא מהני. והאחרונים (מו) הסכימו לדינא דהא דלא מהני יחוד מקום היינו דוקא כשאין לו רשות להשתמש באותו מקום שייחד לו כלל וגם אינו יכול לסלקו וא"כ הו הוי כשלוחו כיון שאין לו שייכות עמו אבל כשיש לו רשות להשתמש במקום שייחד לו אז שיש לו רשות לסלק את הישראל א"כ עדיין יש לו שייכות עם הישראל והוי * כשלוחו: **יד** (מד) אע"פ שסילקו תוך הזמן. הטעם דהשמין אותו השכירות כאלו שכרו מהבעה"ב כיון שנהשב כאלו עשה ברשותו: (מה) מותרים **עד תום הזמן**. וה"ה כשתת השכיר ולקיט כ"כ ח"א וש"א: (מו) כיון שסילקו נתבטל וכו'. דהרי בסתמא (מז) יכול לחזור אחר שנת רלאשונה מתי שירצה וכמש"כ בס"ו ולהכי אין כח בשכירות כזה רק כ"ז שהוא שכיר ולא אח"כ:

מגזבר

שער הציון

(לג) ב"ח וכוונתו דאם היה מקבל דמי השכירות בידו הו"ל לנון דתלוהו ודון כיון דקבל דמי ומיה ומיי כידוע: (לג) עיין בהגר"א ובמאמר מרדכי ודוק: (לד) הע"ז ובתו"ש ובעלי אלמוגים בתבו דבלא"ה א"א שיועיל בע"כ מה דכל עיקר תקנת השכירות היה כדי שלא יחוד עמו ומשום דעכו"ם לא מוגר ואם תהיי בע"כ מה הועילו הכמים בתקנתן: (לה) תוספות ס"ה ע"ב ד"ה דלא: (לו) רש"י וה"ה שאר משכתיו [רמב"ם]: (לז) אחרונים ולא העתקתי דברי הב"ח שמחלק בין אחתו לשכירו ולקיטו משום דאחרונים החזיקו בדבר הש"ע ריש ע"ז: ותו"ש והגר"ז ועלי אלמוגים: (לח) והסיא דטורזינא [אז דלתמן בר ריסתקן] שלא רצה להשכיר ואפ"ה קאמר הגמרא דשוכרין מאשתו מיהו שלא תיהה עכ"פ בהדיא: (לט) ח"א בשם ר"י סוף סימן שנ"א: (מ) לטוש וה"ה: (מא) מ"א וש"א ועיין ה"א: (מב) עיין ב"י וא"ר וש"א: (מג) ב"י ולטוש: (מד) ב"י: (מה) מ"ר והגר"ז ושולחן ע"ש וה"א ודע דאם אינו מבני החצר לסברת הראשונה משמע בלטוש דלכון דאב לפירוש הסני המבואר בב"י בדעת הרמב"ם אבל בתמאמר מרדכי מפקפק בזה ומלבד דאינו צריך לערב ובאמת פירוש הראשון שבב"י עיקר בדברי הרמב"ם וכן מוכח בפי' הרשב"א לסברא זו יכן פי' הגר"א ובאון יעקב ע"ש: (מו) ב"ח וא"ר ותו"ש והגר"א ודלא כב"י: (מז) ואפילו לפי מה שפירשנו שם בס"ו בדברי הרמ"א דאפילו בסתמא א"א לחזור אא"כ יחזיר הדמים אפשר מה בם הרמ"א מודה דלא שייך הסברא שבתבו שם בס"ב בקב"ה אלא כ"ז שהשכיר בתקפו אבל לא דומיא דלא נתרצה ליתן לו הדמים אא"כ יהיה השכירות קיים אפילו אחר סילוקו או אחר מיתתו וגם בלא"ה הרבה חולקין על הרמ"א שם בס"ב שם בס"ב[א]:

הגהות ותיקונים: א) סקב"ה:

(י) וּכְשֶׁיֵּשׁ שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת שֶׁל בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל בָּעִיר, הצְרִיכִים לִשְׂכֹּר מִכָּל חָצֵר וְחָצֵר שֶׁל אֵינוֹ־יְהוּדִי: (יא) וְאֵין מַסְפִּיק בַּמֶּה שֶׁיִּשְׂכֹּר מִשָּׁר הָעִיר: הגה (יב) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּדַוְקָא לְעִנְיָן לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס לִרְשׁוּת הָאֵינוֹ־יְהוּדִי, אֲבָל (יג) לְטַלְטֵל בְּמָבוֹי יְכוֹל לִשְׂכֹּר מִן הַשָּׁר, (יד) שֶׁהֲרֵי דֶּרֶךְ הַמָּבוֹי הוּא שֶׁל הַשָּׁר וְיָכוֹל לְסַלְּקָן כָּל הָאֵינָם־יְהוּדִים מִשָּׁם (ריב״ש סימן תשיז). *[1]בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשָׁר שֶׁאֵין הַבָּתִּים שֶׁלּוֹ וְגַם אֵין לוֹ רְשׁוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבָתֵּי בְנֵי־הָעִיר כְּלָל (טו) אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת מִלְחָמָה, אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁכָּל צָרְכֵי הָעִיר אֵינָם נַעֲשִׂים אֶלָּא עַל־פִּי הַשָּׁר אוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁלּוֹ, וַדַּאי שֶׁשְּׂכִירוּת מֵהַשָּׁר הַהוּא אוֹ (ז) [ז] מִשְׂכִּירוֹ וּלְקִיטוֹ (טז) מַהֲנֵי, *שֶׁהֲרֵי יֶשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהוֹשִׁיב אֲנָשָׁיו וּכְלֵי־מִלְחַמְתּוֹ בְּבָתֵּי בְנֵי־הָעִיר (יז) בִּשְׁעַת מִלְחָמָה (יח) *שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּם: ב (ג) [ג] (יט) [2]יִשְׂרָאֵלִים הַדָּרִים

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[ז] מִשְׂכִּירוֹ. עבה״ט. וְעַיֵּן בְּתְשׁוּבוֹת בַּ״ח הֶחָדָשׁוֹת סִי״ד מ״ש בְּזֶה. וְעַיֵּן בְּדִבְרֵי־שְׁמוּאֵל סִימָן רנז, בְּעִיר גְּמוּלָה שֶׁהֶחָדִים הַפְּרוּקְטוֹטְרִי״ש אֵין לָהֶם כֹּחַ בְּכוֹלְלֵי הָעִיר בְּשׁוּקִים וּרְחוֹבוֹת. אין שְׂכִירוּת שֶׁלָּהֶם כּוֹעִיל כו׳, ע״ש. וְעַיֵּן בְּסוּ״ת חו״מ סִימָן קלה שֶׁהֵמָּה עַל עֲיָרוֹת שֶׁנּוֹהֲגִים הָתֵּר בְּטִלְטוּל בְּרְחוֹב הַיְּהוּדִים וְאֲסוּר הוּצָה לוֹ, דְּמִמ״נ אִם שִׂכְרוֹ מֵהַשָּׁר כו׳, ע״ש. וְעַיֵּן בְּשַׁבָּת יַ״עֲקֹב ח״ג סִימָן כט הָתֵב הַרְאוֹתָן קְקוֹמוֹת שֶׁיֵּשׁ עֲבוּר הָנָהָר בְּתוֹכוֹ בְּלָא שׁוּם מְסִגְּרֵת בְּגוֹן פְּרָאג וְכַה״ג. אֵין מְטַלְטְלִין רַק בְּרְחוֹב הַיְּהוּדִים ע״י עֵרוּב וְלֶחִי וְקוֹרָה אוֹ שֶׁרְחוֹב הַיְּהוּדִים סָגוּרִים מִכָּל צַד, וְאֵין חוֹשְׁבִין הַנָּהָר לְחוֹמָה בְּדֶרֶךְ קְצָה הָאַחֲרוֹנִים. וכיון שֶׁנִּתְּנוּ לְהַחְמִיר אין לְהָקֵל מִשּׁוּם וְאֵל תֵּשֵׁב כו׳ (וְעַיֵּן לְעִיל סִימָן שסג), מִשֵּׁא״כ אִם הַמָּקוֹם סָגוּר וּמְסֻגָּר מִכָּל צַד, וְאֲפִלּוּ בְּשִׁיֵּשׁ עֲבוּר הַנָּהָר מ״מ אִם הַנָּהָר יֵשׁ לוֹ הַגְבָּרַת הַכֹּל צַד בְּגוֹן בְּק״ק מרין וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה ב״ע מוֹרֵי הַחֲנֵי בְּחוֹמָה, וְכָן הַמְנַהֵג בְּק״ק מרין לְטַלְטֵל בְּכָל הָעִיר בְּלֵי שׁוּם צֹרֶךְ לְבִטּוּל רְשׁוּת, ע״ש. וְעַיֵּן בְּתְשׁוּבַת ח״צ הַשְׂכִּירוּת מֵשָּׁר לֹא מֶהֱנֵי אא״כ כְּדֵי לְהַעֲרִיף מִלְחָמָה אוֹ לְשָׁנוֹת הַדֶּרֶךְ בְּלֹחִי רְצוֹן הָעִיר. וְזֶה שֶׁנּוֹטֵל פְּרָס מִבְּנֵי הָעִיר אֵין זֶה מוֹעִיל כו׳. וְעַיֵּן לְעִיל סִימָן שפב בְּעִנְיָן אִם מוֹעִיל הַשְׂכִּירוּת אַף שֶׁמֵּת, ע״ש בְּסִ״ק ו וסִ״ק ט. וְעַיֵּן בְּקִ״א לְהִשּׁוּבוֹת בְּ״ח הַחֲדָשׁוֹת סִימָן ד עַל דִּבְרֵי הַח״ע שֶׁכְּתַב לְתָמֵהַּ עַל הַרִיבְ״ש, יֵשׁ שֶׁהִבְאֵר בְּעִנְיָן הַטִּלְטוּל שֶׁיֵּשׁ לְחוֹשׁ מֵאַחַר שֶׁחֵיל הַמֶּלֶךְ עוֹמְדִים בְּדִירוֹת מְיֻחָדִים שֶׁאֵין לְחַשֵּׁד אִם הַיּוֹסֵת־יוֹד בְּכָיִת וְצָרֵךְ לְשַׁבֵּר הַמֶּלֶךְ אוֹ מִשְׂכִּירוֹ וּלְקִיטוֹ, וכן מבאר בְּשִׁו״ת נ״ב מ״ת סִימָן לב. ע״ש: [ג] יִשְׂרָאֵלִים. עבה״ט.

בֵּאוּר הֲלָכָה

שפ אינו־כן, דְּמִכָּל מָקוֹם רַבִּים הֵם וְרַבִּים לֹא הָיוּ כְּאוֹרְחִים. אַךְ דַּעַת בַּעַל אֶבֶן־הָעֵזֶר בְּסִימָן שפ דְּאֲפִלּוּ רַבִּים לְגַבֵּי רַבִּים חֲשִׁיבִי כְּאוֹרְחִים. וְצָרֵךְ עִיּוּן לְמַעֲשֶׂה: * בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשָׁר שֶׁאֵין הַבָּתִּים שֶׁלּוֹ. הַלָּשׁוֹן אֵינוֹ מְדֻקְדָּק, דַּאֲפִלּוּ בְּבָתִּים שֶׁלּוֹ, כֹּל שֶׁהַשְׂכִּירָן אוֹ מִסְרָן לְמִי וְאֵינוֹ יָכוֹל לְסַלְּקָן וְלֹא שַׁיָּךְ לוֹ רְשׁוּת לְהַנִּיחַ שָׁם כְּפִי שֶׁהוּא לְהַנִּיחַ מַמָּנוּ, וְנִדְמוּכָה בְּבֵית־יוֹסֵף עַצְמוֹ בְּתְחִלַּת דְּבָרָיו. וכן מוּכָח בְּתְשׁוּבַת הַרַשְׁבַּ״א סִימָן תרכו, וְכָמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל וְאֵין מַסְפִּיק; אֶלָּא דְּנִרְאֶה דְּלְהַבִּי נָקֵט הַמְחַבֵּר דִּינוֹ בְּשָׁר שֶׁאֵין לוֹ, מִשּׁוּם אוֹרְחָא דְּמִלְּתָא, דְּעַל־פִּי־רֹב בְּשָׁר שֶׁהַבָּתִּים שֶׁלּוֹ הָדְרוּ לְהַנִּיחַ כְּלִי בְּבָתֵּי אַנְשֵׁי הָעִיר וְאֵין מוֹחֶה בְּיָדוֹ, וּבְזֶה שֶׁכֵּן הַמִּנְהָג. הָוֵי כְּמוֹ שֶׁשַּׁיָּךְ לוֹ כֹּחַ וּרְשׁוּת בְּחֶצֵר. וְכָמוֹ שֶׁכָּתַב כֵּן בְּאֶמֶת הַרִיבַ״ש וּמִבֵּיאוֹ הַבֵּית־יוֹסֵף. וְלְהַבִּי נָקֵט בֵּית־יוֹסֵף דִּינוֹ בְּאֵין הַבָּתִּים שֶׁלּוֹ. אֲבָל הֵיכִי דְּנִדְעִינָן שֶׁלֹּא שַׁיָּךְ לוֹ זְכוּת, כְּגוֹן בְּמָקוֹם שֶׁאֵין הַמִּנְהָג לְהַנִּיחַ שָׁם כֵּלִי, בְּוַדַּאי אֲפִלּוּ בְּבָתִּים שֶׁלּוֹ אֵין יְכוֹלִים לִשְׂכֹּר מִמֶּנּוּ. וְדִבְרֵי הַחֲיֵי־אָדָם בְּזֶה קָשִׁים: * שֶׁהֲרֵי יֶשׁ לוֹ רְשׁוּת. וְאִם עַל־יְדֵי הַכְרָחָה נוֹהֵג כָּךְ וְאֵינוֹ מַחֲזִיק הַמְּלָכִים, אֵינוֹ מוֹעִיל[11] [א״ר בשם ריב״ש]: * שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּם. עַיֵּן בְּחָכְמַת צִבִּי סִימָן ו שֶׁנִּתְקַשֶּׁה בְּזֶה. דְּמַאי מַהֲנֵי בְּמָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַנִּיחַ כְּלִיכ בִּשְׁעַת מִלְחָמָה, הֲרֵי עַתָּה עַל־כָּל־פָּנִים אֵינוֹ שְׁעַת מִלְחָמָה וּמִמֵּילָא אֵין לוֹ שַׁיָּךְ שָׁם שׁוּם רְשׁוּת וְאַכ״כ אֵיךְ יְכוֹלִין לִשְׂכֹּר מִמֶּנּוּ וּמִצַּדְּד דְּמִירֵי בָּשָׂר שֶׁהֵיכְלַת בְּיָדוֹ לְעוֹרֵר מְדָנִים וּמִלְחָמָה בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצֶה עִם שְׁכֵנָיו וְאֵין בְּנֵי הַמְּדִינָה מְצַפְּבִין עָלָיו, וּלְהַבִּי יָפֶה כֹּחוֹ לְהַשְׂכִּיר, וְלֹאַפּוּקֵי אִם אֵין בְּיָדוֹ בְּלֹבַד בְּלִי רְשׁוּת אַנְשֵׁי הָעִיר לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה[12]. בְּוַדַּאי אֵין כֹּחוֹ יָפֶה שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת מִלְחָמָה לְהַשְׂכִּיר רְשׁוּתָן. עַיֵּן שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

תְּחִלָּה וְאַחַר־כָּךְ מַקִּיפִין חוֹמָה סְבִיבָם לִצְרֹךְ הַבָּתִּים וּמִקְרֵי עַל־יְדֵי־זֶה מֶקֶף לְדִירָה, מַה שֶׁאֵין כֵּן מִבְּצָרִים, שֶׁאֵנוּ קוֹרְין שֶׁלֹּא״ס, שֶׁנַּעֲשָׂה לְהִשָּׁמֵר מִפְּנֵי הָאוֹיֵב, הוּא מֶקֶף תְּחִלָּה בְּחוֹמָה וְאַחַר־כָּךְ בּוּנִים בָּתִּים בְּתוֹכוֹ: (י) וּכְשֶׁיֵּשׁ שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת וְכו׳ בָּעִיר. נִרְאֶה דַּאֲפִלּוּ אִם כָּל חָצֵר הָיָה בְּמָבוֹי אַחֵר, לֹא נֶחְשַׁב כְּיַחִיד בְּמָקוֹם עָכוּ״ם, דְּכֵיוָן שֶׁהָעִיר מֻקֶּפֶת חוֹמָה סְבִיבָה, נֶחְשָׁבִים כָּל הַמָּבוֹאוֹת כְּמָבוֹי אֶחָד וְאוֹסְרִים הַיִּשְׂרָאֵלִים זֶה עַל זֶה וּמִמֵּילָא צְרִיכִים לִשְׂכֹּר מֵהָעָכוּ״ם רְשׁוּתוֹ, אִם לֹא שֶׁהָיוּ מְקוֹמוֹת חֲלוּקִין זֶה מִזֶּה בְּצוּרַת־הַפֶּתַח אוֹ בִּשְׁנֵי פִּסִין, וְכַאֲשֶׁר בֵּאַרְנוּ בְּסִימָן שפו סָעִיף ב בְּהַגְ״ה בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה וּלְקַמָּן בְּסִימָן שצב סָעִיף ו: (יא) וְאֵין מַסְפִּיק וְכו׳. אַף (ד) שֶׁהַבָּתִּים שֶׁלּוֹ וּמִסְרָן לְאַנְשֵׁי הָעִיר עַל־מַנַּת שֶׁיִּשְׁלְמוּ לוֹ מִס מִן הַבָּתִּים כַּנָּהוּג. וְהַטַּעַם, שֶׁהֲרֵי לֹא יָכוֹל לְסַלְּקָן כָּל־זְמַן שֶׁמְּשַׁלְּמִין לוֹ הַמֶּס[8], וְכַהֵיא דְּסִימָן שפב סָעִיף יח, וְאֲפִלּוּ אִם הוּא מְמֻנֶּה גַּם־כֵּן עַל מִשְׁפְּטֵיהֶם, כֵּיוָן שֶׁאֵין לוֹ רְשׁוּת לְעִנְיָן בָּתֵּי הָעִיר: (יב) וְיֵשׁ אוֹמְרִים וְכו׳. וְכֵן הִסְכִּימוּ (ה) הָאַחֲרוֹנִים לְהַלָּכָה: (יג) לְטַלְטֵל בְּמָבוֹי. לְהוֹצִיא מִבָּתֵּי יִשְׂרָאֵל וּלְהַכְנִיס לָהֶם: (יד) שֶׁהֲרֵי דֶּרֶךְ הַמָּבוֹי הוּא שֶׁל הַשָּׁר. רוֹצֶה לוֹמַר, שֶׁמִּסְתַּמָּא יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַשָּׁר עַל הַדֶּרֶךְ לְשָׁנוֹתָהּ וְלִתֵּת לַבַּעֲלֵי־בָתִּים דֶּרֶךְ מִצַּד אֶחָד וְיָכוֹל לְהַשְׂכִּיר לָהֶם: (טו) אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת מִלְחָמָה. אֶלָּא מִתְנַהֵג הַדָּבָר עַל־פִּי יוֹעֲצֵי הַמְּדִינָה: (טז) מַהֲנֵי[9]. הֵינוּ אֲפִלּוּ לְעִנְיָן לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס לְבָתֵּי הָעָכוּ״ם: (יז) בִּשְׁעַת מִלְחָמָה. עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה: (יח) שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּם. וּלְכִי זֶה מִתֵּר לְשָׂכֹר מֵהַמְמֻנֶּה שֶׁל מֶלֶךְ, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ רְשׁוּת לְהַמֶּלֶךְ לְהוֹשִׁיב אֲנָשָׁיו וּכְלֵי מִלְחַמְתּוֹ בְּבָתֵּי בְנֵי הָעִיר שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּם מִדִּינָא דְּמַלְכוּתָא, וְאִם־כֵּן כָּל עֶבֶד מְעֻבָּדָיו הַקְּטָנִים הָיוּ כְּשִׂכִּירוֹ וּלְקִיטוֹ, שֶׁהֲרֵי הַמְּמֻנֶּה הוּא בְּמָקוֹם הַמֶּלֶךְ. וְנִרְאֶה לִי, דַּוְקָא מֵהַמְמֻנֶּה עַל זֶה, כְּמוֹ זֶה שֶׁקּוֹרִין פָּאלִיצַיי״א[10], שֶׁידּוּעַ שֶׁכָּל דְּבַר הַמַּלְכוּת נַעֲשֶׂה עַל־יָדוֹ, וַאֲפִלּוּ מֵהַמְשָׁרְתִים שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לָהֶם רְשׁוּת לָקַח מִשָּׁרְתִים שֶׁעַל־יָדֵיהֶם נוֹחֲקִים כָּל צְווּיֵי הַמֶּלֶךְ. אֲבָל מֵאַנְשֵׁי חֵילוֹתָיו, אֲפִלּוּ הָרֹאשׁ שֶׁלָּהֶם, לֹא מַהֲנֵי בְּמָקוֹם שֶׁהוּא אֵין מְמֻנֶּה עַל זֶה [חיי אדם]: ב (יט) יִשְׂרָאֵלִים

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ד) כֵּן אִיתָא בְּתְשׁוּבַת הַרַשְׁבַּ״א בְּהַדְיָא בְּסִימָן תרכו, וְכֵן כָּתַב הַבַּ״ח: (ה) אֶלֶּה דָּבָר וְתוֹסֶפֶת־שַׁבָּת יִשְׁלַחְנָ־עֲצֵי־שִׁטִּים וְחַיֵּי־אָדָם. וּדְלֹא כְטַ״ז: